

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
στη Φορολογική, Λογιστική και Χρηματοοικονομική Διοίκηση
Στρατηγικών Αποφάσεων
του
Τμήματος Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων

Διπλωματική εργασία

Η Ελληνική φορολογική πραγματικότητα, η φοροδιαφυγή και οι στάσεις των φορολογουμένων απέναντι στον κίνδυνο του φορολογικού ελέγχου

Της
Γρηγοριάδου Σοφίας
(MTF21009)

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: κα Κουρδούμπαλου Σταυρούλα

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Σπουδών, στη Φορολογική, Λογιστική και Χρηματοοικονομική Διοίκηση Στρατηγικών Αποφάσεων του Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Θεσσαλονίκη 2023

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η εκπόνηση της παρούσας εργασίας πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια απόκτησης του Μεταπτυχιακού τίτλου, του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών με τίτλο «Φορολογική, Λογιστική και Χρηματοοικονομική Διοίκηση Στρατηγικών Αποφάσεων», του Τμήματος Οργάνωσης & Διοίκησης Επιχειρήσεων, του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Οφείλω να ευχαριστήσω όλους, ανεξαιρέτως, τους Καθηγητές του Προγράμματος Σπουδών, για τις γνώσεις και τις ώρες διδασκαλίας που αφιέρωσαν. Παράλληλα, ένα μεγάλο ευχαριστώ στους συμμετέχοντες αυτής της έρευνας, που συνέβαλλαν καθοριστικά στην παρούσα μελέτη.

Τέλος, στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, για την αμέριστη και αδιάκοπη στήριξη, ψυχολογική και οικονομική, όλα αυτά τα χρόνια. Σε εκείνους οφείλω πτυχία, τίτλους και ό,τι άλλο είμαι εγώ σήμερα.

Η παρούσα διατριβή είναι αφιερωμένη σε αυτούς, που με στηρίζουν σε κάθε μου βήμα. Με έμαθαν να κοπιάζω για αυτά που θέλω αλλά και άλλα πολλά..

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής απασχολεί σημαντικά τους επιστήμονες. Συγκεκριμένα, το ποσοστό που η εκάστοτε χώρα αγγίζει τα επίπεδα της φοροδιαφυγής διαπραγματεύονται πολιτικοί, κυβερνήσεις, οικονομολόγοι, μελετητές, προκειμένου να διαχειριστούν αποτελεσματικά την οικονομική πολιτική της χώρας τους.

Στις μέρες μας παρατηρούνται αρκετοί τρόποι φοροδιαφυγής, είτε αναφερόμαστε σε νομικές οντότητες, είτε σε φυσικά πρόσωπα. Τα ποσοστά τα οποία αγγίζει οποιαδήποτε επαγγελματική δραστηριότητα δύναται να αυξηθούν ή να μειωθούν, αντίστοιχα, αλλά επηρεάζεται από σημαντικούς παράγοντες.

Βέβαια, η απόκρυψη αυτή χρημάτων επιφέρει μεγάλες αρνητικές συνέπειες στην οικονομία μίας χώρας. Οι συνέπειες αυτές δύναται να διαφοροποιούν σε τρεις κατηγορίες, υπό νομικής, οικονομικής και κοινωνικής πλευράς. Και οι τρεις κατηγορίες συνδυαστικά συντελούν στην αύξηση του πληθωρισμού της χώρας.

Απαραίτητη είναι, λοιπόν, η εξάλειψη του φαινομένου αυτού, όμως για να υλοποιηθεί η παραπάνω ενέργεια απαιτείται η εφαρμογή αποτελεσματικών τεχνικών από την ίδια την κοινωνία και κατ'επέκταση συνολικά το ίδιο το Κράτος. Φορολογικοί έλεγχοι, διασταυρώσεις δεδομένων μεταξύ των χωρών σε εισοδήματα εξωτερικού, έλεγχοι ΦΠΑ, όσον αφορά τις επιχειρήσεις, επιβολή προστίμων σε περιπτώσεις ελέγχου θετικού αποτελέσματος είναι μερικοί από τους τρόπους που προβλέπονται.

Συμπερασματικά, απαιτείται ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης κινδύνων το οποίο να μπορεί να προβλέψει, να παρακολουθήσει και να ελέγξει όλα τα απαραίτητα δεδομένα τα οποία θα συντελέσουν στην μείωση του ποσοστού φοροδιαφυγής. Οι κρατικοί ελεγκτικοί μηχανισμοί οφείλουν να λάβουν δράση ως αρωγοί στην προσπάθεια εξάλειψης του φαινομένου αυτού αλλά και σε πάσης φύσεως παραβατικών συμπεριφορών. Όλα τα παραπάνω, θα επιφέρουν αύξηση των οικονομικών πόρων του Κράτους, το οποίο ολοένα και θα απομακρύνεται από τη λύση του δανεισμού.

Λέξεις – Κλειδιά: Φοροδιαφυγή, Φορολογικοί Έλεγχοι, Συστήματα Διαχείρισης Κινδύνου

ABSTRACT

The phenomenon of tax evasion is a great concern for the scientists. More specifically, in most countries, the government, a lot of politicians, many economists and scholars work around the percentage of tax evasion in order to effectively manage the economic policy of their country.

Nowadays, there are several ways of tax evasion, whether we are referring to legal entities or natural persons. The percentages reached by any professional activity may increase or decrease, respectively, but it is affected by important factors.

Of course, this hiding of money brings great negative consequences to the economy of a country. These consequences can be differentiated into three categories, under legal, economic and social aspects. All three categories combined contribute to the increase in the country's inflation.

It is necessary, therefore, to eliminate this phenomenon, but in order to implement the above action, the application of effective techniques is required by society itself and, by extension, the State itself as a whole. Tax audits, data crossings between countries on foreign income, VAT audits, as far as businesses are concerned, imposition of fines in cases of positive audit results are some of the ways envisaged.

In conclusion, an integrated risk management system is required which can predict, monitor and control all the necessary data which will contribute to the reduction of the rate of tax evasion. State control mechanisms must take action in order to eliminate this phenomenon as well as all kinds of similar criminal behaviour. All of the above will bring an increase in the financial resources of the country, which will increasingly move away from the solution of borrowing.

Keywords: Tax Evasion, Tax Audits, Risk Management Systems

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ABSTRACT	5
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	6
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	8
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ – ΣΚΟΠΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	12
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	12
2.1 Η έννοια της φοροδιαφυγής	12
2.2 Τρόποι Φοροδιαφυγής	13
2.3 Παράγοντες Φοροδιαφυγής	16
2.4 Συνέπειες	16
2.5 Μέθοδοι Αντιμετώπισης	17
2.6 Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής στην Χώρα μας	18
2.7 Είδη φορολογικών ελέγχων	20
2.8 Η στάση των φορολογουμένων απέναντι στον κίνδυνο του φορολογικού ελέγχου	22
2.9 Ελεγκτικά όργανα	23
2.10 Η έννοια του κινδύνου	23
2.11 Διάκριση κινδύνων	24
2.12 Συστήματα Διαχείρισης Κινδύνων	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	28
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	28
3.1 Εργαλείο μέτρησης	28
3.2 Στατιστικής Ανάλυσης	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	30
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	30
4.1 Γενικά στοιχεία του δείγματος	30
4.2 Απαντήσεις ανά ερώτηση ερωματολογίου	34
4.3 Επαγωγική στατιστική ανάλυση	60
4.4 Παραγοντική ανάλυση	63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	68
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	70
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	70
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	70
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	72
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	74

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1. Ηλικιακές ομάδες των συμμετεχόντων.....	30
Πίνακας 2. Επάγγελμα των συμμετεχόντων	31
Πίνακας 3. Εκπαιδευτικό επίπεδο των συμμετεχόντων.....	32
Πίνακας 4. Εργασιακή εμπειρία των συμμετεχόντων	33
Πίνακας 5. Μορφωτικό επίπεδο	34
Πίνακας 6. Ηθική συνείδηση	35
Πίνακας 7. Φορολογικό σύστημα – Νομοθετικό πλαίσιο	39
Πίνακας 8. Νομοθετικό πλαίσιο	40
Πίνακας 9. Φορολογικός έλεγχος.....	44
Πίνακας 10. Παραγραφή των προστίμων	45
Πίνακας 11. Συστήματα διαχείρισης κινδύνων.....	46
Πίνακας 12. Φορολογικός έλεγχος.....	47
Πίνακας 13. Άνιση κατανομή φορολογικών βαρών.....	48
Πίνακας 14. Φορολογικοί συντελεστές	49
Πίνακας 15. Δημόσιος δανεισμός.....	51
Πίνακας 16. Ανταγωνισμός εταιριών	52
Πίνακας 17. Φοροδιαφυγή στους ελεύθερους επαγγελματίες	53
Πίνακας 18. Φοροδιαφυγή στους μισθωτούς υπαλλήλους.....	54
Πίνακας 19. Φοροδιαφυγή στους άμεσους φόρους.....	56
Πίνακας 20. Φοροδιαφυγή σε έμμεσους φόρους	58
Πίνακας 21. Πίνακας 21. Περιγραφικά στατιστικά μέτρα των απαντήσεων	59
Πίνακας 22. Στατιστικά σημαντικές διαφορές (p-values) των απαντήσεων ανάμεσα στα δημογραφικά χαρακτηριστικά	60
Πίνακας 23. Φορτίσεις των ερωτήσεων στους παράγοντες.....	64

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1 Ηλικιακές ομάδες των συμμετεχόντων	30
Γράφημα 2 Επάγγελμα των συμμετεχόντων.....	31
Γράφημα 3 Εκπαιδευτικό επίπεδο των συμμετεχόντων	32
Γράφημα 4 Εργασιακή εμπειρία των συμμετεχόντων.....	33
Γράφημα 5 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι επιδρά το μορφωτικό επίπεδο στην φοροδιαφυγή;.....	34
Γράφημα 6 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η ηθική - συνείδηση των φορολογουμένων μπορεί να επηρεάσει το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;	35
Γράφημα 7 Μέση τιμή για τις ερωτήσεις που αφορούν το μορφωτικό επίπεδο και την ηθική-συνείδηση	36
Γράφημα 8 Σύγκριση των απαντήσεων του μορφωτικού επιπέδου και της ηθικής – συνείδησης ανά ηλικιακή ομάδα	36
Γράφημα 9 Σύγκριση των απαντήσεων του μορφωτικού επιπέδου και της ηθικής – συνείδησης ανά εργασιακή ομάδα.....	37
Γράφημα 10 Σύγκριση των απαντήσεων του μορφωτικού επιπέδου και της ηθικής – συνείδησης ανά μορφωτικό επίπεδο	38
Γράφημα 11 Σύγκριση των απαντήσεων του μορφωτικού επιπέδου και της ηθικής – συνείδησης ανά εργασιακή εμπειρία.....	38
Γράφημα 12 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι το φορολογικό σύστημα της χώρας εμποδίζει τέτοιου είδους συμπεριφορές φοροδιαφυγής;	39
Γράφημα 13 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι οι αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο επηρεάζουν τη συμπεριφορά των φορολογουμένων σχετικά με την φοροδιαφυγή;.....	40
Γράφημα 14 Σύγκριση των απαντήσεων για το φορολογικό σύστημα και το νομοθετικό πλαίσιο ανά ηλικιακή ομάδα	41
Γράφημα 15 Σύγκριση των απαντήσεων για το φορολογικό σύστημα και το νομοθετικό πλαίσιο ανά εργασία.....	42
Γράφημα 16 Σύγκριση των απαντήσεων για το φορολογικό σύστημα και το νομοθετικό πλαίσιο ανά εργασιακή εμπειρία.....	43
Γράφημα 17 Σύγκριση των απαντήσεων για το φορολογικό σύστημα και το νομοθετικό πλαίσιο ανά εκπαιδευτικό επίπεδο	43
Γράφημα 18 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο φορολογικός έλεγχος επηρεάζει το ποσοστό της φοροδιαφυγής;.....	44
Γράφημα 19 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η παραγραφή των προστίμων επηρεάζει την συμπεριφορά των φορολογουμένων όσον αφορά τη φοροδιαφυγή;	45
Γράφημα 20 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι τα συστήματα διαχείρισης κινδύνων αποτρέπουν τη φοροδιαφυγή;	46
Γράφημα 21 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο φορολογικός έλεγχος χρησιμοποιεί εργαλεία διαχείρισης κινδύνων;.....	47

Γράφημα 22 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών επηρεάζει το ποσοστό φοροδιαφυγής της χώρας μας;	48
Γράφημα 23 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές ενισχύουν το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;.....	49
Γράφημα 24 Μέση τιμή των απαντήσεων στις ερωτήσεις που αφορούν την φορολόγηση ανά εργασία	50
Γράφημα 25 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο δημόσιος δανεισμός είναι αποτέλεσμα της φοροδιαφυγής;	51
Γράφημα 26 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ των εταιρειών επηρεάζεται από το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;.....	52
Γράφημα 27 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι φοροδιαφεύγουν οι ελεύθεροι επαγγελματίες;	53
Γράφημα 28 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι φοροδιαφεύγουν οι μισθωτοί υπάλληλοι;	54
Γράφημα 29 Μέσες τιμές αναφορικά με τη φοροδιαφυγή μισθωτών και ελεύθερων επαγγελματιών	55
Γράφημα 30 Μέσες τιμές αναφορικά με τη φοροδιαφυγή μισθωτών και ελεύθερων επαγγελματιών ανά εργασία.....	55
Γράφημα 31 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι υπάρχει φοροδιαφυγή στους άμεσους φόρους; (Φόρος εισοδήματος, φόρος κληρονομιάς, ΕΝΦΙΑ)	56
Γράφημα 32 Μέσες τιμές αναφορικά με τους άμεσους-έμμεσους φόρους ανά εργασία	57
Γράφημα 33 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι υπάρχει φοροδιαφυγή στους έμμεσους φόρους; (ΦΠΑ, ειδικοί φόροι κατανάλωσης αλκοόλ και καπνού).....	58
Γράφημα 34 Στατιστικά σημαντικές διαφορές των ερωτήσεων ανά εκπαιδευτικό επίπεδο.	61
Γράφημα 35 Επίδραση της παραγραφής των προστίμων στη φοροδιαφυγή.....	62
Γράφημα 36 Επίδραση του νομοθετικού πλαισίου στη φοροδιαφυγή.	62
Γράφημα 37 Scree plot με την αντιστοιχία παραγόντων - ιδιοτιμών.....	65
Γράφημα 38 Μέσες τιμές των παραγόντων ανά ηλικιακή ομάδα.....	66
Γράφημα 39 Μέσες τιμές των παραγόντων ανά εργασία	66
Γράφημα 40 Μέσες τιμές των παραγόντων ανά εκπαιδευτικό επίπεδο	67
Γράφημα 41 Μέσες τιμές των παραγόντων ανά εργασιακή εμπειρία.....	67

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ – ΣΚΟΠΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ

Η εκπόνηση της παρούσας εργασίας πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια απόκτησης του Μεταπτυχιακού τίτλου, του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών με τίτλο «Φορολογική, Λογιστική και Χρηματοοικονομική Διοίκηση Στρατηγικών Αποφάσεων», του Τμήματος Οργάνωσης & Διοίκησης Επιχειρήσεων, του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Αντικείμενο της εργασίας αυτής αποτελεί το φαινόμενο της φοροδιαφυγής στην χώρα μας, τα συστήματα φορολογικού ελέγχου κατά τα οποία μπορεί να περιοριστεί το προαναφερθέν φαινόμενο καθώς και η στάση των φορολογουμένων απέναντι στον κίνδυνο του φορολογικού ελέγχου και των συνεπειών αυτού.

Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής απασχολεί σημαντικά τους επιστήμονες για τον τρόπο με τον οποίο μπορεί το φορολογικό σύστημα κάθε χώρας να αποτελεί αρωγό στην αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού. Το ποσοστό όπου η εκάστοτε χώρα αγγίζει τα επίπεδα της φοροδιαφυγής διαπραγματεύονται πολιτικοί, κυβερνήσεις, οικονομολόγοι, μελετητές, προκειμένου να διαχειριστούν αποτελεσματικά την οικονομική πολιτική της χώρας τους. Αυτό συμβαίνει καθώς η αύξηση του ποσοστού αυτού δημιουργεί μεγάλα προβλήματα στη κατανομή του εθνικού εισοδήματος.

Στο πρώτο μέρος της διπλωματικής, λοιπόν, θα περιγράψουμε το φαινόμενο της φοροδιαφυγής, τις συνέπειες αυτού, τους παράγοντες, τις μεθόδους καθώς και τους τρόπους αντιμετώπισής του.

Επίσης, θα πραγματοποιηθεί αναφορά στο φορολογικό σύστημα της χώρας μας καθώς και στα είδη των φορολογικών ελέγχων, που ταλανίζουν τους ελεγκτές με σκοπό την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής αλλά και της αποτελεσματικής λειτουργίας των φορολογικών συντελεστών.

Ακόμη, σπουδαία αποτελεί η ανάλυση της στάσης των φορολογουμένων απέναντι στον κίνδυνο του φορολογικού ελέγχου. Το ελληνικό φορολογικό σύστημα προσπαθεί να αντιμετωπίσει τη στάση αυτή, βέβαια, ίσως, η προσπάθεια αυτή βάσει των φορολογικών συντελεστών της χώρας καθίσταται αδύνατη.

Επιπλέον, παρουσιάζονται οι κρατικοί ελεγκτικοί οργανισμοί της Χώρας μας οι οποίοι είναι αρωγοί στην προσπάθεια μείωσης του ποσοστού συμπεριφορών φοροδιαφυγής. Τέλος, αναλύεται η έννοια του κινδύνου και καθώς και οι κατηγορίες αυτού με σκοπό την κατανόηση του στα πλαίσια ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης κινδύνου με απώτερο στόχο την αποφυγή ανεπιθύμητων οικονομικών καταστάσεων σε πλαίσια ενός οργανισμού ή μίας επιχείρησης.

Στη συνέχεια, στηριζόμενη στη θεωρητική προσέγγιση, η οποία και θα παρουσιαστεί λεπτομερώς, πραγματοποιήθηκε η σύνταξη ενός ερωτηματολογίου 20 ερωτήσεων. Ο βασικός ρόλος του ερωτηματολογίου είναι να προβούμε σε διακριτά αποτελέσματα όσον αφορά τις απαντήσεις που λήφθηκαν με κριτήρια αυτού την ηλικία, την εργασιακή εμπειρία και την επαγγελματική δραστηριότητα.

Συμπερασματικά, επιθυμούμε την ανάλυση της ελληνικής φορολογικής πραγματικότητας, της φοροδιαφυγής ως δείγμα απaráμιλλο της κοινωνίας μας αλλά και της συμπεριφοράς των μελών, αυτής, απέναντι στον κίνδυνο του φορολογικού ελέγχου, στο βάρος των φορολογικών συντελεστών, οι οποίοι επηρεάζουν την καθημερινότητα τους άμεσα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

2.1 Η έννοια της φοροδιαφυγής

Εάν κάποιος προσπαθούσε να περιγράψει το φορολογικό σύστημα της εκάστοτε χώρας, θα έπρεπε αναμφίβολα να μην παραλείψει την έννοια της φοροδιαφυγής και το ποσοστό του φαινομένου αυτού. Πραγματοποιώντας μία ιστορική αναδρομή στη βιβλιογραφία, οι μελετητές ξεκινούν να μιλούν για το φαινόμενο αυτό περίπου το 1972. Εν συνεχεία πραγματοποιήθηκαν πάρα πολλές δημοσιεύσεις άρθρων αγγίζοντας το παραπάνω θέμα και εμπλουτίζοντάς το, συνεχώς, με νέες πληροφορίες, νέα δεδομένα, για τις αιτίες αλλά και τις επιπτώσεις αυτού. Πράγματι, το σενάριο της φοροδιαφυγής έχει απασχολήσει σημαντικά τους επιστήμονες. Συγκεκριμένα, με το ποσοστό της φοροδιαφυγής ταλανίζονται πολιτικοί, κυβερνήσεις, οικονομολόγοι, μελετητές, με σκοπό να βρουν τις δικλίδες αυτές, με τις οποίες θα μειωθεί, έως και θα απαλειφθεί η εμφάνιση του φαινομένου αυτού. Ο λόγος για τον οποίο συμβαίνει αυτό είναι διότι η αύξηση του ποσοστού αυτού δημιουργεί μεγάλα προβλήματα στη κατανομή του εθνικού εισοδήματος.

Με ποιόν τρόπο όμως ορίζεται σήμερα, εν έτη 2023, η φοροδιαφυγή; Ποιές είναι οι αιτίες, οι παράγοντες που συντελούν στην δημιουργία αλλά και πλέον στην συνεχή αύξηση του ποσοστού της φοροδιαφυγής; Ποιοί είναι οι μέθοδοι αλλά και οι τρόποι αντιμετώπισής της; Τα παραπάνω αλλά και ακόμα περισσότερα ερωτήματα είναι αυτά τα οποία θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε, να μελετήσουμε και προβούμε σε εμφανή συμπεράσματα.

Φυσικά, θα πρέπει να παρουσιαστεί το ανωτέρω πρόβλημα από διάφορες κατευθύνσεις, οικονομικές, κοινωνικές αλλά και πολιτικές, προκειμένου να προσεγγίσουμε αποτελεσματικότερα το θέμα αυτό.

Υπό οικονομικούς όρους η φοροδιαφυγή προκύπτει από την παράνομη απόκρυψη εσόδων επί του πραγματικού εισοδήματος, με αποτέλεσμα την αποφυγή πληρωμής του πραγματικού φόρου. Σύμφωνα με την υπάρχουσα νομοθεσία, ορίζεται ότι αναλογικά με το εισόδημα, ένα μέρος αυτού θα πρέπει να φορολογηθεί και εισπραχθεί από το Κράτος, κάτι το οποίο δεν πραγματοποιείται αλλά αντίθετα, ένα μέρος αυτού αποκρύπτεται, κι αντίστοιχα δεν φορολογείται. Στην περίπτωση αυτή αναφερόμαστε στο φαινόμενο της φοροδιαφυγής. (Υπουργείο Οικονομικών).

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι σε πολλές περιπτώσεις μπερδεύεται ο όρος της φοροδιαφυγής με εκείνον της παραοικονομίας. Δυστυχώς, στη χώρα μας αναφέροντας τον δεύτερο όρο, θεωρούμε αυτονόητο, ότι μιλάμε ταυτόχρονα και για φοροδιαφυγή. Παρόλα αυτά, η αλήθεια είναι ότι οι παραπάνω όροι συσχετίζονται σχεδόν απόλυτα και ενδεχομένως η διαφορά αυτών προκύπτει περισσότερο αναλύοντάς τους σε νομικό πλαίσιο παρά σε οικονομικό.

Παρόλα αυτά είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι πολίτες αυτής της κοινωνίας όσο φοροδιαφεύγουν, όσο αποφεύγουν να πληρώσουν, πραγματοποιώντας ενέργειες με σκοπό να αποφύγουν να καλύψουν το ύψος των φορολογικών τους υποχρεώσεων, χωρίς να καταβάλλουν τους φόρους που αναλογούν, δυσκολεύουν την ίδια οικονομία της χώρας τους, ο καθένας με τον τρόπο του. Έτσι λοιπόν, δημιουργούνται πολύ μεγάλα αρνητικά αποτελέσματα καθώς οι ίδιοι οι φορολογούμενοι στερούν από το Κράτος, χρήματα που αναλογούν στα Εθνικά ταμεία και αυτό έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργούνται ανισότητες στην φορολογία των πολιτών. Συνέπεια των παραπάνω είναι η επιβολή νέων φόρων προκειμένου να συγκεντρωθούν τα χρήματα στα ταμεία του Κράτους.

Παρόλα αυτά οι πολίτες δυσκολεύονται να ανταπεξέλθουν στις συνεχείς οικονομικές του υποχρεώσεις, κάτι που δημιουργεί ακόμα μεγαλύτερο πρόβλημα και η συμπεριφορά τους τείνει όλο ένα και παραπάνω σε συμπεριφορές φοροδιαφυγής. Εάν αναλογιστεί κανείς, τους μισθούς στην χώρα μας αλλά ταυτόχρονα συγκρίνοντάς τους με τις υποχρεώσεις που υπάρχουν, μπορεί εύκολα να βγει το συμπέρασμα ότι δεν συμβαδίζουν αλλά αντίθετα υπάρχει μεγάλη ανισότητα.

2.2 Τρόποι Φοροδιαφυγής

Στις μέρες μας παρατηρείται έντονα η φοροδιαφυγή μέσω του φόρου εισοδήματος. Συγκεκριμένα θεωρείται ίσως ο πιο εύκολος τρόπος αποφυγής - απόκρυψης εισοδήματος. Αυτό συμβαίνει καθώς ως άμεσος φόρος, ο φόρος εισοδήματος βασίζεται στους φορολογικούς συντελεστές της χώρας μας και κατ' επέκταση αυτοί οδηγούν στη σύγχυση των πολιτών διότι φημολογείται ότι δημιουργούνται αδικίες μεταξύ των φορολογουμένων για τον τρόπο φορολόγησής τους. Η φορολογική κλίμακα που υπάρχει τείνει τους φορολογούμενους στον τρόπο εκείνον με τον οποίο θα καταφέρουν να μειώσουν τα καθαρά εισοδήματά τους με σκοπό την μείωση των φορολογικών τους υποχρεώσεων.

Αναλυτικότερα, ο φόρος εισοδήματος διαχωρίζεται σε φόρο εισοδήματος για φυσικά πρόσωπα και σε φόρο εισοδήματος για νομικά πρόσωπα. Στα φυσικά πρόσωπα εμφανίζεται φοροδιαφυγή στα εισοδήματα τα οποία προέρχονται από μισθωτές εργασίες. Συγκεκριμένα, η παροχή σε είδος (παραδείγματος χάρη παροχή αυτοκινήτου στον υπάλληλο της εταιρείας), που όμως δεν εμφανίζεται νόμιμα πουθενά, ανήκει σε ένα ιδιαίτερα δύσκολο τρόπο εντόπισης φοροδιαφυγής. Επιπλέον, σχετικά με τις μισθωτές υπηρεσίες παρουσιάζεται το φαινόμενο της φοροδιαφυγής και στο γεγονός της παράλληλης μισθωτής απασχόλησης. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, υπάρχουν πολίτες που εργάζονται άτυπα, (χωρίς πρόσληψη, μη δήλωση ενσήμων, κλπ), λαμβάνονται “μαύρο χρήμα” και εξασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο ταυτόχρονα και επιδόματα ανεργίας, καθώς ουσιαστικά δεν φαίνονται εργαζόμενοι σε κάποια επιχείρηση.

Από την άλλη πλευρά, παρατηρείται μη δήλωση εισοδημάτων στα ενοίκια. Στην περίπτωση αυτή, υπάρχουν φορολογούμενοι οι οποίοι αρνούνται να δηλώσουν την ενοικίαση της κατοικίας τους στην Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ), προκειμένου την μη φορολόγησή τους. Επίσης, υπάρχει και η πιθανότητα δήλωσης της ενοικίασης αλλά με διαφορετικό ποσό από αυτό το οποίο στην πραγματικότητα ορίζεται ως μηνιαίο μίσθωμα. Ακόμα, ιδιαίτερη εμφάνιση παρουσιάζουν τα εξοχικά των πολιτών τα οποία κατά προσέγγιση δηλώνονται κενά με σκοπό τη μη φορολόγησή τους, ως ιδιόχρηση.

Επίσης, άλλος ένας τρόπος φοροδιαφυγής εμφανίζεται μέσω του γεωργικού τομέα. Στον γεωργικό τομέα πραγματοποιείται πώληση προϊόντων χωρίς όμως έκδοση παραστατικού ή ακόμα και έκδοση παραστατικών με αναληθή δεδομένα (ποσότητες, κιλά, κλπ). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, και πάλι, την μη πραγματική φορολόγηση των πολιτών.

Κάτι αντίστοιχο, πραγματοποιείται και στην περίπτωση των ελεύθερων επαγγελματιών που εκδίδουν τιμολόγια παροχής υπηρεσιών με αρκετά μικρότερο ποσό από αυτό που στην πραγματικότητα λαμβάνουν. Συνήθως εκδίδουν ένα τιμολόγιο το οποίο περιλαμβάνει το $\frac{1}{3}$ της αμοιβής τους. Το ποσοστό αυτό το λαμβάνουν τραπεζικώς και το υπόλοιπο με μετρητά χωρίς να δηλώνεται κάπου. Μία τέτοιου είδους περίπτωση, εμφανίζεται στις κατασκευαστικές εταιρείες ως παράδειγμα καθώς στην περίπτωση αυτή οι μηχανικοί συνήθως εμφανίζουν ως κόστος το χαμηλότερο δυνατό, εξασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό το χαμηλότερο ΦΠΑ προς πληρωμή.

Από την άλλη πλευρά, στην περίπτωση του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων εμφανίζεται φοροδιαφυγή στο ΦΠΑ. Στη περίπτωση αυτή υπάρχουν εταιρείες οι οποίες επιζητούν από άλλες επιχειρήσεις έκδοση εικονικών τιμολογίων προκειμένου να “καλύψουν” το ΦΠΑ τους. Το φαινόμενο εικονικών δαπανών είναι αρκετά σύνηθες καθώς παρατηρείται έντονα από τις εταιρείες προκειμένου να αποκρύψουν πραγματικά έξοδα αλλά αντ' αυτού να ορίσουν το ύψος των εξόδων που τους εξυπηρετεί “κερδίζοντας” ΦΠΑ. Άλλη μία αρκετά συνηθισμένη πρακτική μεταξύ των συνδεδεμένων εταιρειών είναι η έκδοση παραστατικών από την μία επιχείρηση στην άλλη με τους παραπάνω σκοπούς αντίστοιχα.

Ακόμη, παρατηρείται φοροδιαφυγή στους φόρους κατανάλωσης καπνοβιομηχανιών, φοροδιαφυγή σε γονικές παροχές, σε μεταβιβάσεις ακινήτων, σε εμφάνιση ενδοκοινοτικών συναλλαγών που στην πραγματικότητα είναι συναλλαγές τρίτων χωρών, σε συμψηφισμούς ΦΠΑ .

Όλα τα παραπάνω αποτελούν τρόπους εμφάνισης φοροδιαφυγής. σε άλλους τομείς παρατηρείται πιο έντονα σε άλλους όχι τόσο, παρόλα αυτά θα πρέπει να αναφερθούμε παρακάτω στους παράγοντες καθώς και στις συνέπειες της φοροδιαφυγής.

Παρακάτω παρατίθενται μία λίστα με επαγγελματικές δραστηριότητες και με ποσοστό φοροδιαφυγής βάσει έρευνας το 2020:

Τα 50 επαγγέλματα πρωταθλητές της «φοροδιαφυγής»

Δραστηριότητα	Ποσοστό φοροδιαφυγής
Ενοικίαση τουριστικών σκαφών	80,0%
Εκμετάλλευση ταξί	74,0%
Χονδρικό εμπόριο ενδυμάτων – υποδημάτων	70,0%
Συνεργεία αυτοκινήτων	66,0%
Χονδρικό εμπόριο ειδών οικιακής χρήσης	65,0%
Καλλιέργεια λαχανικών	65,0%
Αγρότες ειδικού καθεστώτος	63,0%
Παραγωγή παγακίων	63,0%
Φροντιστήρια ξένων γλωσσών	63,0%
Καλλιέργεια κηπευτικών	61,0%
Καλλιέργεια βαμβακιού	60,0%
Ιατρικές υπηρεσίες καρδιολογίας	59,0%
Κηπευτικά θερμοκηπίου	59,0%
Αγοραία ταξί	59,0%
Ιατρικές υπηρεσίες δερματολογίας	58,0%
Καθαριστήρια	58,0%
Καλλιέργεια ντοματών θερμοκηπίου	57,0%
Λούνα Παρκ	56,0%
Λογιστικές υπηρεσίες	56,0%
Λιφνεμπόριο ψαρικών	56,0%
Μεταφορά επιβατών σε αξιοθέατα	55,0%
Λιανεμπόριο φρούτων – λαχανικών	55,0%
Κομμωτήρια ανδρών	54,0%
Επιδιόρθωση ενδυμάτων	54,0%
Πλυντήρια αυτοκινήτων	52,0%
Λιανεμπόριο σε λαϊκές αγορές	52,0%
Καλλιέργεια εσπεριδοειδών	52,0%
Γυμναστήρια	52,0%
Ενοικίαση μοτοποδηλάτων	51,0%
Πάρκινγκ αυτοκινήτων	50,0%
Λιανεμπόριο ενδυμάτων – υποδημάτων (υπαίθριο)	49,0%
Ταξιδιωτικά πρακτορεία	48,0%
Λιανεμπόριο μοτοσικλετών και ανταλλακτικών	48,0%
Ιατρικές υπηρεσίες μικροβιολογίας	48,0%
Μεσίτες ακινήτων	48,0%
Πρατήρια υγρών καυσίμων	48,0%
Λιανεμπόριο τροφίμων – ποτών (υπαίθριο)	47,0%
Ιατρικές υπηρεσίες παθολογίας	47,0%
Κομμωτήρια γυναικών	47,0%
Υπηρεσίες φωτοτυπιών	47,0%
Λιανεμπόριο κινητών τηλεφών και εξαρτημάτων	46,0%
Υπηρεσίες μανικιούρ – πεντικιούρ	45,0%
Κέντρα αισθητικής	45,0%
Κινητές καντίνες	44,0%
Ιντερνετ καφέ	43,0%
Αλιείς	42,0%
Κατασκευαστικές εργασίες	42,0%
Ιατρικές υπηρεσίες ορθοπεδικής	41,0%
Χρονδρεμπόριο ζωωτροφών	41,0%
Ιατρικές υπηρεσίες οφθαλμολογία	41,0%

2.3 Παράγοντες Φοροδιαφυγής

Η φοροδιαφυγή αποτελεί ένα παγκόσμιο πρόβλημα το οποίο δυστυχώς έχει αντίκτυπο στην οικονομία του κάθε Κράτους καθώς και στην δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών. Συγκεκριμένα πρόκειται για μία επιζήμια διαδικασία καθώς επιβαρύνεται σε μεγάλο ποσοστό η οικονομία και η κοινωνία. Το ποσοστό της φοροδιαφυγής μπορεί να αυξηθεί ή μειωθεί σημαντικά από χώρα σε χώρα, αλλά επηρεάζεται από σημαντικούς παράγοντες. Το φορολογικό σύστημα της εκάστοτε χώρας είναι ένας σημαντικός παράγοντας καθώς επίσης και το πλήθος των εταιρειών που υπάρχουν μέσα σε αυτή τη χώρα, διότι σε κάποιες περιπτώσεις όσο αυξάνεται το πλήθος των επιχειρήσεων, ενδέχεται το Κράτος να μην μπορέσει να ανταποκριθεί απόλυτα στο ύψος των υποχρεώσεων που προκύπτουν, για τη αποτελεσματική λειτουργία του φορολογικού συστήματος, αντίστοιχα.

Επιπλέον, η λειτουργία των φοροτεχνικών υπηρεσιών δεν ανταποκρίνεται επάξια στις τρέχουσες συνθήκες, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να βεβαιωθούν, να αποπληρωθούν και να εξακριβωθούν κάποια φορολογικά - οικονομικά δεδομένα. Από την άλλη πλευρά, οι φορολογούμενοι, πλέον, δεν αισθάνονται ασφάλεια και δεν εμπιστεύονται το Κράτος, το οποίο κυβερνά. Θεωρείται ότι δεν πραγματοποιείται σωστή διαχείριση των χρημάτων, κι φυσικά αρνείται ο πολίτης να καταλογιστεί και τις δικές του ευθύνες στην κατάσταση που επικρατεί. Οι υπηρεσίες αλλά και τα αγαθά ίσως δεν βρίσκονται στις απαραίτητες ποσότητες προκειμένου οι πολίτες να είναι ικανοποιημένοι. Σε αντίθεση όμως αυτών, ο φορολογούμενος αρνείται να πληρώσει τους φόρους που επωμίζεται και έχει την τάση να αποφεύγει την οποιαδήποτε επιβάρυνση. Φυσικά, το ύψος των φορολογικών συντελεστών είναι τέτοιο, που δεν μπορούν και οι φορολογούμενοι να ανταποκριθούν.

Από την άλλη πλευρά όμως, το ίδιο το φορολογικό σύστημα με την συνεχή αλλαγή των νόμων, δεν αποπνέει εμπιστοσύνη στους πολίτες, καθώς επίσης οι ίδιοι οι νόμοι πολλές φορές είναι αυτοί που συμβάλλουν στην φοροδιαφυγή. Σε κάποιες περιπτώσεις δε, η ανοχή του Κράτους απέναντι στη συμπεριφορά των φορολογούμενων δύναται να καθησυχάσει, τους ίδιους, τους πολίτες προωθώντας τέτοιου είδους συμπεριφορές.

Επίσης, αν αναλογιστούμε τα επίπεδα της φορολογικής επιβάρυνσης. Όσο αυξάνεται το επίπεδο της φορολογικής επιβάρυνσης, τόσο ο φορολογούμενος τείνει προς την φοροδιαφυγή. Αναλυτικότερα, όσο μεγαλύτερη είναι η κλίμακα της φορολογικής επιβάρυνσης, τόσο αυξάνονται αναλογικά και το ύψος των χρημάτων που αποκρύπτονται.

Ταυτόχρονα με τις φορολογικές επιβαρύνσεις υπάρχει και το πρόβλημα των υψηλών μηνιαίων εισφορών κοινωνικής ασφάλισης. Ο φορολογούμενος θα πρέπει μηνιαία να εξοφλεί κάποιες υποχρεώσεις, που στις περισσότερες περιπτώσεις από μόνες τους αγγίζουν ένα αρκετά υψηλό ποσό.

2.4 Συνέπειες

Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής έχει ως αποτέλεσμα μεγάλες αρνητικές συνέπειες στην οικονομία μιας χώρας. Όπως προαναφέρθηκε, ως πράξεις φοροδιαφυγής ορίζουμε την μη πληρωμή των προβλεπόμενων φόρων. Οι συνέπειες αυτής δύναται να διαφοροποιούν σε τρεις βασικές κατηγορίες.

Η πρώτη κατηγορία αφορά το Νομικό Πλαίσιο. Στην περίπτωση αυτή η μη πληρωμή φόρων, υπό την Νομική πλευρά αφορά παραβάσεις βάσει των Νόμων του Κράτους. Οι πράξεις αυτές έχουν ως αποτέλεσμα κυρώσεις, όπως λόγου χάρη διοικητικά πρόστιμα, δεσμεύσεις περιουσιών, τραπεζικών λογαριασμών κ.α

Η δεύτερη κατηγορία αναφέρει το Οικονομικό Πλαίσιο. Συγκεκριμένα, το φαινόμενο της φοροδιαφυγής έχει ως αποτέλεσμα την μείωση των εσόδων του Κράτους. Όταν ο φορολογούμενος αδυνατεί ή αδιαφορεί να αποπληρώσει τις οικονομικές του υποχρεώσεις τότε αυτό έχει αντίκτυπο και στον ίδιο τον πολίτη

αλλά και στο ίδιο το Κράτος. Στην περίπτωση αυτή αναφερόμαστε στην έλλειψη οικονομικών πόρων του Κράτους, με συνέπεια, αυτού, να μην μπορεί να ανταποκριθεί στις οικονομικές υποχρεώσεις, με αποτέλεσμα το Κράτος τείνει στη λύση του δανεισμού. Όσον αφορά τον δανεισμό, αναφερόμαστε και στον εσωτερικό αλλά και στον εξωτερικό δανεισμό. Στην πρώτη περίπτωση, δύναται να πραγματοποιηθεί αύξηση των επιτοκίων με σκοπό την είσπραξη κεφαλαίων για την βελτιστοποίηση του εθνικού οικονομικού ελλείμματος. Αντίθετα, μιλώντας για τον εξωτερικό δανεισμό αναφερόμαστε κατ' επέκταση και σε δημόσιο χρέος.

Ως τρίτη και τελευταία κατηγορία παρουσιάζουμε το Κοινωνικό Πλαίσιο . Στην κατηγορία αυτή υπάρχει η άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών, καθώς ένα μερίδιο του πληθυσμού έρχεται σε πιο ευνοϊκή θέση με αποτέλεσμα να φοροδιαφεύγει πιο εύκολα, να δημιουργείται σύγχυση μεταξύ των πολιτών, για το ποιός είναι τελικά ο σωστός τρόπος συμπεριφοράς απέναντι στο ίδιο το κράτος. Αυτό συμβαίνει διότι δεν δύναται σε όλους τους φορολογούμενους η ίδια δυνατότητα αλλά και οι ίδιες ευκαιρίες απέναντι στην φοροδιαφυγή.

Αποτέλεσμα της φοροδιαφυγής είναι η αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ των εταιρειών. Οι εταιρείες που αυξάνουν τέτοιου είδους συμπεριφορές φοροδιαφυγής έχουν κατ επέκταση μικρότερο κόστος απέναντι σε εταιρείες οι οποίες λειτουργούν ακολουθώντας τον Νόμο, με αποτέλεσμα να πληρώνουν όλους τους φόρους που αναλογούν. Η συγκεκριμένη συνθήκη δημιουργεί μεγαλύτερο ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων καθώς υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες οι εταιρείες που φοροδιαφεύγουν έρχονται σε πλεονεκτική θέση σε σύγκριση με αυτές που δεν φοροδιαφεύγουν.

Σκεπτόμενοι την παραπάνω περίπτωση, αντιλαμβανόμαστε ότι ακόμα και ατομικά ο κάθε πολίτης επηρεάζεται για το εάν θα πρέπει τελικά να είναι συνεπείς στις οικονομικές του υποχρεώσεις ή όχι. Το γεγονός αυτό ίσως ενισχύει το φαινόμενο που παρακολουθούμε σε ένα μεγάλο ποσοστό.

Από την άλλη πλευρά, θα πρέπει να τονιστεί ότι όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό αυξάνουν φυσικά και το ποσοστό του πληθωρισμού της χώρας. Η αποφυγή πληρωμής των φόρων έχει κατ επέκταση κίνηση μαύρου χρήματος. Φυσικά ας μην παραλείψουμε να αναφέρουμε ότι στην Ελλάδα τα δεδομένα των μισθών κυμαίνονται σε χαμηλότερα επίπεδα από ότι στο εξωτερικό. Με γνώμονα το παραπάνω, υπάρχουν φορολογούμενοι οι οποίοι δεν μπορούν να καλύψουν ούτε τις πιο απλές τους υποχρεώσεις με τα δεδομένα αυτά. Από την άλλη πλευρά, δεν είναι λίγοι οι φορολογούμενοι οι οποίοι επιλέγουν συνειδητά την εγγραφή τους στα Μητρώα Ανέργων, παίρνοντας επιδόματα και δουλεύοντας παράλληλα με μαύρο χρήμα προσπαθώντας να αποφύγουν την εμφάνιση των πραγματικών τους εσόδων με στόχο την ευνοϊκή περίπτωση φορολόγησής τους. Αυτό φυσικά συμβαίνει κατόπιν συνδυασμού αύξησης των φορολογικών υποχρεώσεων των πολιτών αλλά και της μείωσης των μισθών.

Από την άλλη πλευρά, θα πρέπει να αναφερθεί ότι κατά περιπτώσεις φοροδιαφυγής δημιουργούνται και κάποια “θετικά” αποτέλεσμα. Συγκεκριμένα, η μη πληρωμή φόρου ή διαφορετικά η μη εμφάνιση περισσότερων εσόδων, κάποιος θα μπορούσε να την ονομάζει και ως ένας είδος αποταμίευσης χρημάτων. Επίσης, ίσως το πιο σημαντικό κομμάτι αυτού είναι ότι εμφανίζονται ενεργά οικονομικές δραστηριότητες που σε διαφορετικές συνθήκες δεν θα μπορούσαν να λειτουργήσουν αποδοτικά και αυτό συμβαίνει εξαιτίας των υψηλών φορολογικών συντελεστών, που θα ήταν αδύνατο να πραγματοποιηθούν.

2.5 Μέθοδοι Αντιμετώπισης

Στις μέρες μας είναι απαραίτητη η εξάλειψη του φαινομένου αυτού. Συγκεκριμένα για να μπορέσει να μειωθεί σημαντικά το ποσοστό της φοροδιαφυγής θα πρέπει να υλοποιηθεί μία σειρά από σημαντικούς φορολογικούς ελέγχους.

Έτσι λοιπόν, απαιτούνται δραστικά μέτρα όσον αφορά την ενίσχυση δράσεων της φορολογικής αρχής. Αναλυτικότερα, θα πρέπει να πραγματοποιούνται συνεχόμενοι έλεγχοι όσον αφορά στις δηλώσεις φόρου

εισοδήματος και συγκεκριμένα στην διασταύρωση των στοιχείων που υπάρχουν σε αυτές. Διασταύρωση στις βεβαιώσεις αποδοχών στις μισθωτές υπηρεσίες καθώς και σε οποιαδήποτε είδους αποδοχών, που πλέον υπάρχει σημαντική πληροφόρηση στην Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων.

Σημαντικές θα πρέπει να είναι οι διασταυρώσεις στις ενδοκοινοτικές συναλλαγές, δηλαδή στις συναλλαγές της ημεδαπής μεταξύ των χωρών αλλοδαπής. Στην περίπτωση αυτή αναφερόμαστε και σε παραδόσεις και σε αποστολές εμπορευμάτων ή υπηρεσιών σε χώρες του εξωτερικού. Κάτι τέτοιο απαιτεί σωστή και αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των χωρών και των φορολογικών αρχών.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις, θα πρέπει να υπάρχει έλεγχος σχετικά με την μη υποβολή περιοδικών δηλώσεων ΦΠΑ. Όπως επίσης θα ήταν αρκετά βοηθητικό να ενημερώνονται αυτόματα οι φορολογούμενοι για όλες τις υποχρεώσεις μηνιαίες αλλά και ετήσιες υποχρεώσεις.

Σε περίπτωση θετικού αποτελέσματος στους ελέγχους αυτούς θα πρέπει να υπάρχουν υψηλά πρόστιμα. Το πρόστιμο θα πρέπει να ορίζεται βάσει των ποσών απόκρυψης εισοδήματος αλλά ενδεχομένως και τις επαναλαμβανόμενης προσπάθειας μη δήλωσης δεδομένων. Η επιβολή υψηλών προστίμων ενδέχεται να αποφέρει την αποφυγή τέτοιου είδους συμπεριφέρων από άλλους φορολογούμενους ή και επιχειρήσεις, αντίστοιχα.

Άλλη μία σημαντική, εξίσου, μέθοδος θα μπορούσε να είναι η δημιουργία ενός συστήματος ελέγχου των επιχειρήσεων ανεξαρτήτως κλάδου. Το σύστημα αυτό θα μπορούσε να αποτελεί μία βάση δεδομένων προκειμένου να υπάρχουν πιο ξεκάθαρα στοιχεία ανά επιχείρηση σε περίπτωση φορολογικού ελέγχου. Η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών, νέων συστημάτων ανίχνευσης ανεπιφύλαχτα θα οδηγήσει στον στοχευμένο εντοπισμό συμπεριφορών φοροδιαφυγής.

Ακόμη, θα πρέπει να υλοποιηθούν έλεγχοι στην προσπάθεια εύρεσης τη μη δήλωση κατοικιών. Συγκεκριμένα όσον αφορά τις ενοικιάσεις κατοικιών, θα πρέπει να εξεταστούν οι περιπτώσεις εκείνες οι οποίες αφορούν φυσικά πρόσωπα τα οποία νοικιάζουν διαμερίσματα, χώρους κλπ, τα οποία όμως δεν εμφανίζονται στις φορολογικές τους δηλώσεις, όπως επίσης είναι απαραίτητοι και οι έλεγχοι σε βραχυχρόνιες μισθώσεις.

Επιπλέον, περιπτώσεις εντατικών ελέγχων χρειάζονται σε διασταυρώσεις εισοδημάτων εξωτερικού. Αναλυτικότερα, δεν είναι μικρό το ποσοστό των φορολογουμένων στη χώρα μας, στους οποίους εντοπίζονται εισοδήματα από άλλες χώρες τα οποία όμως δεν δηλώθηκαν - φορολογήθηκαν ποτέ στην ημεδαπή. Φορολογούμενοι οι οποίες δεν δηλώθηκαν ποτέ ως κάτοικοι εξωτερικού αλλά στην πραγματικότητα ζουν και εργάζονται σε οποιαδήποτε άλλη χώρα.

Αντίθετα, πέρα από τις παραπάνω περιπτώσεις ελέγχων, θα πρέπει να εφαρμοστεί η νομοθεσία εξ ολοκλήρου. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να υπάρχουν σχετικές κυρώσεις σε ανάλογες συνθήκες φοροδιαφυγής. Στόχος αυτών θα είναι να αλλάξει όλη η νοοτροπία και η συμπεριφορά των φορολογουμένων. Η ηθική αυτών οφείλει να κατευθύνει το ίδιο το άτομο προς το νόμιμο, προς το δίκαιο, προς το πραγματικό γεγονός και όχι στη σκέψη προς αποφυγή και απόκρυψη δεδομένων.

2.6 Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής στην Χώρα μας

Στην χώρα μας το φαινόμενο που αναλύουμε έχει ταλαιπωρήσει αρκετά τους πολιτικούς, ιδίως τα τελευταία 14 χρόνια, έπειτα από την οικονομική κρίση η οποία ξέσπασε. Μείζον, λοιπόν πρόβλημα, το οποίο έχει οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες στη χώρα μας. Σύμφωνα με την Ελληνική νομοθεσία η φοροδιαφυγή ορίζεται ως η μη καταβολή του φόρου εισοδήματος, του φόρου ιδιοκτησίας ακινήτων (ΕΝΦΙΑ), του ΦΠΑ αλλά και η απόκρυψη των εισοδημάτων με στόχο τη μη φορολόγησή τους. Επίσης, ο παραπάνω όρος

αναφέρεται ταυτόχρονα και στην ψευδή δήλωση στοιχείων, κάτι το οποίο και νομικά αποτελεί και αδίκημα. Στην Ελλάδα, οι συμπεριφορές φοροδιαφυγής εμφανίζονται διότι υπάρχει υψηλό ποσοστό φορολογίας, έλλειψη διαφάνειας μεταξύ των συναλλαγών, έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ πολιτών και κράτους αλλά και μη ενεργοί φορολογικοί μηχανισμοί ελέγχου με σκοπό την μείωσή έως και εξάλειψη του φαινομένου αυτού.

Αρκετά επιστημονικά άρθρα αναφέρουν ότι συμπεριφορές φοροδιαφυγής πραγματοποιούνται ημερησίως από τους πολίτες. Παράδειγμα αυτού ενδείκνυται η απόκρυψη εισοδημάτων για την μη πληρωμή αυξημένου φόρου. Αυτό μπορεί να συμβεί και σε φυσικά αλλά και σε νομικά πρόσωπα. Συγκεκριμένα, εάν οι φορολογούμενοι πραγματοποιούσαν εμπρόθεσμες πληρωμές στο φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ), στις ασφαλιστικές σου εισφορές, στις ρυθμίσεις που έχουν πραγματοποιήσει, καθώς και σε όλες τις υποχρεώσεις που συμπεριλαμβάνονται προς πληρωμή στα Ταμεία του κράτους, η χώρα μας θα βιάζε κάτω από άλλες συνθήκες. Κάτι τέτοιο σημαίνει αύξηση των εσόδων του κράτους, κατ'επέκταση μείωση δανεισμών, εθνικού ελλείμματος κλπ. Όπως αντιλαμβάνεστε, αναφερόμαστε σε μία αλυσίδα πραγμάτων.

Στην Ελλάδα, διαδραματίστηκαν γεγονότα τα οποία με την πάροδο του χρόνου αποτέλεσαν συνέπεια για την αύξηση συμπεριφορών φοροδιαφυγής. Το νομοθετικό πλαίσιο της χώρας καθώς και η πολυπλοκότητα του φορολογικού μας συστήματος δημιούργησε στους φορολογούμενους έναν μονόδρομο απόκρυψης μέρους των εισοδημάτων τους, φόβο για την μη κάλυψη των οικονομικών τους υποχρεώσεων τους και αυτό είχε αποτέλεσμα την μη φορολόγησή τους στο πραγματικό τους εισόδημα. Επίσης, οι πολλαπλές τροπολογίες των νόμων, ιδίως με τις συνεχόμενες τροπολογίες και ΠΟΛ. που προκύπτουν προσπαθώντας να επεξηγήσουν τους νόμους, δημιούργησε σύγχυση και μη εμπιστοσύνη από τους πολίτες στο ίδιο το Κράτος.

Από την άλλη πλευρά, οι αυξημένοι φορολογικοί συντελεστές που υπάρχουν οδήγησαν στην αύξηση του ποσοστού της φοροδιαφυγής. Σημαντικός παράγοντας, ακόμη, είναι και η ατιμωρησία που υπάρχει. Από την στιγμή που οι φορολογικοί έλεγχοι δεν είναι συνεχείς και αποτελεσματικοί, οι πολίτες αισθάνονται ότι δεν υπάρχει “φόβος” να βρεθεί η απόκρυψη των εισοδημάτων ή η οποιαδήποτε μορφή φοροδιαφυγής έχει υλοποιηθεί από αυτούς. Συνεπώς καταλήγουν στο γεγονός του να περνούν τα χρόνια και τελικά να φτάνει μέχρι και το στάδιο της παραγραφής των χρήσεων, με αποτέλεσμα να μην εμφανίζονται οι παρανομίες και τελικά να μην βεβαιώνονται πρόστιμα κλπ. Το γεγονός, λοιπόν, ότι δεν πραγματοποιούνται συνεχόμενες διασταυρώσεις και έλεγχοι, έχει δημιουργήσει στους φορολογούμενους ένα παράθυρο “ανακούφισης” και επαναλαμβανόμενης συμπεριφοράς φοροδιαφυγής.

Δεδομένου ότι η φοροδιαφυγή βρίσκεται εν ενεργεία σε πολλές χώρες του εξωτερικού και όχι μονάχα στην δική μας χώρα, θα πρέπει να βρεθούν οι τρόποι εκείνοι με τους οποίους θα μπορέσει το ποσοστό της φοροδιαφυγής της εκάστοτε χώρας να μειωθεί σημαντικά, το οποίο θα έχει ως αποτέλεσμα την καλύτερη και αποτελεσματικότερη λειτουργία του Κράτους.

Το κράτος οφείλει να δημιουργήσει τα μέτρα αυτά τα οποία θα συντελέσουν στην αποφυγή τέτοιων συμπεριφορών. Παράδειγμα τέτοιων μέτρων θα ήταν η επιβολή πληρωμών με πλαστικό χρήμα σχεδόν αποκλειστικά. Ίσως η χώρα μας συμπεριλαμβάνεται στις λίγες χώρες στις οποίες οι πολίτες επιλέγουν κατά κύρια βάση να χρησιμοποιούν μετρητά. Παρότι τα τελευταία χρόνια, στις ηλεκτρονικές πληρωμές αλλά και στις πληρωμές με πλαστικό χρήμα, το ποσοστό έχει αυξηθεί, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να ανταγωνιστεί τα ποσοστά του εξωτερικού. Αυτός θα ήταν ένας τρόπος με τον οποίο δεν μπορούν να αποκρύψουν συναλλαγές. Η συνεχόμενη πληρωμή με μετρητά σε τόσο μεγάλο βαθμό δεν μπορεί να διαμορφώσει και να υπολογίσει τα πραγματικά εισοδήματα των πολιτών αυτής της χώρας. Φυσικά, με την κατάσταση που επικρατεί, το κράτος για να εφαρμόσει κάτι τέτοιο θα πρέπει να δημιουργήσει κίνητρα στους πολίτες προκειμένου να έχει αποτέλεσμα η παραπάνω συνθήκη.

Όλα τα παραπάνω απασχολούν σημαντικά την Ελλάδα και καθώς αναφερθήκαμε παραπάνω ότι όλα σχηματίζουν μία αλυσίδα, η χώρα μας, οφείλει να ανακαλύψει τις λύσεις για μία χώρα με ίση φορολογική αντιμετώπιση, με την ηθική - συνείδηση των φορολογουμένων να αποτρέπει συμπεριφορές φοροδιαφυγής.

2.7 Είδη φορολογικών ελέγχων

Στην προσπάθεια κατανόησης της έννοιας του φορολογικού ελέγχου είναι σημαντικό να αναφερθούν μερικές από τις διαδικασίες αυτές, οι οποίες συντελούν στην διάρθρωση των οικονομικών συναλλαγών, των οποίων στόχος είναι η πρόβλεψη, η επίβλεψη καθώς και η αξιολόγηση των επιμέρους, με βασικό σκοπό, των παραπάνω, την αποφυγή φοροδιαφυγής, παράνομων οικονομικών συναλλαγών αλλά και σε γενικότερο πλαίσιο την δημιουργία σημαντικών οικονομικών αποτελεσμάτων.

Οι έλεγχοι αυτοί πραγματοποιούνται είτε με σκοπό να αναλύσουν τα δεδομένα για την σωστή διαχείριση αλλά και λειτουργία της επιχείρησης, είτε με σκοπό να εμφανίζουν παραλείψεις και παραβιάσεις του Νόμου, αντίστοιχα. Στην περίπτωση των παραλήψεων, περιγράφουμε την προσπάθεια απόκρυψης εισοδημάτων με στόχο την μη φορολόγησή τους. Οι υπάρχουσες διαδικασίες φορολογικών ελέγχων στηρίζονται στην προσπάθεια των ελεγκτικών αρχών να ανακαλύψουν τις οικονομικές παραβάσεις που ακολουθούν οι εταιρείες ως νομικά πρόσωπα αλλά και οι πολίτες ξεχωριστά ως φυσικά πρόσωπα. Και στις δύο περιπτώσεις οι παραβάσεις αυτές επιβαρύνουν την κοινωνία, το ίδιο το Κράτος.

Έτσι λοιπόν, θα πρέπει να ξεκαθαρίσουμε που αναφέρεται ο έλεγχος. Όπως προαναφέρθηκε έλεγχος μπορεί να πραγματοποιηθεί και σε φυσικά και σε νομικά πρόσωπα. Είναι σημαντική η αναφορά στον έλεγχο φυσικών προσώπων καθώς, από τον εκάστοτε φορολογούμενο, ως μονάδα, προκύπτει τελικά το ίδιο Κράτος, το οποίο συντελούμε. Στα φυσικά πρόσωπα παρουσιάζουμε τις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες καθορίζεται έλεγχος για την φορολόγηση εισοδημάτων, με βάση το πραγματικό εισόδημα σε σύγκριση με του δηλωθέν εισοδήματός τους. Βέβαια, υπάρχει δυνατότητα ελέγχου καταθέσεων, έλεγχος περιουσιακών στοιχείων, προστατευόμενων μελών, δαπανών κ.α

Από την άλλη πλευρά, στην περίπτωση ελέγχου Νομικών Προσώπων αναφερόμαστε σε ελεγκτικές διαδικασίες πάσης φύσεως συναλλαγών, με στόχο την ανακάλυψη λαθών, παραλείψεων και επιβολής προστίμων για την μη ακολουθία τέτοιων παραβιάσεων. Μιλώντας για φορολογικό έλεγχο θα ξεκινήσουμε με τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών. Στην περίπτωση αυτή αναφερόμαστε σε έλεγχο στις υπάρχουσες οικονομικές συναλλαγές της εκάστοτε εταιρείας, όπου λαμβάνονται δεδομένα πάνω στα οποία προκύπτουν συμπεράσματα τα οποία “βαρύνουν” τα εμπλεκόμενα μέρη. Ως εμπλεκόμενα μέρη ορίζουμε τους πελάτες μιας εταιρείας, τους προμηθευτές, τα ίδια τα μέλη της εταιρείας αλλά και καταληκτικά το ίδιο το κράτος. Στόχος όλων των διαδικασιών είναι οι ελεγκτικοί μηχανισμοί που έχει ορίσει το Κράτος να συντελούν στη σωστή λειτουργία της οικονομικής μας αλυσίδας.

Τα τελευταία χρόνια οι φορολογικοί έλεγχοι γίνονται ολοένα και πιο εντατικοί. Συγκεκριμένα οι αρμόδιες οικονομικές υπηρεσίες έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουν 2 είδη φορολογικού ελέγχου. Από την μία πλευρά, υπάρχει ο έλεγχος εξ αποστάσεως. Πιο αναλυτικά, οι αρμόδιες οικονομικές υπηρεσίες θέτουν σε εφαρμογή έλεγχο όσον αφορά τη διασταύρωση δεδομένων των επιχειρήσεων μέσω των καταχωρήσεων τους, λόγω χάρη δηλωθέντα έσοδα και αντίστοιχα έξοδα που έχουν πραγματοποιήσει. Στις διαδικασίες αυτές προκύπτουν σημαντικά ευρήματα φοροδιαφυγής.

Αντίθετα, σε άλλες περιπτώσεις υπάρχει η δυνατότητα επιτόπιου ελέγχου στις επιχειρήσεις. Στην κατηγορία αυτή, δύναται η περίπτωση προειδοποίησης εγγράφως ή και χωρίς προειδοποίηση.

Παρόλα αυτά, οι έλεγχοι αυτοί διαμορφώνονται ανάλογα με τον σκοπό για τον οποίο πραγματοποιείται. Πιο συγκεκριμένα, οι φορολογικοί έλεγχοι χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία θα αναφερθούμε στον συνοπτικό έλεγχο. Στο συγκεκριμένο είδος ελέγχου, η διαδικασία ακολουθείται από την εφορία. Η υπηρεσία ανάλογα με τα δεδομένα που μπορεί να αντλήσει από το σύστημά της αξιολογεί τα στοιχεία και λαμβάνει σημαντικά συμπεράσματα. Βέβαια, ο συνοπτικός έλεγχος αποτελεί ίσως την πιο απλή μορφή ελέγχου καθώς ασχολείται κυρίως με τη σωστή αποτύπωση των εισοδημάτων στις φορολογικές δηλώσεις κυρίως στην περίπτωση των μισθωτών. Παρόλο που παρουσιάζεται ως απλή μορφή ελέγχου λαμβάνονται δεδομένα τα οποία έχουν την δυνατότητα να δημιουργήσουν πιο εντατικούς ελέγχους.

Στην δεύτερη κατηγορία, θα αναφερθούμε στον απολογιστικό έλεγχο. Η κατηγορία αυτή αναφέρεται σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η Δημόσια Αρχή Δημοσίων Εσόδων, δύναται να ελέγξει τα οικονομικά στοιχεία τα οποία του γνωστοποιεί ο φορολογούμενος. Ο απολογιστικός έλεγχος κατηγοριοποιείται σε τακτικό έλεγχο και σε προσωρινό έλεγχο.

Στην πρώτη περίπτωση του τακτικού ελέγχου αναφερόμαστε στο άρθρο 66 του Νόμου 2238/1994, του κώδικα φορολογίας εισοδήματος αλλά και στον Νόμο 2859/2000, ο οποίος αφορά τον κώδικα ΦΠΑ. Στον τακτικό έλεγχο, λοιπόν, συμπεριλαμβάνονται οι διαδικασίες αυτές κατά τις οποίες απαιτείται ο έλεγχος μεταξύ του φόρου που προκύπτει αλλά και του φόρου που ήδη έχει καταβληθεί ανά περιπτώσεις. Ο ανωτέρω έλεγχος αναζητά αποκλίσεις βάσει των δεδομένων που έχουν δηλωθεί σε σύγκριση με τα πραγματικά οικονομικά δεδομένα τα οποία θα έπρεπε να έχουν δηλωθεί. Σκοπός αυτού είναι η επαλήθευση των δηλωμένων στοιχείων.

Στην δεύτερη περίπτωση του προσωρινού ελέγχου αναφερόμαστε στο άρθρο 67 του ΚΦΕ όσον αφορά τη φορολογία εισοδήματος και αντίστοιχα όσον αφορά το ΦΠΑ, στο άρθρο 50 του Κώδικα. Ο έλεγχος αυτό εμφανίζεται κυρίως σε ετήσιο έλεγχο, ο οποίος τίθεται με εφαρμογή για την είσπραξη άμεσων φόρων. Αναζητά, λοιπόν, τις περιπτώσεις απόκρυψης φορολογικών δεδομένων. Συνήθως, εφαρμόζεται σε περιστάσεις κατά τις οποίες υπάρχει επαναλαμβανόμενη τροποποίηση δηλώσεων, σε περιστάσεις εκπρόθεσμων δηλώσεων, αλλά και σε επαγγέλματα τα οποία ορίζονται ως υψηλής επικινδυνότητας πχ διαφημιστικές εταιρείες κλπ.

Από την άλλη πλευρά, περιγράφοντας τα είδη φορολογικών ελέγχων, είναι σημαντικό να διαχωρίσουμε τα είδη αυτά με βάση τον στόχο για τον οποίο μπαίνουν σε εφαρμογή. Έτσι λοιπόν, οφείλουμε να αναφέρουμε παραδείγματα ελέγχων τα οποία στοχεύουν στην αναζήτηση συγκεκριμένων δεδομένων. Πιο συγκεκριμένα, θα αναφερθούμε σε πρώτη φάση στον ειδικό έλεγχο. Ο προαναφερόμενος έλεγχος αποσκοπεί στην επαλήθευση συγκεκριμένων προβλημάτων.

Επίσης, συμπεριλαμβάνεται ο έλεγχος προκαταβολών. Ο έλεγχος αυτός στοχεύει κυρίως στην επιβεβαίωση του τρόπου με τον οποίο υπολογίστηκε φόρος, ο οποίος καταβλήθηκε σε δεύτερο χρόνο από τους φορολογούμενους.

Αντίστοιχη περίπτωση, είναι η εφαρμογή ελέγχου επιχειρηματικών συναλλαγών. Πιο αναλυτικά, αναφερόμαστε κατά κύριο λόγο στην ορθότητα των υποβληθέντων φορολογικών δηλώσεων και στον ενδελεχή έλεγχο των συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν.

Τέλος, δεν θα μπορούσε να μην αναφερθεί ο έλεγχος στόχου. Ο συγκεκριμένος έλεγχος στοχεύει συγκεκριμένα σε ένα μέρος φορολογούμενων, ή σε συγκεκριμένες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Ενεργοποιείται σε καταστάσεις υποψίας παραβιάσεων, σε περιπτώσεις μη δηλώσεις εσόδων, σε περίεργες συναλλαγές, όπως παραδείγματος χάρι, σε συναλλαγές κατά τις οποίες δεν υπάρχει σωστή αιτιολόγηση προκειμένου να εκπέσουν – δικαιολογήσουν μία δαπάνη όσον αφορά την επιχειρηματική του δραστηριότητα.

2.8 Η στάση των φορολογουμένων απέναντι στον κίνδυνο του φορολογικού ελέγχου

Η στάση των φορολογουμένων απέναντι στο κίνδυνο του φορολογικού ελέγχου εξαρτάται από διάφορους παράγοντες. Συγκεκριμένα, μεγάλη μερίδα φορολογουμένων φοβάται τον κίνδυνο αυτό. Έτσι λοιπόν, προσπαθεί να καταβάλει εγκαίρως τις οικονομικές της υποχρεώσεις με στόχο την αποφυγή ελέγχων και προστίμων.

Δεδομένου του ότι υπάρχουν αρκετές πλέον δικλίδες ασφαλείας για την αποφυγή ελέγχων, λαμβάνουν μέτρα προκειμένου να μειώσουν τον κίνδυνο. Τέτοιες δικλίδες ασφαλείας είναι σε περιπτώσεις υποχρεώσεων προς πληρωμή με σταθερό μηνιαίο ποσό, δύναται η λειτουργία πάγιας εντολής πληρωμής, με στόχο την αποφυγή μη πληρωμής υποχρεώσεων. Επίσης, η υποβολή εμπρόθεσμων φορολογικών δηλώσεων είναι μία λύση για αυτούς, στο πρόβλημα των φορολογικών ελέγχων. Βέβαια, απαιτείται η βοήθεια έμπειρων λογιστών, οι οποίες θα συλλέξουν τα απαραίτητα δεδομένα για την σωστή υποβολή των δηλώσεων αυτών.

Σύμφωνα με μελέτες η στάση των φορολογουμένων είναι ανάλογη με το πιθανό κέρδος τους. Οι κυρώσεις όμως είναι η κινητήριος δύναμη που αποτρέπει τέτοιους είδους συμπεριφορές. Η φορολογική συμμόρφωση των φορολογουμένων αποτελεί μείζον θέμα παγκοσμίως. Βέβαια, εξετάζοντας τους παράγοντες φοροδιαφυγής εντοπίζονται σημαντικές παραλείψεις στους ελέγχους με αποτέλεσμα μια μερίδα ανθρώπων να θεωρούν ότι σπάνια θα πέσουν σε έλεγχο, επομένως παρανομούν, αποκρύπτοντας έσοδα ή οποιαδήποτε άλλου είδους δεδομένο θα όφειλε να αποτυπωθεί στις φορολογικές τους δηλώσεις.

Όμως, μία άλλη μερίδα ανθρώπων, αποφεύγει τέτοιους είδους συμπεριφορές καθώς η ηθική συνείδησή τους δεν τους το επιτρέπει. Σε πολλές περιπτώσεις η φορολογική ηθική έρχεται αντιμέτωπη με τον ορισμό συμπεριφορών φοροδιαφυγής. Ο λόγος για τον οποίο συμβαίνει αυτό είναι διότι το ίδιο το Κράτος είναι αυτό το οποίο καθορίζει τα πρότυπα δεοντολογίας της ίδιας της κοινωνίας μας. Το Νομικό Πλαίσιο, οι ελεγκτικές διαδικασίες, η κατάλληλη κατανομή των φορολογικών βαρών αλλά φυσικά και η αποτελεσματική λειτουργία της φορολογικής διοίκησης είναι μερικοί από τους παράγοντες αυτούς που επηρεάζουν την συμπεριφορά κατ'επέκταση των φορολογουμένων.

Η ηθική από την άλλη επηρεάζεται από άλλους παράγοντες. Μερικοί από αυτούς είναι το μορφωτικό επίπεδο, η ηλικία, το επαγγελματική δραστηριότητα και η τρέχουσα οικονομική κατάσταση. Εάν αναλογιστούμε τον πρώτο παράγοντα αυτού, δηλαδή το μορφωτικό επίπεδο αντιλαμβανόμαστε ότι σε περιστάσεις που το μορφωτικό επίπεδο αγγίζει υψηλότερα επίπεδα, οι πολίτες δύναται να αντιλαμβάνονται βαθύτερα και ουσιαστικά το φορολογικό, οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο δρουν. Από την άλλη, όσον αφορά την ηλικία, μελέτες έχουν αποδείξει ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο άνθρωπος, τόσο περισσότερο διχάζεται με την σκέψη φοροδιαφυγής. Ο λόγος για τον οποίο προκύπτει το παραπάνω είναι διότι οι νεότεροι σε ηλικία πολίτες δεν αντιλαμβάνονται τις συνέπειες που μπορούν να προκύψουν εξαιτίας των συμπεριφορών αυτών. Αντίθετα, οι μεγαλύτερη σε ηλικία πολίτες, με χαρακτηριστικό αυτών την εμπειρία τους πια, αντιλαμβάνονται τις συνέπειες που μπορούν να προκύψουν, δηλαδή υψηλά διοικητικά πρόστιμα.

Όσον αφορά την επαγγελματική δραστηριότητα και την οικονομική κατάσταση των πολιτών, αδιαμφησβήτητα, κάποιος ο οποίος δυσκολεύεται οικονομικά να ανταπεξέλθει στις οικονομικές του υποχρεώσεις, επηρεάζεται, και τείνει σε συμπεριφορές φοροδιαφυγής αγνοώντας την περίπτωση φορολογικών ελέγχων, καθώς δεν είναι σε θέση να αναλογιστεί και πάλι τις επιπτώσεις αυτού.

2.9 Ελεγκτικά όργανα

Οι κρατικοί ελεγκτικοί μηχανισμοί της Χώρας είναι αρωγοί στην προσπάθεια μείωσης του ποσοστού συμπεριφορών φοροδιαφυγής αλλά και σε γενικότερο πλαίσιο σε πάσης φύσεως παραβατικών συμπεριφορών. Στην Χώρα μας έχει δημιουργηθεί το Συντονιστικό Όργανο Επιθεώρησης και Ελέγχου (ΣΟΕΕ), το οποίο στοχεύει στην παρακολούθηση και το συντονισμό των Επιθεώρησεων, των Ελέγχων και των Ερευνών που διεξάγονται από τα Σώματα και τις Υπηρεσίες Επιθεώρησης και Ελέγχου των φορέων που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά της Αρχής. (Άρθρο 9: Πρώην Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης).

Αρχικά, ξεκινάμε με την ελεγκτική υπηρεσία του Κράτους. Πρόκειται για ένα ανεξάρτητο ελεγκτικό όργανο το οποίο λειτουργεί με κύριο μέλημά του τον έλεγχο των λογαριασμών του Κράτους.

Εν συνεχεία, αναφερόμαστε στην Ελληνική Τράπεζα, η οποία είναι αρμόδια για τον έλεγχο των οικονομικών δραστηριοτήτων της χώρας μας.

Επίσης, η επιτροπή κεφαλαιαγοράς, με την σειρά της, ενεργεί με στόχο τη αποτελεσματική λειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών.

Ακόμη, αδιαμφισβήτητα δεν θα μπορούσαμε να παραλείψουμε τη Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων η οποία είναι αρμόδια για την συλλογή φόρων της χώρας καθώς επίσης και για την φορολογική συμμόρφωση των φορολογουμένων για τον περιορισμό παράνομων δραστηριοτήτων.

Η επιτροπή ελέγχου τραπεζών και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είναι άλλο ένα ελεγκτικό όργανο, καθώς όπως γίνεται αντιληπτό αφορούν τον έλεγχο των τραπεζών και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που λαμβάνουν χώρα στην Ελλάδα.

Φυσικά, όσον αφορά τις δημόσιες υπηρεσίες δεν μπορεί να παραληφθεί η αναφορά των αρμόδιων τμημάτων των εφοριών της χώρας, καθώς αυτές είναι αρμόδιες για τον έλεγχο των επιχειρήσεων, για τον έλεγχο της σωστής αποτύπωσης των δεδομένων, των εσόδων και εξόδων των εταιρειών αλλά και σε περιπτώσεις παραλήψεων και έκδοση προστίμων για την συμμόρφωση των φορολογουμένων.

Από την άλλη, το Σώμα Δίωξης Οικονομικού εγκλήματος, ή αλλιώς όπως ονομάζεται ΣΔΟΕ, είναι το αρμόδιο ελεγκτικό όργανο το οποίο έχει συντονιστεί για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιείται το παραπάνω αφορά την έρευνα, την δημιουργία δεδομένων κατά των οποίων ανακαλύπτονται και διώκονται αντίστοιχα οικονομικές παραβάσεις, οικονομικά εγκλήματα.

Αντίστοιχα, η υπηρεσία έρευνας και διασφάλισης των δημοσίων εσόδων ή αλλιώς όπως ονομάζεται ΥΕΔΔΕ, λειτουργεί κυρίως για την εφαρμογή του Νόμου. Το παραπάνω εφαρμόζεται και ανακαλύπτεται έπειτα από μία σειρά ενεργειών- ελέγχων.

Τέλος, καταλήγουμε στην υπηρεσία αστυνομίας και δίωξης του ηλεκτρονικού εγκλήματος. Όπως γίνεται αντιληπτό, η ως άνω υπηρεσία ελέγχει τις διαδικασίες αυτές κατά τις οποίες προκύπτουν εγκληματικές ενέργειες μέσω διαδικτύου.

2.10 Η έννοια του κινδύνου

Τα συστήματα διαχείρισης κινδύνων (Risk Management Systems) είναι εργαλεία και διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για την αναγνώριση, αξιολόγηση και διαχείριση των κινδύνων σε μια οργάνωση ή σε μια δραστηριότητα.

Η επιτυχία ενός αποτελεσματικού συστήματος διαχείρισης κινδύνων αφορά τον εντοπισμό των κατάλληλων διαδικασιών, όπου θα λάβουν δράση σε συγκεκριμένες χρονικές στιγμές με σκοπό την απόκτηση συγκεκριμένων αποτελεσμάτων, αντίστοιχα. Τα συστήματα διαχείρισης κινδύνων εσπεύδουν τις διαδικασίες αυτές για την ομαλή λειτουργία των επιχειρήσεων και την συνεχή παροχή υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, σκοπός

αυτών η ανάλυση των κινδύνων που ελλοχεύουν σε κάθε δραστηριότητα με απώτερο σκοπό αυτού την επίτευξη κέρδους ακόμα και σε περιπτώσεις κινδύνου. Έτσι λοιπόν, σημαντικό μέλημα των συστημάτων αυτών είναι η αναγνώριση των κινδύνων, η αξιολόγησή τους και η απόφαση σωστών χειρισμών για την επίτευξη των στόχων.

Στο αρχικό στάδιο της αξιολόγησης, εντοπίζονται τα δεδομένα εκείνα τα οποία φανερώνουν παραδείγματος χάρι εάν αξίζει ή όχι και σε ποιο ποσοστό ένας είδος επένδυσης. Κάθε επιχειρηματική δραστηριότητα οφείλει να προσδιορίσει ποιος είναι ο κίνδυνος και ποια είναι τα κατάλληλα μέτρα τα οποία θα ληφθούν για την αποτελεσματικότερη διαχείρισή του.

Ο κίνδυνος έχει τη δυνατότητα να οριστεί κατά κύριο λόγο με σχέση με την αβεβαιότητα μίας ενέργειας, κάποιων διαδικασιών, που σε περιπτώσεις μη υπολογισμού του κινδύνου αυτού, ενέχονται σοβαρές επιπτώσεις. Οι επιπτώσεις αυτές αναφέρονται στη λειτουργική απόδοση, στην επίτευξη των σκοπών, και την εκπλήρωση των προσδοκιών των μετόχων μίας εταιρείας ή ενός οργανισμού. Ο κίνδυνος σε πάσης φύσεως αναφορές ορίζεται ως ο συνδυασμός πιθανότητας και συνεπειών αυτού. Φυσικά, αναφερόμενοι σε συνέπειες παρουσιάζουμε και θετικές συνέπειες, οι οποίες ενεργοποιούν τις ευκαιρίες αυτές προς το κέρδος και την επίτευξη των στόχων είτε σε αρνητικές συνέπειες, οι οποίες δημιουργούν αποτυχημένα μοντέλα διαδικασιών.

Η έννοια του κινδύνου διακρίνεται σε τρεις κατηγορίες. Η πρώτη αφορά τον κίνδυνο ως απειλή (downside risk). Η παραπάνω έννοια αναφέρεται στον κίνδυνο μίας επένδυσης ή μίας στρατηγικής, η οποία δεν λαμβάνει τα ανάλογα αποτελέσματα. Ο συγκεκριμένη περίπτωση κινδύνου αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα ως όσον αφορά την αξιολόγηση του κινδύνου σε μία επένδυση. Αναλυτικότερα, η κατηγορία αυτή αντιπροσωπεύει την πιθανότητα μίας απώλειας σε σχέση με τα αναμενόμενα κέρδη. Η απώλεια αυτή ενδέχεται να προκύψει από διάφορους παράγοντες όπως η οικονομική αβεβαιότητα, απρόβλεπτα γεγονότα – αλλαγές στην αγορά και λάθος διαχείριση κινδύνου.

Αντίθετη, με την παραπάνω έννοια, είναι η έννοια του κινδύνου ως ευκαιρία (upside risk). Στην συγκεκριμένη περίπτωση ο κίνδυνος μπορεί να θεωρεί ως ευκαιρία για τις επιχειρήσεις. Η ευκαιρία αυτή, αφορά αύξηση κερδών, παραπάνω από τα προβλεπόμενα μεγέθη. Κατά κύριο λόγο οι επενδυτές αναζητούν το σημείο αυτό ισορροπίας μεταξύ των δύο παραπάνω εννοιών.

Η τρίτη κατηγορία κινδύνου αναφέρεται στον κίνδυνο ως αβεβαιότητα. Η αβεβαιότητα αναφέρεται στην έλλειψη σαφών πληροφοριών ή προβλέψεων σχετικά με μελλοντικά γεγονότα ή συνθήκες, και μπορεί να αντιπροσωπεύει έναν σημαντικό κίνδυνο για επενδυτές και επιχειρήσεις. Η αβεβαιότητα ως κίνδυνος μπορεί να επηρεάσει τις αποφάσεις των επενδυτών και των επιχειρήσεων και να προκαλέσει απώλειες ή μειωμένα κέρδη. Για παράδειγμα, η αβεβαιότητα στην πολιτική ή οικονομική κατάσταση μιας χώρας μπορεί να οδηγήσει σε ανακατατάξεις στις αγορές και να επηρεάσει τις αξίες των επενδύσεων. Η αβεβαιότητα στην ανάπτυξη ενός νέου προϊόντος μπορεί να οδηγήσει σε μειωμένη παραγωγή και κερδοφορία.

Φυσικά, ο πιο αποτελεσματικός τρόπος διαχείρισης κινδύνου, είναι η εξέταση, αξιολόγηση, αναγνώριση, όλων των παραγόντων με σκοπό τη εφαρμογή σωστών τεχνικών για την διαχείριση των κινδύνων και την αύξηση των κερδών μίας επένδυσης.

2.11 Διάκριση κινδύνων

Από μία άλλη οπτική εμφανίζονται οι κατηγορίες εκείνες του κινδύνου. Συγκεκριμένα, ο κίνδυνος διακρίνεται σε τέσσερις κατηγορίες όπως εμφανίζονται παρακάτω:

- ⇒ Αμιγείς & Κερδοσκοπικοί Κίνδυνοι
- ⇒ Αντικειμενικοί & Υποκειμενικοί Κίνδυνοι
- ⇒ Δυναμικοί & Στατικοί Κίνδυνοι
- ⇒ Εσωτερικοί & Εξωτερικοί Κίνδυνοι

Ως αμιγείς & Κερδοσκοπικοί κίνδυνοι αναφέρονται σε απροσδόκητα γεγονότα τα οποία μπορούν να συμβούν, όπως παραδείγματος χάρη φυσικές καταστροφές, ατυχήματα, ασθένειες, και άλλα παρόμοια γεγονότα. Οι αμιγείς κίνδυνοι αντιπροσωπεύουν σημαντικό κίνδυνο για επιχειρήσεις και άλλους οργανισμούς, καθώς οι αναπάντεχες απώλειες που προκύπτουν από αυτούς τους κινδύνους μπορεί να επηρεάσουν σημαντικά τη λειτουργία τους. Για παράδειγμα, μια φυσική καταστροφή όπως ένας σεισμός ή μια πλημμύρα μπορεί να προκαλέσει σοβαρές ζημιές στον εξοπλισμό και τις εγκαταστάσεις μιας επιχείρησης, επηρεάζοντας την παραγωγή της και τα έσοδά της. Οι κερδοσκοπικοί κίνδυνοι αναφέρονται σε περιπτώσεις επενδύσεων σε χρηματοοικονομικά εργαλεία όπως μετοχές και ομόλογα. Ο κίνδυνος αυτός δύναται να αποφέρει μείωση της αξίας των επενδύσεων, λόγω αλλαγών στην αγορά. Αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την απόδοση μίας εταιρείας και ούτω καθεξής.

Οι κερδοσκοπικοί κίνδυνοι περιλαμβάνουν την ανάγκη λήψης αποφάσεων με πρόβλεψη μελλοντικών γεγονότων όσον αφορά την πορεία της αγοράς. Παράδειγμα κερδοσκοπικού κινδύνου εμφανίζεται η εμφάνιση απάτης.

Ως αντικειμενικός κίνδυνος περιλαμβάνει με την μέτρηση του βαθμού απόκλισης από τα αναμενόμενα γεγονότα. Οι αντικειμενικοί κίνδυνοι αναφέρονται σε κινδύνους που παρουσιάζουν σαφή απειλή για την ασφάλεια και την υγεία των ανθρώπων, των κτιρίων, του περιβάλλοντος και άλλων στοιχείων που μπορούν να προκαλέσουν απώλειες ή ζημιές. Αυτοί οι κίνδυνοι είναι εξωτερικοί στους ανθρώπους και δεν επηρεάζονται από τις ατομικές αποφάσεις των ανθρώπων. Αντίθετα, οι υποκειμενικοί κίνδυνοι είναι κίνδυνοι που προκύπτουν από τις ατομικές αποφάσεις των ανθρώπων και αφορούν την προσωπική τους ζωή και τα οικονομικά τους συμφέροντα. Αυτοί οι κίνδυνοι είναι εσωτερικοί στο άτομο και μπορούν να διαχωριστούν σε δύο κατηγορίες: τους κινδύνους που σχετίζονται με την απώλεια ή την μείωση του εισοδήματος και τους κινδύνους που σχετίζονται με την ανάγκη ιατρικής περίθαλψης ή την απώλεια υλικών αγαθών.

Ως Δυναμικοί είναι αυτοί οι οποίοι παράγονται από μία συνεχώς μεταβαλλόμενη κοινωνία, στην οποία λειτουργεί μία επιχείρηση. Αυτοί οι κίνδυνοι είναι δύσκολο να προβλεφθούν και να αντιμετωπιστούν. Ως στατικοί, από την άλλη πλευρά, είναι οι κίνδυνοι που προκύπτουν από σταθερές συνθήκες και παράγοντες που είναι σχετικά σταθεροί και μπορούν να προβλεφθούν με μεγαλύτερη ευκολία. Αυτοί οι κίνδυνοι είναι συνήθως πιο εύκολο να διαχειριστούν και να αντιμετωπιστούν, καθώς οι στρατηγικές και οι τεχνικές για την αντιμετώπισή τους είναι καθορισμένες και ευρέως αποδεκτές.

Ως εσωτερικοί κίνδυνοι εμφανίζονται από την ίδια την επιχείρηση. Συνήθως εμφανίζονται από λανθασμένες αποφάσεις, παραλείψεις, ανθρώπινα λάθη, ελλείψεις ελέγχων, λανθασμένη διαχείριση κτλ. Παραδείγματα εσωτερικών κινδύνων μπορεί να είναι η αντιμετώπιση της ανθρώπινης απόδοσης, η διαχείριση των χρηματοοικονομικών διαστάσεων, η διαχείριση των αποθεμάτων και των εφοδίων, η κατασκευή των προϊόντων και οι εσωτερικές διαδικασίες. Αντίθετα, οι εξωτερικοί κίνδυνοι είναι κίνδυνοι που προέρχονται από εξωτερικούς παράγοντες ή συνθήκες που δεν ελέγχονται από τον οργανισμό ή την επιχείρηση, όπως φυσικές καταστροφές, κλιματικές αλλαγές, πανδημίες, τρομοκρατία, οικονομικές κρίσεις, πολιτικές αλλαγές, νομοθετικές αλλαγές, κ.λπ.

2.12 Συστήματα Διαχείρισης Κινδύνων

Ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης κινδύνων είναι μια σειρά από διαδικασίες, διαδικασίες και πολιτικές που αναλαμβάνονται από μια επιχείρηση για τη διαχείριση των κινδύνων που ενδέχεται να αντιμετωπίσει στην καθημερινή της λειτουργία. Η διαχείριση κινδύνων είναι σημαντική για την προστασία της επιχείρησης από ανεπιθύμητες συμβάντα και καταστάσεις που μπορούν να προκαλέσουν ζημιές ή απώλειες.

Στο πλαίσιο ενός συστήματος, το πρώτο στάδιο αφορά τον εντοπισμό. Συγκεκριμένα, ο εντοπισμός περιλαμβάνει τις διαδικασίες προσδιορισμού δυνητικών κινδύνων που μπορεί να αντιμετωπίσει μία επιχείρηση. Αυτό μπορεί να συμβεί με την ανάλυση δεδομένων σχετικά με τις δραστηριότητες μίας επιχείρησης, το περιβάλλον, τους πιθανούς κινδύνους που ελλοχεύουν λόγω των συγκεκριμένων δραστηριοτήτων .

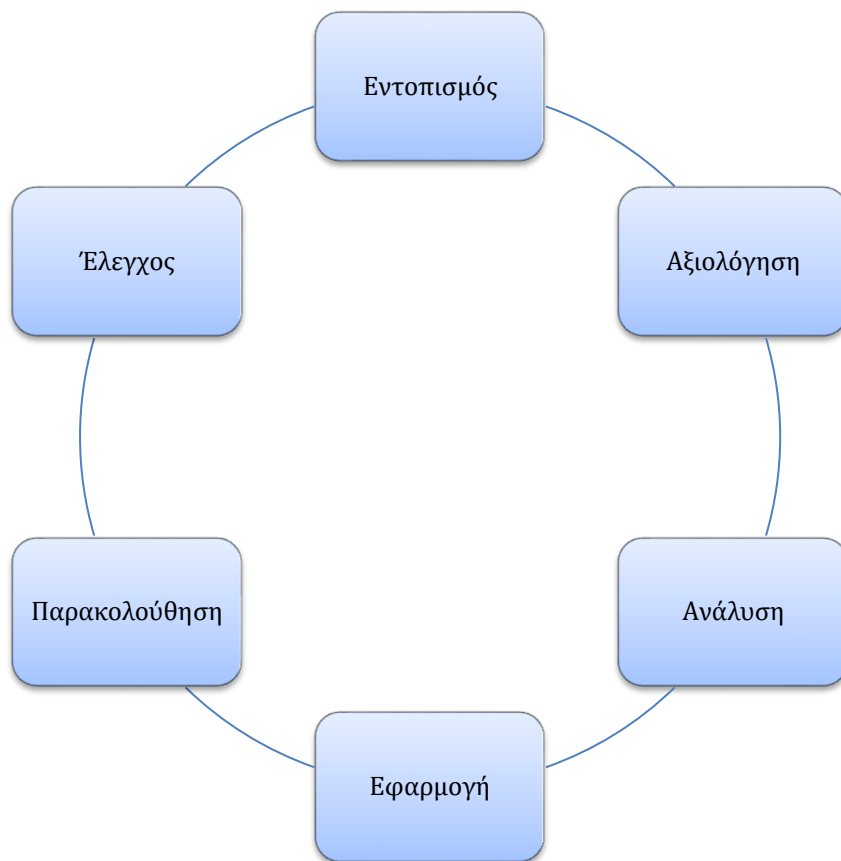
Στη δεύτερη φάση του συστήματος, εμφανίζεται η αξιολόγηση. Πρόκειται για την διαδικασία αυτή στην οποία αναλύονται εκτενέστερα τα δεδομένα που πάρθηκαν στη πρώτη φάση του εντοπισμού. Στη φάση αυτοί οι κίνδυνοι διακρίνονται σε κατηγορίες ανάλογα με την σοβαρότητά τους και την πιθανή εμφάνισή τους. Συνήθως, δημιουργείται μία κλίμακα αξιολόγησης κινδύνων, η οποία αποτελεί σημαντική ως προς την ένδειξη και λήψη σημαντικών αποφάσεων.

Εν συνεχεία, εμφανίζεται το στάδιο της ανάλυσης. Το στάδιο αυτό αποτελεί ίσως και ένα από τα σημαντικότερα στάδια καθώς βοηθά στην κατανόηση του κίνδυνου όσον αφορά, το μέγεθος και τις συνέπειες αυτού. Η ανάλυση μπορεί να πραγματοποιηθεί με διάφορους τρόπους, παραδείγματος χάρη, με την χρήση μαθηματικών μοντέλων, στατιστικές μεθόδους, εμπειρικές μεθόδους και με όλα τα παραπάνω.

Το στάδιο της εφαρμογής αναφέρεται στις στρατηγικές αυτές που λαμβάνουν δράση για την αντιμετώπιση των πιθανών κινδύνων. Αναλυτικότερα, η εφαρμογή περιλαμβάνει την υλοποίηση συγκεκριμένων δράσεων, την παρακολούθηση προόδου και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων. Το στάδιο της εφαρμογής συμπεριλαμβάνει 3 στάδια. Την αποδοχή του κινδύνου (risk acceptance) , την εφαρμογή συγκεκριμένων ενεργειών (risk mitigation), την μεταφορά του κινδύνου (risk transfer) και το τελικό σημείο το οποίο αφορά την αποφυγή με την λήψη μέτρων (risk avoidance).

Προτελευταίο εμφανίζεται το στάδιο της παρακολούθησης, το οποίο αφορά την παρακολούθηση του τρόπου με τον οποίο λειτουργούν οι μηχανισμοί αυτοί διαχείρισης κινδύνου, δηλαδή κατά πόσο δρουν αποτελεσματικά.

Τέλος, παρουσιάζεται ο έλεγχος. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει τη συλλογή και ανάλυση δεδομένων σχετικά με την αποτελεσματικότητα των μέτρων στη μείωση του κινδύνου . Η διαδικασία αυτή είναι σημαντική για τη διασφάλιση της συνεχούς βελτίωσης του συστήματος διαχείρισης κινδύνων και της αποτελεσματικής διαχείρισης των κινδύνων στο μέλλον.

Εικόνα 1. Σύστημα Διαχείρισης Κινδύνου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 Εργαλείο μέτρησης

Για την παρούσα διπλωματική εργασία, αναπτύχθηκε ερωτηματολόγιο, 20 ερωτήσεων, το οποίο χορηγήθηκε σε λογιστικές εταιρείες, φοροτεχνικές εταιρείες, ελεγκτικές εταιρείες, οικονομικά επιμελητήρια καθώς και σε συναφή με το αντικείμενο, υπηρεσίες. Η διανομή του ερωτηματολογίου υλοποιήθηκε μέσω ψηφιακής πλατφόρμας, google forms και κοινοποιήθηκε εξίσου στο μέσο κοινωνικής δικτύωσης επονομαζόμενο LinkedIn. Στόχος αυτού ήταν η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου από αρμόδιους και μέλη επιχειρήσεων, που σχετίζονται με τον Κλάδο. Αποτέλεσμα αυτού, ήταν η λήψη 216 απαντημένων ερωτηματολογίων. Ο αριθμός του δείγματος θεωρείται ικανοποιητικός και μέσω αυτού δύναται να παρθούν έγκυρα και αξιόπιστα αποτελέσματα, σε σύγκριση, βεβαίως, με την βιβλιογραφική αναφορά.

Το Τμήμα Α είναι αποτελούμενο από δυο τμήματα. Το Τμήμα Α περιέχει τέσσερις ερωτήσεις αναφορικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά. Συγκεκριμένα, στο πρώτο ερώτημα λήφθηκαν απαντήσεις σε σχέση με την ηλικία. Στο δεύτερο ερώτημα υπήρξε αναφορά στο επάγγελμα των ερωτηθέντων, λόγου χάρι βοηθός λογιστή, λογιστής-φοροτεχνικός, εσωτερικός και εξωτερικός ελεγκτής, οικονομικός διευθυντής κ.α. Επίσης, συμπεριλήφθηκαν δεδομένα σχετικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο (προπτυχιακός, μεταπτυχιακός, διδακτορικός τίτλος σπουδών). Τέλος, αναφέρθηκαν τα έτη της εργασιακής εμπειρίας, τα οποία διαχωρίστηκαν ανά τριετίες. (0 έως 3, 4 έως 6, 7 έως 9 και 10 και άνω έτη).

Στο Τμήμα Β κάθε ερωτώμενος καλείται να δηλώσει το βαθμό συμφωνίας του σε 16 προτάσεις που καλύπτουν την φοροδιαφυγή, τον φορολογικό έλεγχο, καθώς και το φορολογικό σύστημα και μετρούνται σε 5-βάθμια κλίμακα Likert, από το 0 «Καθόλου» έως το 4 «Πάρα πολύ».

Αρχικά, οι πρώτες ερωτήσεις αναφέρθηκαν στους παράγοντες της φοροδιαφυγής και κατά πόσο ο φορολογούμενος συμφωνεί ή διαφωνεί, αντίστοιχα, ότι επηρεάζουν το φαινόμενο αυτό. Δεδομένου των παραπάνω, οι ερωτήσεις που απαντήθηκαν αναφερόντουσαν στο μορφωτικό επίπεδο, στην άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών, στον ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων, στους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές, στο φορολογικό σύστημα της χώρας και στην ηθική – συνείδηση των πολιτών. Επίσης, πραγματοποιήθηκε αναφορά στα είδη των φόρων (άμεσων και έμμεσων φόρων) και σε ποιο επίπεδο σε αυτούς βρίσκεται το ποσοστό της φοροδιαφυγής. Όταν αναφερόμαστε σε άμεσους φόρους εννοούμε παραδείγματος χάρι τον φόρο εισοδήματος, τον φόρο κληρονομίας, το ΕΝΦΙΑ, ενώ αντίθετα μιλώντας για έμμεσους φόρους παρουσιάζουμε, ενδεικτικά, το ΦΠΑ, τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης αλκοόλ και καπνού.

Εν συνεχεία, εξετάστηκε ο φορολογικός έλεγχος και συγκεκριμένα σε ποιο επίπεδο πιστεύουν ότι επηρεάζει το φαινόμενο της φοροδιαφυγής. Ακόμη, δεν θα μπορούσε να παραληφθεί ως αναφορά το νομοθετικό πλαίσιο της χώρας, καθώς και η παραγραφή των προστίμων σε ένα πλαίσιο στο οποίο επηρεάζει την συμπεριφορά των φορολογουμένων.

Στο τελευταίο μέρος των ερωτήσεων, πραγματοποιήθηκε διάκριση ανάλογα με το επάγγελμα. Συγκεκριμένα, στο επίπεδο αυτό στο οποίο φοροδιαφεύγουν μισθωτοί υπάλληλοι και ελεύθεροι επαγγελματίες αντίστοιχα. Εν κατακλείδι, το ερωτηματολόγιο το οποίο χορηγήθηκε αναφέρθηκε στα συστήματα διαχείρισης κινδύνων και κατά πόσο αποτρέπουν συμπεριφορές φοροδιαφυγής.

Έτσι, λοιπόν, λήφθηκαν δεδομένα πάνω στα οποία εμφανίστηκαν σημαντικά στατιστικά στοιχεία. Οι απαντήσεις αυτές συγκρίθηκαν με την βιβλιογραφική ανασκόπηση, μέσω της οποίας προέκυψαν αξιόπιστα και έγκυρα αποτελέσματα.

3.2 Στατιστικής Ανάλυσης

Για την ανάλυση των απαντήσεων χρησιμοποιήθηκε η περιγραφική στατιστική και για την κάθε μία ερώτηση του ερωτηματολογίου υπολογίστηκαν οι συχνότητες και τα αντίστοιχα ποσοστά των απαντήσεων. Επίσης, υπολογίστηκε και ο μέσος όρος των απαντήσεων. Οι απαντήσεις για την κάθε ερώτηση παρουσιάστηκαν με τη μορφή πινάκων, όσο και με τη μορφή ραβδογραμμάτων. Επίσης, παρουσιάζονται οι διαφορές των απαντήσεων μεταξύ των δημογραφικών χαρακτηριστικών χρησιμοποιώντας διαγράμματα. Στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πρόγραμμα IBM SPSS, με το οποίο πραγματοποιήθηκαν στατιστικοί έλεγχοι υποθέσεων, ώστε να συγκριθούν οι απαντήσεις μεταξύ των δημογραφικών χαρακτηριστικών με τη χρήση της Ανάλυσης της Διακύμανσης (ANOVA). Τέλος, πραγματοποιήθηκε διερευνητική παραγοντική ανάλυση ώστε να διερευνηθεί ο αριθμός των παραγόντων στους οποίους μπορούν να ομαδοποιηθούν οι ερωτήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

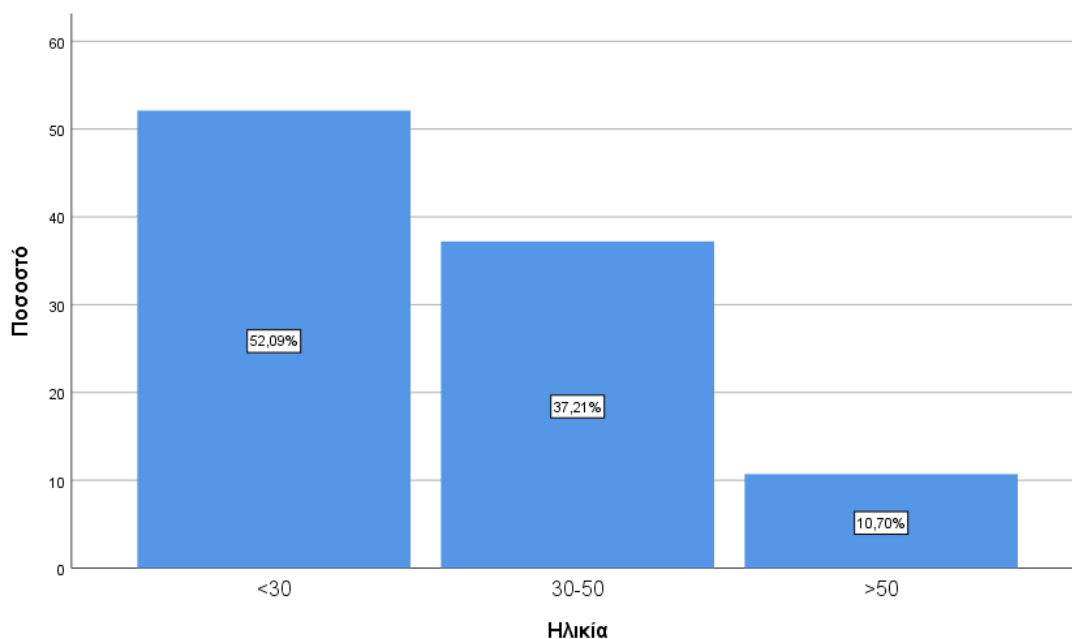
4. Περιγραφική στατιστική ανάλυση

4.1 Γενικά στοιχεία του δείγματος

Στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά στο δείγμα. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (52,1%) είναι νέοι έως και 30 ετών, και ένα μικρό ποσοστό του δείγματος (10,7%) είναι άνω των 50 ετών, ενώ το 37,2% είναι μεταξύ 30 και 50 ετών. Τα ποσοστά των ηλικιακών ομάδων παρουσιάζονται στο Γράφημα 1.

Πίνακας 1. Ηλικιακές ομάδες των συμμετεχόντων

Ηλικία	N	%
< 30	112	52,1
30-50	80	37,2
> 50	23	10,7
Σύνολο	215	100,0

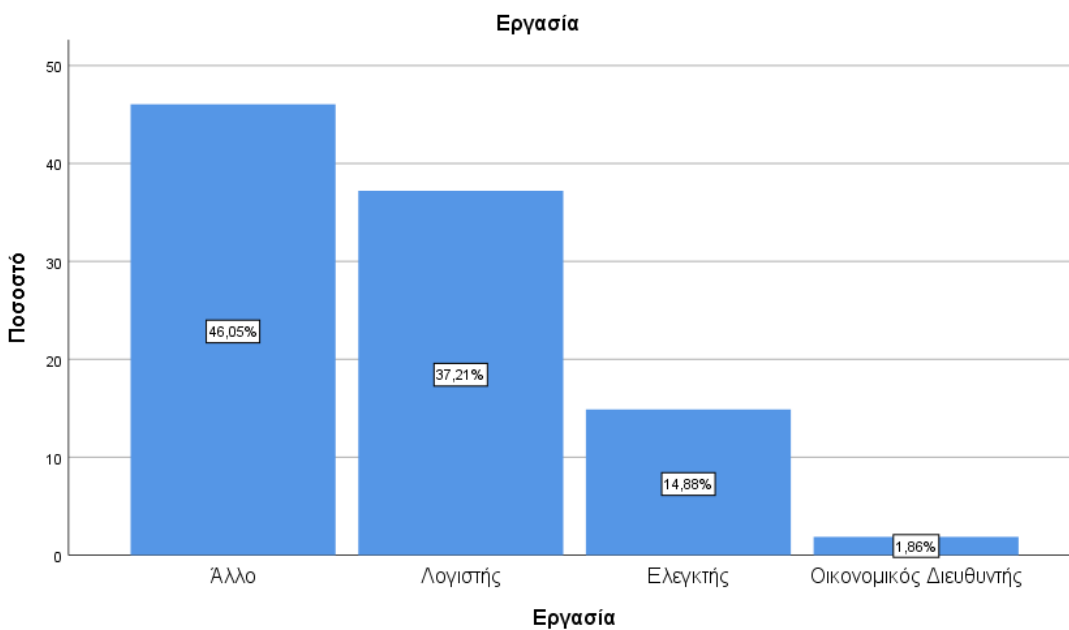

Γράφημα 1 Ηλικιακές ομάδες των συμμετεχόντων

Σε φθίνουσα σειρά και αναφορικά με το επάγγελμα, το μεγαλύτερο ποσοστό (46%) δήλωσε πως δεν εργάζεται σε καμία από τις δυνατές απαντήσεις (Άλλο), ενώ το 22% του δείγματος δήλωσε πως εργάζεται ως βοηθός λογιστή, ακολουθούμενο από το 14% το οποίο εργάζεται ως λογιστής ή φοροτεχνικός, και το 11% το οποίο εργάζεται ως εξωτερικός ελεγκτής. Σαν εσωτερικός ελεγκτής εργάζεται το 3% του δείγματος, ενώ μόνο το 1% δήλωσαν πως είναι οικονομικοί διευθυντές. Για καλύτερη ομαδοποίηση των επαγγελμάτων, οι λογιστές και οι βοηθοί τους ενώθηκαν στην κατηγορία «Λογιστές», οι Εσωτερικοί και Εξωτερικοί Ελεγκτές ενώθηκαν στην ομάδα «Ελεγκτής», ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά των ομάδων παρουσιάζονται στον Πίνακα 2 και στο Γράφημα 2.

Πίνακας 2. Επάγγελμα των συμμετεχόντων

	<i>N</i>	%
Άλλο	99	46,0
Λογιστής	80	37,2
Ελεγκτής	32	14,9
Οικονομικός Διευθυντής	4	1,9
Σύνολο	215	100,0

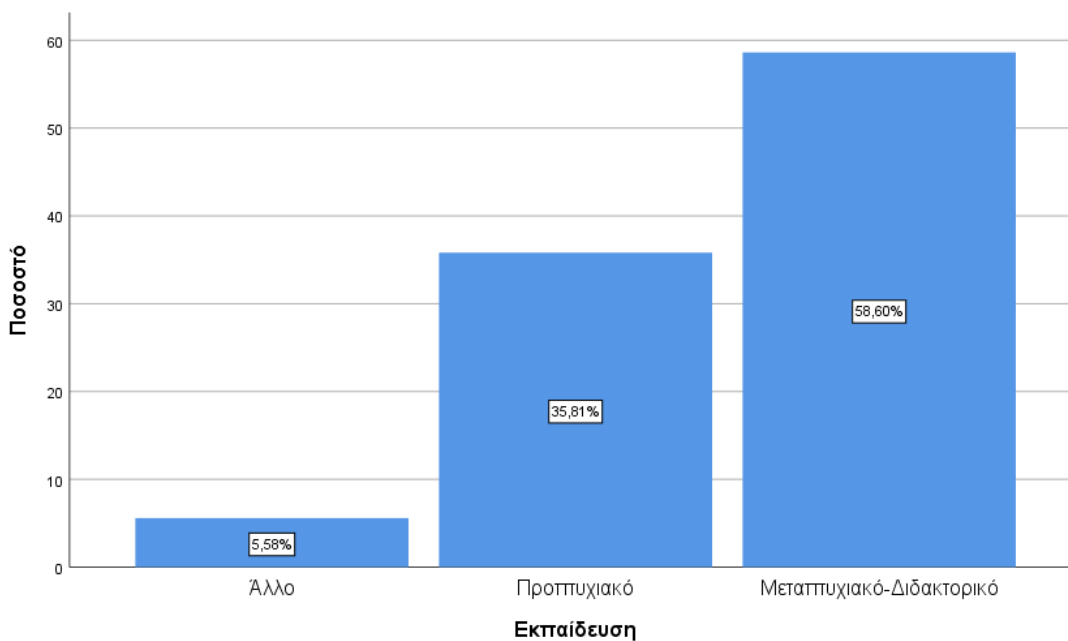

Γράφημα 2 Επάγγελμα των συμμετεχόντων

Αναφορικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο, όπως παρουσιάζεται και στον Πίνακα 3 και στο Γράφημα 3, το 56% των συμμετεχόντων είναι κάτοχοι Μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών και το 35% διαθέτει προπτυχιακό τίτλο σπουδών. Το 2% του δείγματος κατέχει Διδακτορικό τίτλο σπουδών και το 5% δήλωσε πως έχει διαφορετικό τίτλο σπουδών.

Πίνακας 3. Εκπαιδευτικό επίπεδο των συμμετεχόντων

	N	%
Άλλο	12	5,6
Μεταπτυχιακό-Διδακτορικό	126	58,6
Προπτυχιακό	77	35,8
Σύνολο	215	100,0

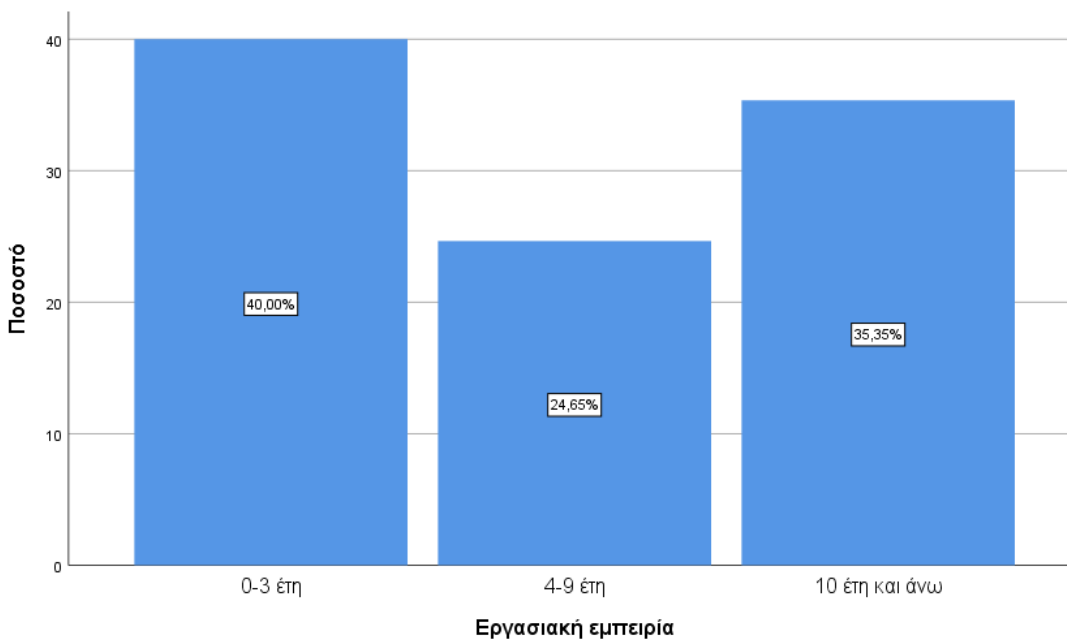
Γράφημα 3 Εκπαιδευτικό επίπεδο των συμμετεχόντων

Τέλος, αναφορικά με την εργασιακή εμπειρία, ο Πίνακας 4 δείχνει πως το δείγμα ήταν ανομοιογενές, με το 40% να έχει εμπειρία έως και 3 έτη, το 35% έχει εμπειρία πάνω από 10 έτη και το 16% και 8% έχει εμπειρία από 4 έως 6 έτη και 7 έως και 9 έτη, αντίστοιχα. Οι συμμετέχοντες με εργασιακή εμπειρία από 4 έως 9 έτη ομαδοποιήθηκαν στην ομάδα εργασιακής εμπειρίας από 4 έως 9 έτη. Τα ποσοστά απεικονίζονται στο Γράφημα 4.

Πίνακας 4. Εργασιακή εμπειρία των συμμετεχόντων

	N	%
0-3 έτη	86	40,0
4-9 έτη	53	24,7
10 έτη και άνω	76	35,3
Σύνολο	215	100,0

Γράφημα 4 Εργασιακή εμπειρία των συμμετεχόντων

4.2. Απαντήσεις ανά ερώτηση του ερωτηματολογίου

Στην συνέχεια, παρουσιάζονται ξεχωριστά οι απαντήσεις για κάθε ερώτηση του ερωτηματολογίου, με τη μορφή ποσοστών για δυνατές απαντήσεις (Καθόλου, Λίγο, Αρκετά, Πολύ και Πάρα πολύ). Οι ερωτήσεις ομαδοποιήθηκαν στις κατηγορίες: «Μορφωτικό επίπεδο και ηθική», «Πολυπλοκότητα της νομοθεσίας», «Φορολογικός έλεγχος», «Υπερβολική φορολόγηση», και «Φοροδιαφυγή, φόροι και σχέσεις εργασίας».

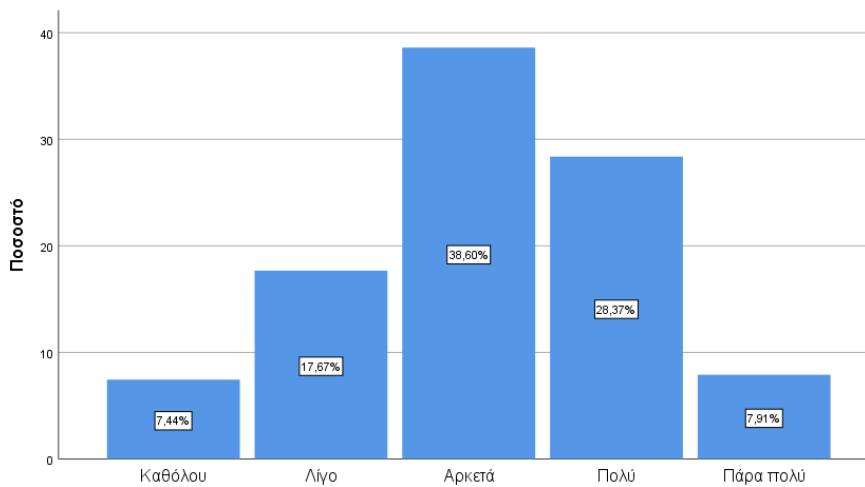
4.2.1 Κατά πόσο η έλλειψη παιδείας και η ηθική-συνείδηση επηρεάζει την φοροδιαφυγή;

Ερώτηση 1. Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι επιδρά το μορφωτικό επίπεδο στην φοροδιαφυγή;

Αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο (Πίνακας 5), το μεγαλύτερο ποσοστό δήλωσε πως αυτό συνδέεται με την φοροδιαφυγή, με το 38,6% να δηλώνει αρκετά, το 28,4% να δηλώνει πολύ και το 7,9% να δηλώνει πάρα πολύ. Όπως παρουσιάζεται και στο Γράφημα 5, το 7,4% του δείγματος απάντησε Καθόλου και το 17,7% απάντησε Λίγο.

Πίνακας 5. Μορφωτικό επίπεδο

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι επιδρά το μορφωτικό επίπεδο στην φοροδιαφυγή;	7,4%	17,7%	38,6%	28,4%	7,9%

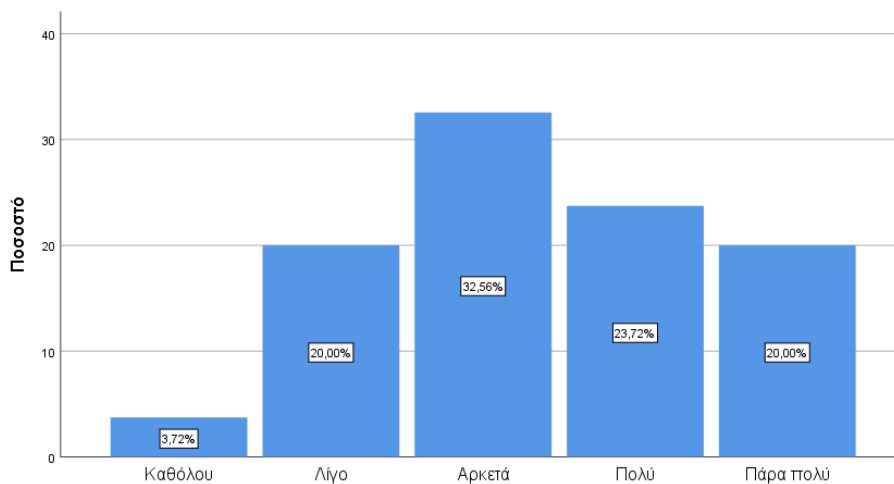
Γράφημα 5 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι επιδρά το μορφωτικό επίπεδο στην φοροδιαφυγή;

Ερώτηση 2. Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η ηθική - συνείδηση των φορολογουμένων μπορεί να επηρεάσει το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;

Αναφορικά με την επίδραση της ηθικής και της συνείδησης των φορολογούμενων στη φοροδιαφυγή, τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 6 και στο Γράφημα 6. Το 20% του δείγματος δήλωσε πως η ηθική των φορολογούμενων μπορεί να επηρεάσει λίγο το φαινόμενο της φοροδιαφυγής, με την πλειοψηφία (76,3%) να δηλώνει πως η ηθική επηρεάζει τη φοροδιαφυγή τουλάχιστον «Αρκετά». Η απάντηση «Καθόλου» επιλέχθηκε σε μικρό ποσοστό (3,7%).

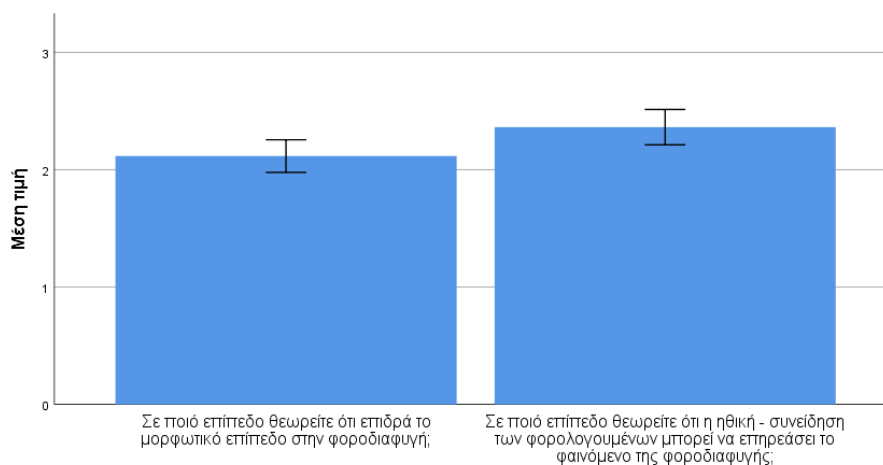
Πίνακας 6. Ηθική συνείδηση

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η ηθική - συνείδηση των φορολογουμένων μπορεί να επηρεάσει το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;	3,7%	20,0%	32,6%	23,7%	20,0%

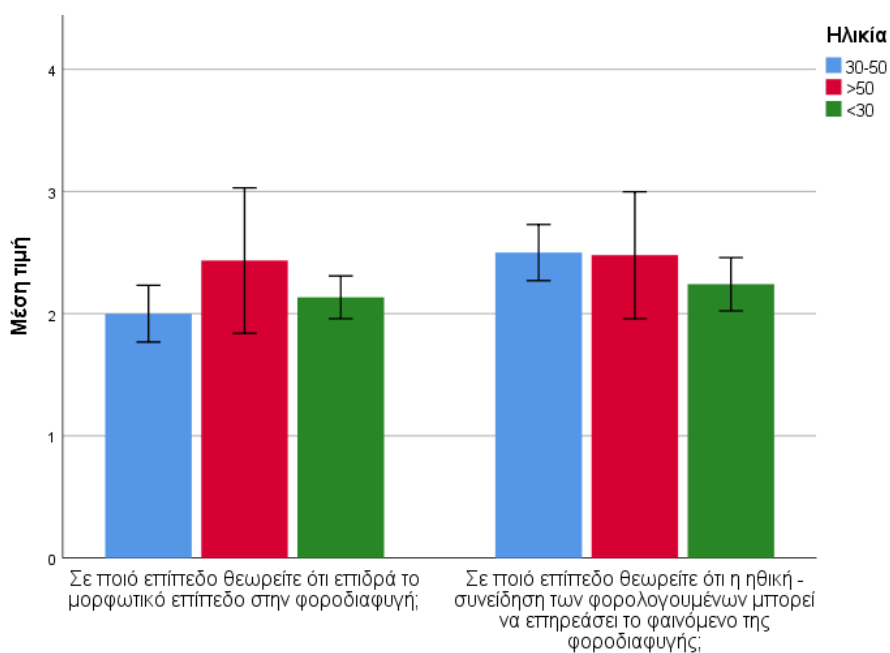

Γράφημα 6 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η ηθική - συνείδηση των φορολογουμένων μπορεί να επηρεάσει το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;

Σύμφωνα με τις δυο προαναφερθείσες ερωτήσεις, όπως παρουσιάζονται και στο Γράφημα 7, γενικότερα, υπήρξε μεγαλύτερη συμφωνία πως η ηθική – συνείδηση επηρεάζει το φαινόμενο της φοροδιαφυγής σε σύγκριση με το μορφωτικό επίπεδο. Συγκρίνοντας τις απαντήσεις που δόθηκαν μεταξύ των δημογραφικών επιπέδων, φαίνεται πως το ηλικιακό επίπεδο φαίνεται πως επηρέασε τις απαντήσεις, με τους συμμετέχοντες άνω των 50 να θεωρούν ότι και η ηθική – συνείδηση και το μορφωτικό επίπεδο επιδρούν με τον ίδιο τρόπο, σε αντίθεση με τους εργαζόμενους κάτω των 50 ετών, οι οποίοι εξέφρασαν υψηλότερη συμφωνία στην επίδραση της ηθικής – συνείδησης (Γράφημα 8).

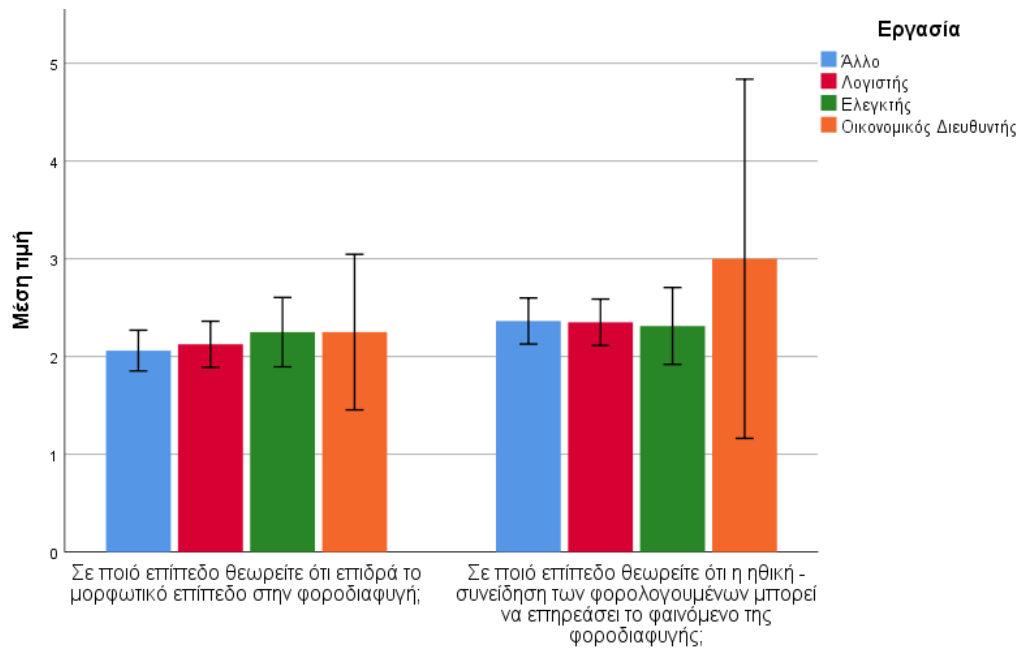

Γράφημα 7 Μέση τιμή για τις ερωτήσεις που αφορούν το μορφωτικό επίπεδο και την ηθική-συνείδηση

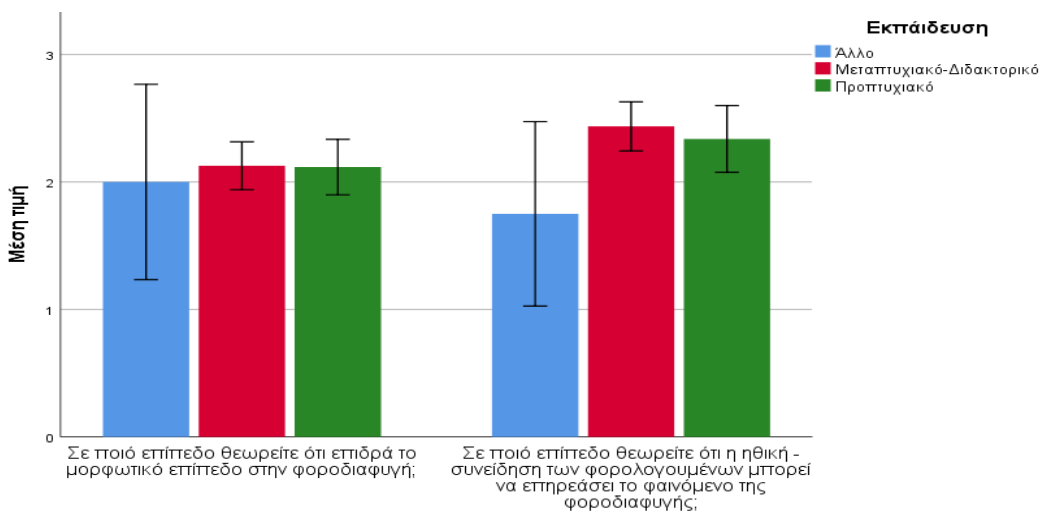
Γράφημα 8 Σύγκριση των απαντήσεων του μορφωτικού επιπέδου και της ηθικής – συνείδησης ανά ηλικιακή ομάδα

Αναφορικά με την θέση εργασίας, οι ελεγκτές εξέφρασαν ελαφρώς διαφορετικές απαντήσεις, και θεωρούν ότι και η ηθική – συνείδηση και το μορφωτικό επίπεδο επιδρούν με τον ίδιο τρόπο, σε αντίθεση με τους εργαζόμενους των άλλων θέσεων, οι οποίοι εξέφρασαν υψηλότερη συμφωνία στην ηθική – συνείδηση (Γράφημα 9).

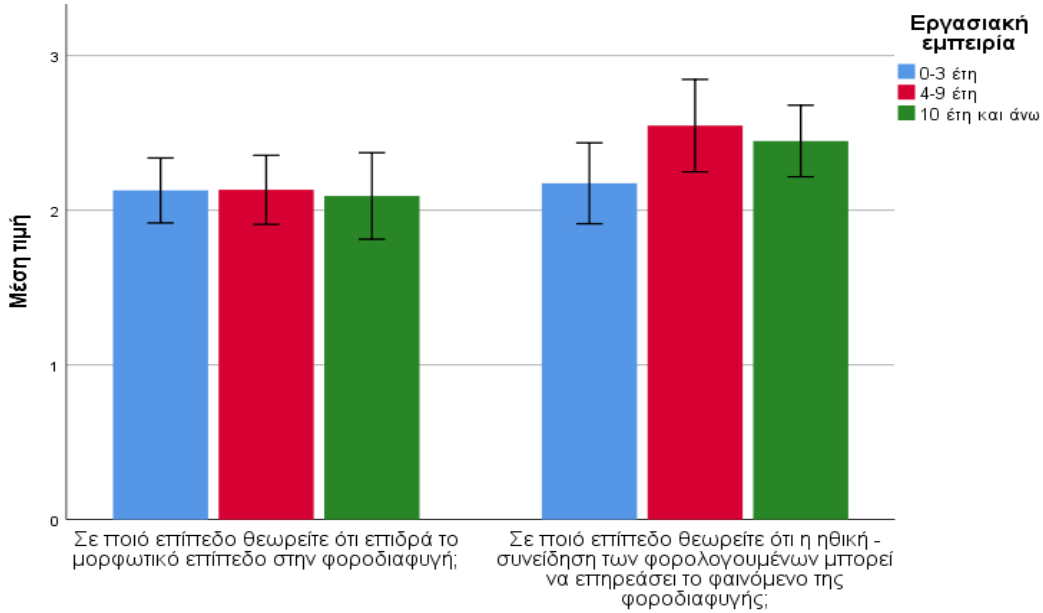
Γράφημα 9 Σύγκριση των απαντήσεων του μορφωτικού επιπέδου και της ηθικής – συνείδησης ανά εργασιακή ομάδα

Οι κάτοχοι Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού τίτλου, όπως επίσης και οι κάτοχοι πτυχίου είχαν υψηλότερη συμφωνία πως η ηθική επηρεάζει την φοροδιαφυγή, ενώ αντίθετα οι κάτοχοι άλλων τίτλων εκπαίδευσης δήλωσαν μεγαλύτερη συμφωνία στο μορφωτικό επίπεδο (Γράφημα 10).

Γράφημα 10 Σύγκριση των απαντήσεων του μορφωτικού επιπέδου και της ηθικής – συνείδησης ανά μορφωτικό επίπεδο

Αναφορικά με την εργασιακή εμπειρία, όλοι οι συμμετέχοντες συμφώνησαν το ίδιο για την επίδραση του μορφωτικού επιπέδου στη φοροδιαφυγή (Γράφημα 11). Αντίθετα, σχετικά με την ηθική και τη συνείδηση, υπήρξε μεγαλύτερη συμφωνία για τους εργαζομένους με μέτρια εργασιακή εμπειρία (4 έως 9 έτη).

Γράφημα 11 Σύγκριση των απαντήσεων του μορφωτικού επιπέδου και της ηθικής – συνείδησης ανά εργασιακή εμπειρία

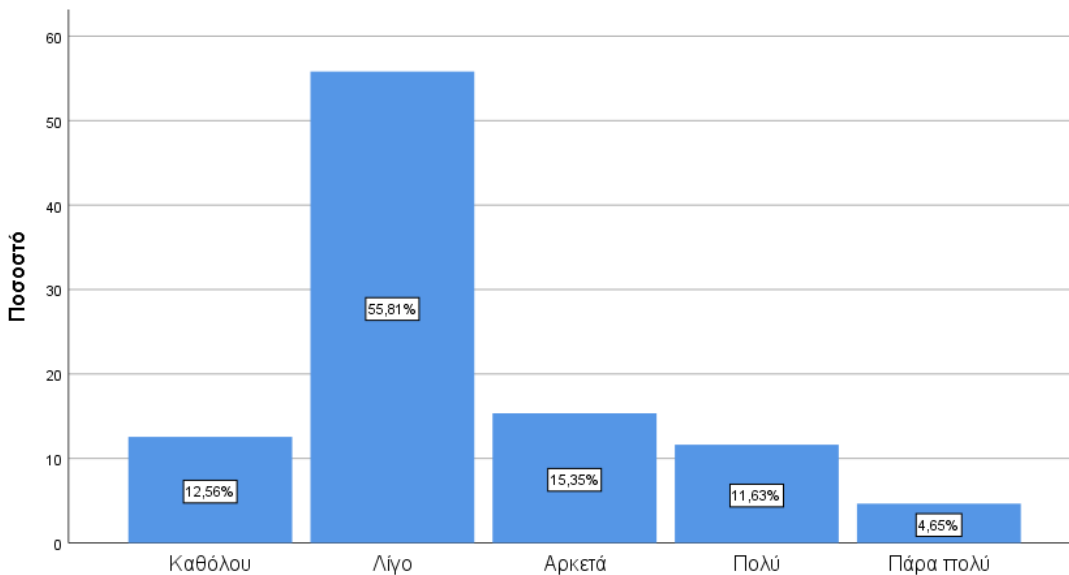
4.2.2 Κατά πόσο η πολυπλοκότητα της νομοθεσίας και το φορολογικό μας σύστημα επηρεάζει τα επίπεδα φοροδιαφυγής;

Ερώτηση 3. Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι το φορολογικό σύστημα της χώρας εμποδίζει τέτοιου είδους συμπεριφορές φοροδιαφυγής;

Αναφορικά με την πολυπλοκότητα της φορολογικής νομοθεσίας (Πίνακας 7 και Γράφημα 12), το 55,8% και το 12,6% δηλώσαν πως το φορολογικό σύστημα της χώρας εμποδίζει συμπεριφορές διαφυγής λίγο ή καθόλου, αντίστοιχα, ενώ μόνο το 4,7% δήλωσε πως τις εμποδίζει πάρα πολύ. Φαίνεται δηλαδή πως οι συμμετέχοντες δεν θεωρούν ότι το υπάρχον σύστημα εμποδίζει τη φοροδιαφυγή.

Πίνακας 7. Φορολογικό σύστημα – Νομοθετικό πλαίσιο

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι το φορολογικό σύστημα της χώρας εμποδίζει τέτοιου είδους συμπεριφορές φοροδιαφυγής;	12,6%	55,8%	15,3%	11,6%	4,7%

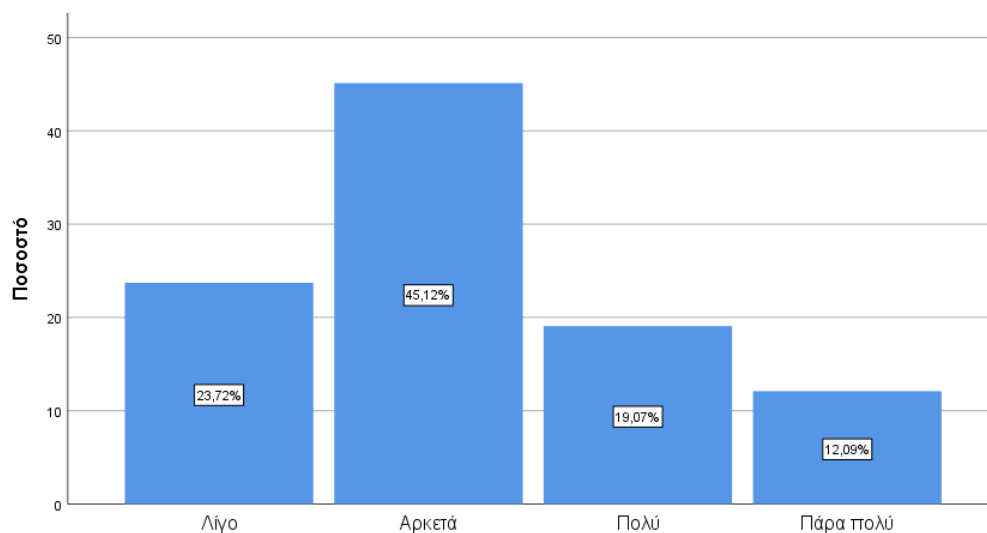
Γράφημα 12 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι το φορολογικό σύστημα της χώρας εμποδίζει τέτοιου είδους συμπεριφορές φοροδιαφυγής;

Ερώτηση 4. Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι οι αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο επηρεάζουν τη συμπεριφορά των φορολογουμένων σχετικά με την φοροδιαφυγή;

Σύμφωνα με τον Πίνακα 8 και το Γράφημα 13, το μεγαλύτερο ποσοστό (45.1%) δήλωσε πως οι αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο επηρεάζουν τη συμπεριφορά των φορολογουμένων αρκετά σχετικά με τη φοροδιαφυγή, ενώ το 23,7% απάντησε λίγο στην αντίστοιχη πρόταση. Αθροιστικά, το 31,2% απάντησε πολύ ή πάρα πολύ, δηλώντας ότι οι αλλαγές στη νομοθεσία επηρεάζουν τη συμπεριφορά των φορολογουμένων. Γεγονός είναι πως κανένας από τους συμμετέχοντες δεν απάντησε καθόλου.

Πίνακας 8. Νομοθετικό πλαίσιο

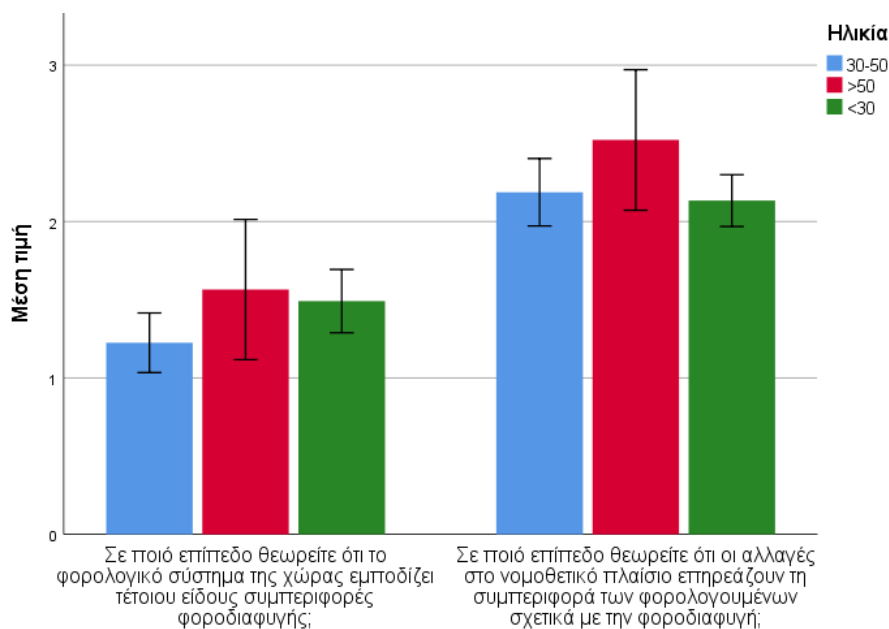
	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι οι αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο επηρεάζουν τη συμπεριφορά των φορολογουμένων σχετικά με την φοροδιαφυγή;	0,0%	23,7%	45,1%	19,1%	12,1%

Γράφημα 13 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι οι αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο επηρεάζουν τη συμπεριφορά των φορολογουμένων σχετικά με την φοροδιαφυγή;

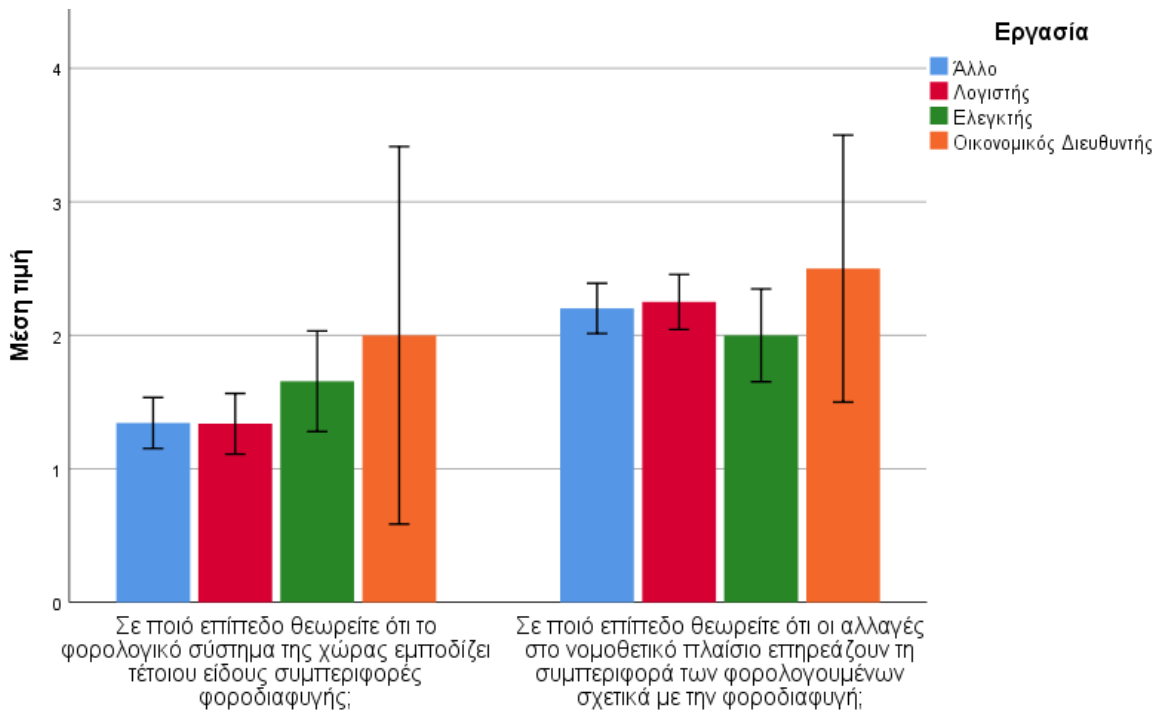
Στην συνέχεια οι απαντήσεις για το φορολογικό σύστημα και τη νομοθεσία αναλύθηκαν για τα διαφορετικά δημογραφικά χαρακτηριστικά. Ανεξαρτήτως ηλικίας, οι συμμετέχοντες έδειξαν μεγαλύτερη συμφωνία στο ότι οι αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο επηρεάζουν τη συμπεριφορά των φορολογουμένων σχετικά με την φοροδιαφυγή, ενώ μικρότερη συμφωνία υπήρξε στην πρόταση πως το φορολογικό σύστημα της χώρας εμποδίζει την φοροδιαφυγή (Γράφημα 14).

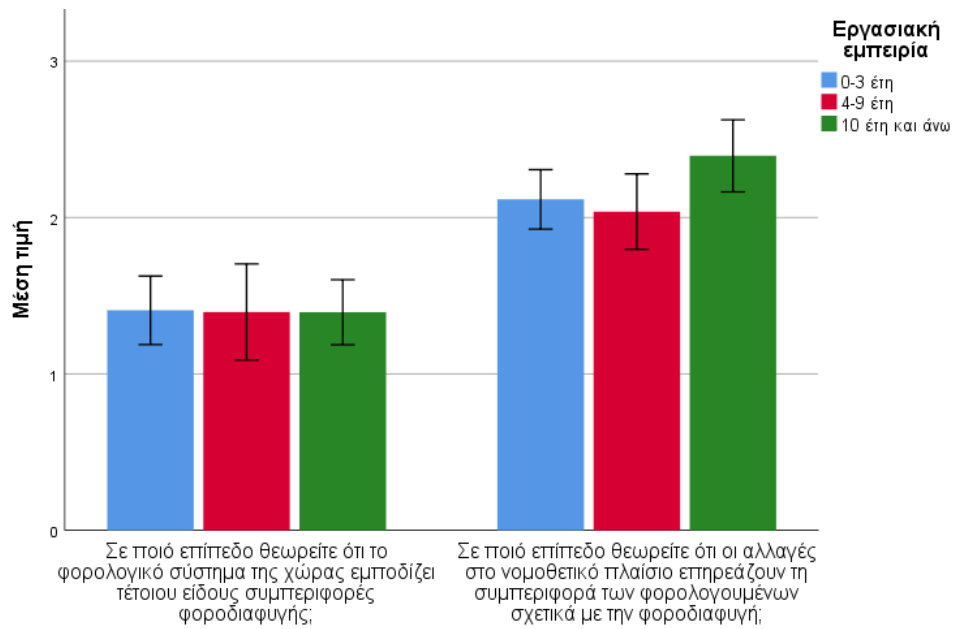
Γράφημα 14 Σύγκριση των απαντήσεων για το φορολογικό σύστημα και το νομοθετικό πλαίσιο ανά ηλικιακή ομάδα

Αναφορικά με την εργασία των συμμετεχόντων, οι οικονομικοί διευθυντές έδειξαν υψηλότερη συμφωνία και στις δυο προτάσεις. Οι ελεγκτές έδειξαν μεγαλύτερη συμφωνία στο ότι το φορολογικό σύστημα της χώρας εμποδίζει την φοροδιαφυγή σε σύγκριση με τους λογιστές ή τους εργαζομένους σε άλλο κλάδο. Αντίθετα, έδειξαν μικρότερη συμφωνία στο ότι το νομοθετικό πλαίσιο επηρεάζει τη συμπεριφορά των φορολογουμένων, σε σύγκριση με τους λογιστές και τους άλλους εργαζομένους (Γράφημα 15).

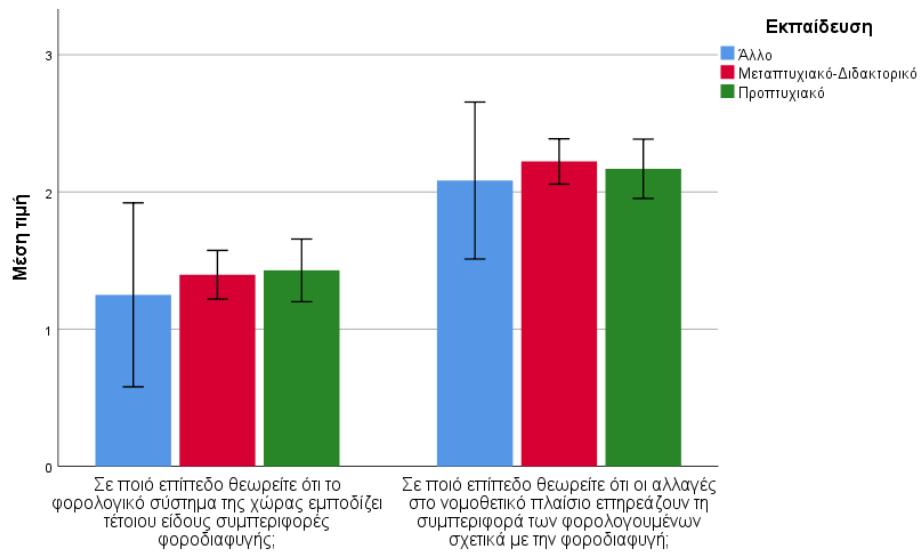

Γράφημα 15 Σύγκριση των απαντήσεων για το φορολογικό σύστημα και το νομοθετικό πλαίσιο ανά εργασία

Αναφορικά με το ερώτημα «Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι το φορολογικό σύστημα της χώρας εμποδίζει τέτοιου είδους συμπεριφορές φοροδιαφυγής;», δεν παρατηρήθηκαν διαφορές στις απαντήσεις ανάμεσα στα επίπεδα εργασιακής εμπειρίας. Για το ερώτημα «Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι οι αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο επηρεάζουν τη συμπεριφορά των φορολογουμένων σχετικά με την φοροδιαφυγή;» την υψηλότερη συμφωνία έδειξαν οι συμμετέχοντες με πάνω από 10 χρόνια προϋπηρεσίας (Γράφημα 16). Αντίθετα, και για τις δυο ερωτήσεις οι απαντήσεις δεν διαφοροποιήθηκαν ανάμεσα στα διαφορετικά επίπεδα εκπαίδευσης (Γράφημα 17).

Γράφημα 16 Σύγκριση των απαντήσεων για το φορολογικό σύστημα και το νομοθετικό πλαίσιο ανά εργασιακή εμπειρία

Γράφημα 17 Σύγκριση των απαντήσεων για το φορολογικό σύστημα και το νομοθετικό πλαίσιο ανά εκπαιδευτικό επίπεδο

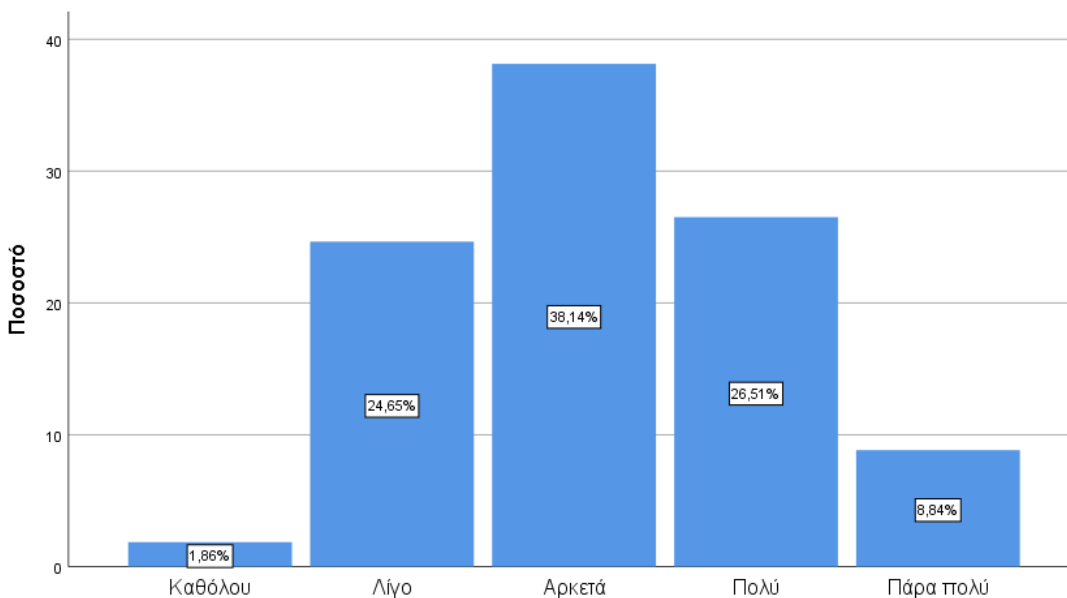
4.2.3 Κατά πόσο ο φορολογικός έλεγχος επηρεάζει την φοροδιαφυγή;

Ερώτηση 5. Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο φορολογικός έλεγχος επηρεάζει το ποσοστό της φοροδιαφυγής;

Στον Πίνακα 9 παρουσιάζονται οι απαντήσεις που αφορούσαν τη σχέση μεταξύ του φορολογικού ελέγχου και της φοροδιαφυγής. Οι συμμετέχοντες έδειξαν υψηλή συμφωνία στο ότι ο φορολογικός έλεγχος επηρεάζει την φοροδιαφυγή, με το 38,1% να δηλώνει «Αρκετά», το 26,5% να δηλώνει «Πολύ» και το 8,8% να δηλώνει «Πάρα πολύ». Αντίθετα, μόνο το 1,9% απάντησε «Καθόλου», και περίπου το ένα τέταρτο των συμμετεχόντων απάντησε «Λίγο» (Γράφημα 18).

Πίνακας 9. Φορολογικός έλεγχος

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο φορολογικός έλεγχος επηρεάζει το ποσοστό της φοροδιαφυγής;	1,9%	24,7%	38,1%	26,5%	8,8%

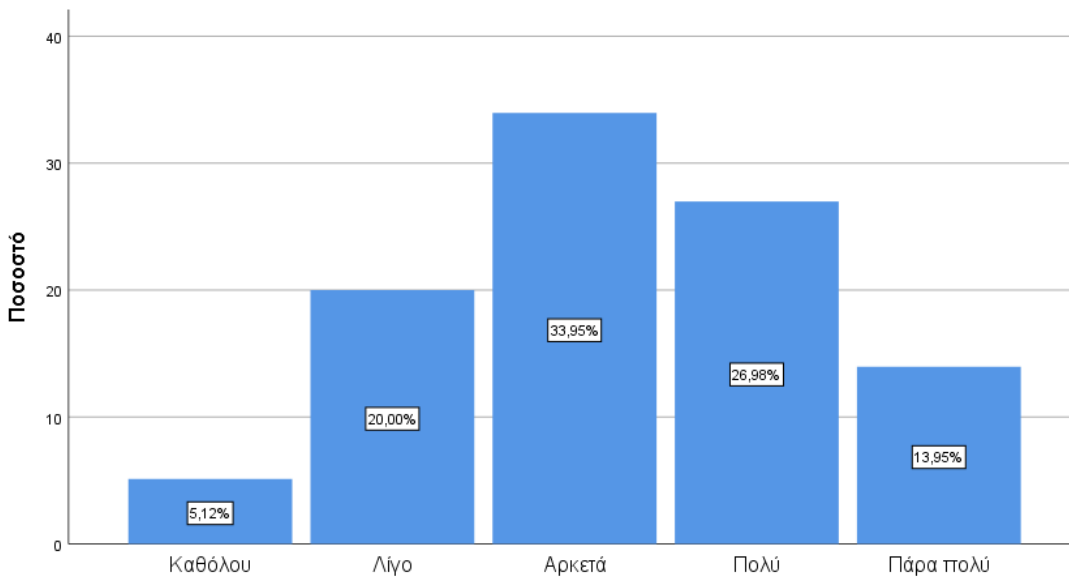
Γράφημα 18 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο φορολογικός έλεγχος επηρεάζει το ποσοστό της φοροδιαφυγής;

Ερώτηση 6. Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η παραγραφή των προστίμων επηρεάζει την συμπεριφορά των φορολογουμένων όσον αφορά τη φοροδιαφυγή;

Σύμφωνα με τον Πίνακα 10, οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι η παραγραφή των προστίμων επηρεάζει τη συμπεριφορά των φορολογούμενων. Υψηλά ποσοστά συμφωνίας υπήρχαν στο γεγονός ότι η παραγραφή των προστίμων επηρεάζει τη φοροδιαφυγή, με το 34% να δηλώνει «Αρκετά», το 27% να δηλώνει «Πολύ» και το 14% να δηλώνει «Πάρα πολύ», ενώ μόνο το 5,1% απάντησε καθόλου (Γράφημα 19).

Πίνακας 10. Παραγραφή των προστίμων

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η παραγραφή των προστίμων επηρεάζει την συμπεριφορά των φορολογουμένων όσον αφορά τη φοροδιαφυγή;	5,1%	20,0%	34,0%	27,0%	14,0%

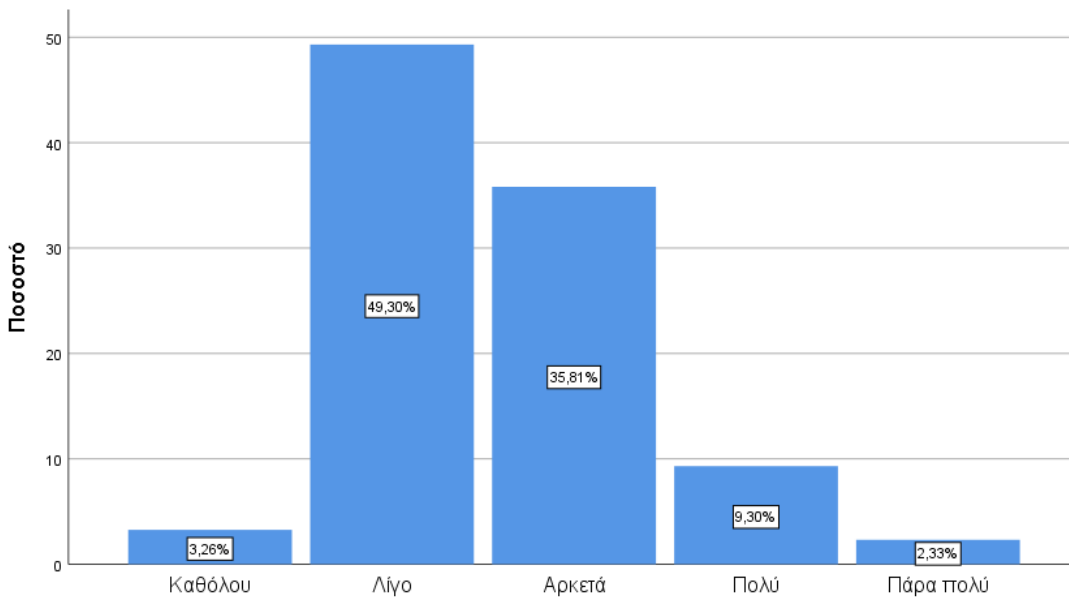

Γράφημα 19 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η παραγραφή των προστίμων επηρεάζει την συμπεριφορά των φορολογουμένων όσον αφορά τη φοροδιαφυγή;

Ερώτηση 7. Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι τα συστήματα διαχείρισης κινδύνων αποτρέπουν τη φοροδιαφυγή; Όπως φαίνεται και στον Πίνακα 11, στις ερωτήσεις που αφορούσαν τα συστήματα διαχείρισης κινδύνων, σχεδόν η πλειοψηφία (49,3%) δήλωσε πως τα συστήματα αυτά αποτρέπουν λίγο τη φοροδιαφυγή και το 35,8% απάντησε πως τα συστήματα αυτά αποτρέπουν αρκετά τη φοροδιαφυγή. Φάνηκε δηλαδή πως οι απαντήσεις κυμάνθηκαν σε μέτρια επίπεδα, καθώς τα ποσοστά των απαντήσεων «Καθόλου», «Πολύ» και «Πάρα πολύ» ήταν χαμηλά 3,3%, 9,3% και 2,3% αντίστοιχα (Γράφημα 20).

Πίνακας 11. Συστήματα διαχείρισης κινδύνων

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι τα συστήματα διαχείρισης κινδύνων αποτρέπουν τη φοροδιαφυγή;	3,3%	49,3%	35,8%	9,3%	2,3%

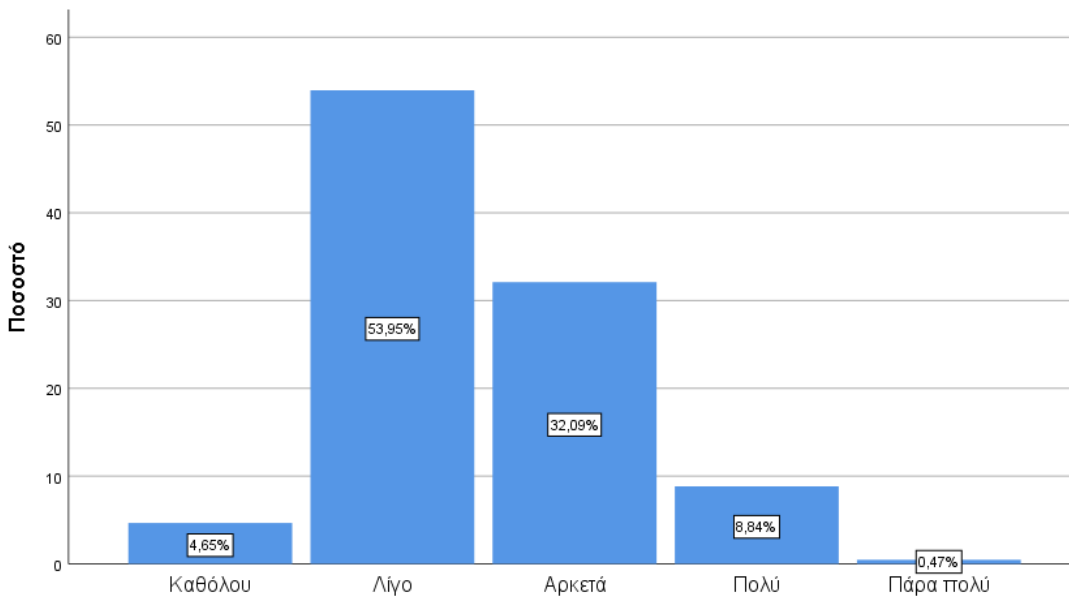

Γράφημα 20 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι τα συστήματα διαχείρισης κινδύνων αποτρέπουν τη φοροδιαφυγή;

Ερώτηση 8. Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο φορολογικός έλεγχος χρησιμοποιεί εργαλεία διαχείρισης κινδύνων;
 Οι ερωτηθέντες, στην ερώτηση για το αν ο φορολογικός έλεγχος χρησιμοποιεί εργαλεία διαχείρισης κινδύνου, κατά πλειοψηφία (54%) δήλωσε πως ο φορολογικός έλεγχος χρησιμοποιεί λίγο τα συστήματα διαχείρισης κινδύνων για τη φοροδιαφυγή (Γράφημα 12), ενώ το 32,1% απάντησε αρκετά, το 8,8% απάντησε πολύ και το 4,7% απάντησε καθόλου. Μόνο το 0,5% απάντησε πάρα πολύ (Γράφημα 21).

Πίνακας 12. Φορολογικός έλεγχος

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο φορολογικός έλεγχος χρησιμοποιεί εργαλεία διαχείρισης κινδύνων;	4,7%	54,0%	32,1%	8,8%	0,5%

Γράφημα 21 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο φορολογικός έλεγχος χρησιμοποιεί εργαλεία διαχείρισης κινδύνων;

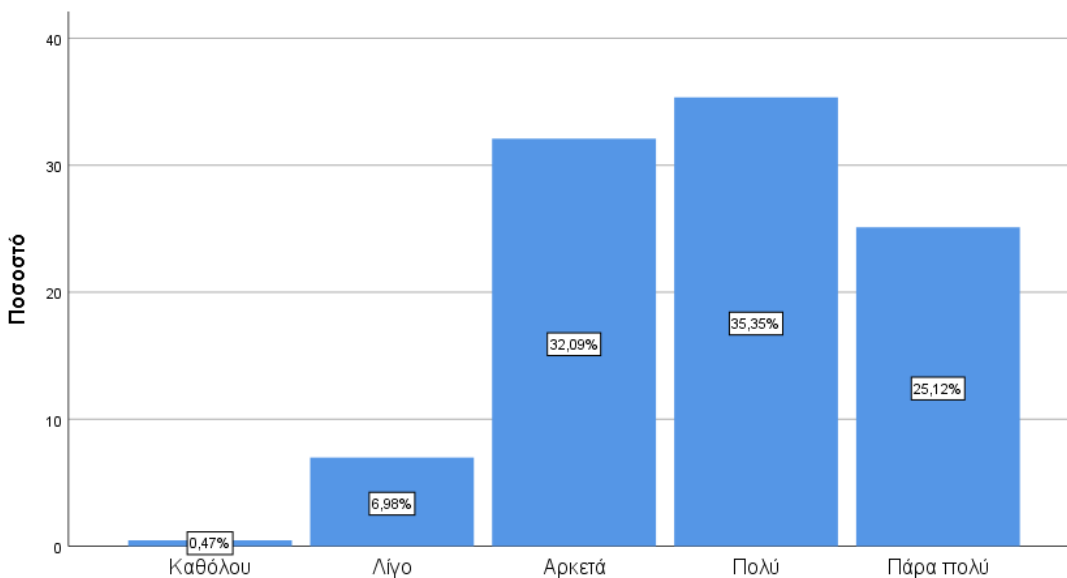
4.2.4 Κατά πόσο η υπερβολική φορολόγηση επηρεάζει την φοροδιαφυγή;

Ερώτηση 9. Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών επηρεάζει το ποσοστό φοροδιαφυγής της χώρας μας;

Σύμφωνα με τον Πίνακα 13, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δήλωσε πως η άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών ενισχύει την φοροδιαφυγή στην Ελλάδα, με το 60.4% να συμφωνεί πολύ ή πάρα πολύ, αθροιστικά. Μόνο το 0,5% των συμμετεχόντων απάντησε καθόλου, και το 7,1% απάντησε λίγο, δηλώνοντας την υψηλή συμφωνία στο ότι υπάρχει άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών (Γράφημα 22).

Πίνακας 13. Άνιση κατανομή φορολογικών βαρών

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών επηρεάζει το ποσοστό φοροδιαφυγής της χώρας μας;	0,5%	7,0%	32,1%	35,3%	25,1%

Γράφημα 22 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών επηρεάζει το ποσοστό φοροδιαφυγής της χώρας μας;

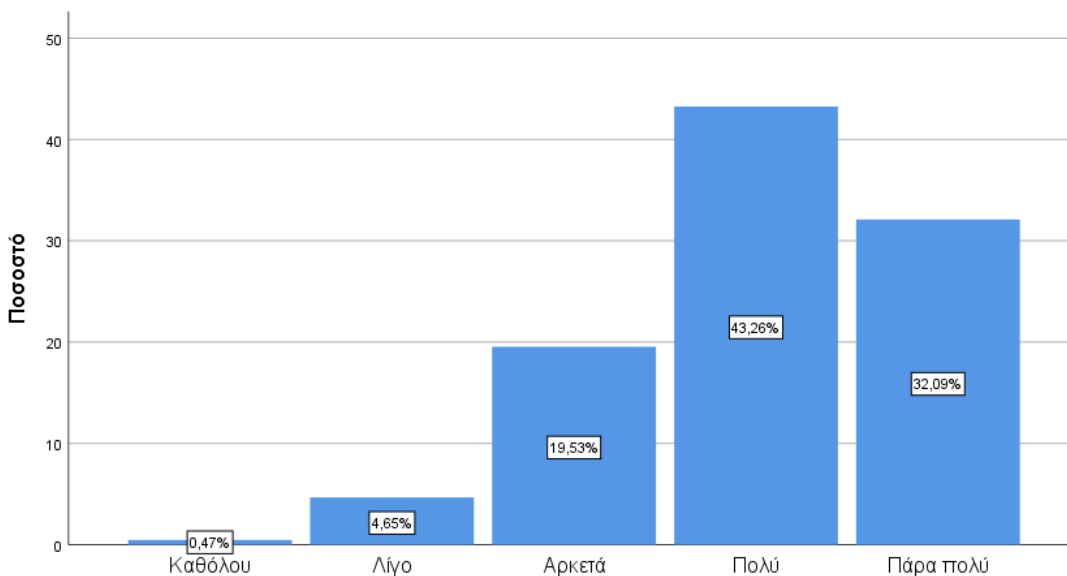

Ερώτηση 10. Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές ενισχύουν το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;

Στην ερώτηση για το αν οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές ενισχύουν την φοροδιαφυγή, μόνο το 5,3% δήλωσε πως οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές δεν ενισχύουν καθόλου ή ενισχύουν λίγο τη φοροδιαφυγή, με τη συντριπτική πλειοψηφία (75,4%) να δηλώνει πως συμφωνεί πολύ και πάρα πολύ και το 19,5% να δηλώνει αρκετά. Στο Γράφημα 23 παρουσιάζονται οι απαντήσεις των συμμετεχόντων.

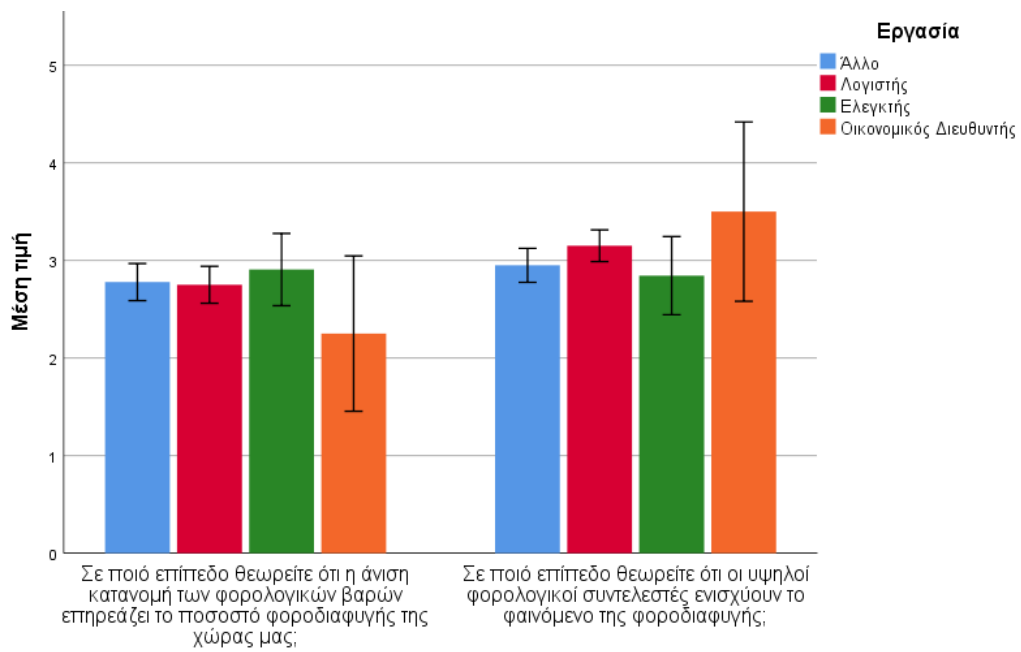
Πίνακας 14. Φορολογικοί συντελεστές

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές ενισχύουν το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;	0,5%	4,7%	19,5%	43,3%	32,1%

Γράφημα 23 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές ενισχύουν το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;

Σύμφωνα με το Γράφημα 24, ο ανταγωνισμός και η άνιση των φορολογικών βαρών είχαν περίπου την ίδια μέση τιμή, για τους λογιστές, τους ελεγκτές και τα άλλα επαγγέλματα, ενώ οι οικονομικοί διευθυντές έδειξαν υψηλότερη συμφωνία στο ότι οι φορολογικοί συντελεστές ενισχύουν το φαινόμενο της φοροδιαφυγής.

Γράφημα 24 Μέση τιμή των απαντήσεων στις ερωτήσεις που αφορούν την φορολόγηση ανά εργασία

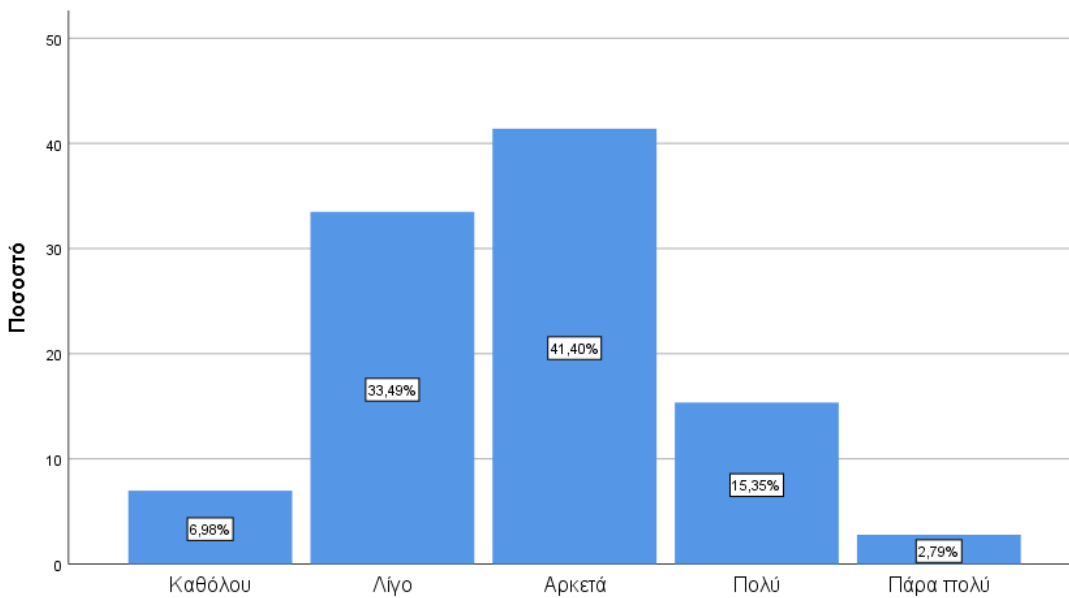
4.2.5 Κατά πόσο η φοροδιαφυγή επηρεάζει τους φόρους, τους μισθωτούς, τους ελεύθερους επαγγελματίες καθώς και τον ανταγωνισμό μεταξύ των εταιρειών;

Ερώτηση 11. Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο δημόσιος δανεισμός είναι αποτέλεσμα της φοροδιαφυγής;

Όπως διαφαίνεται στον Πίνακα 15, η φοροδιαφυγή ως αποτέλεσμα του δημόσιου δανεισμού δεν φαίνεται να βρίσκει σε υψηλή συμφωνία τους συμμετέχοντες, καθώς το 33,5% δήλωσε πως την επηρεάζει λίγο, και το 41,4% δήλωσε αρκετά. Την απάντηση «Πάρα πολύ» επέλεξε μικρό ποσοστό (2,8%), ενώ επίσης μικρό ποσοστό απάντησε «Πολύ» (Γράφημα 25).

Πίνακας 15. Δημόσιος δανεισμός

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο δημόσιος δανεισμός είναι αποτέλεσμα της φοροδιαφυγής;	7,0%	33,5%	41,4%	15,3%	2,8%

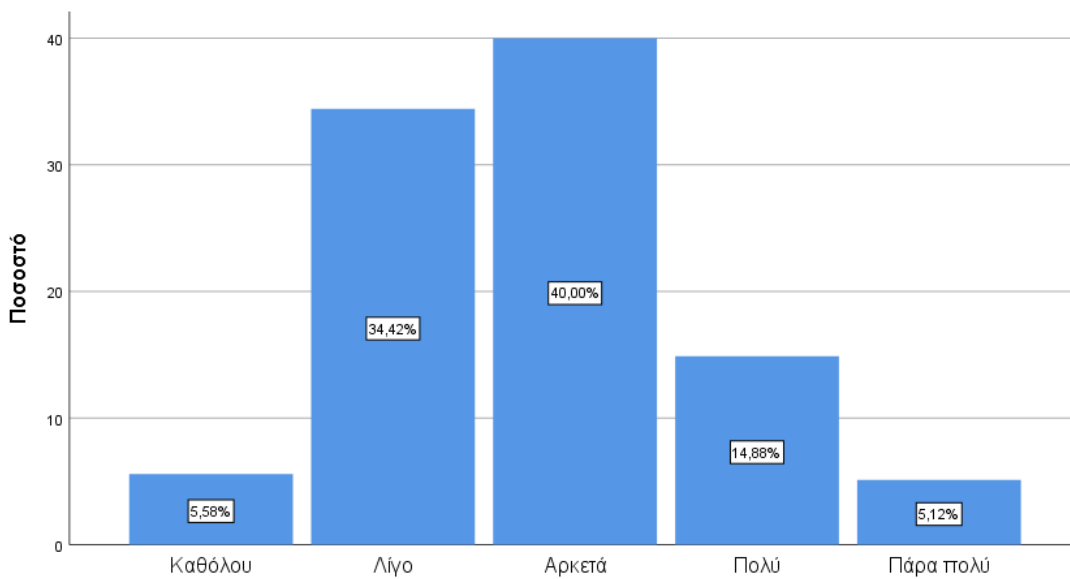
Γράφημα 25 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο δημόσιος δανεισμός είναι αποτέλεσμα της φοροδιαφυγής;

Ερώτηση 12. Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ των εταιρειών επηρεάζεται από το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;

Ο ανταγωνισμός μεταξύ των εταιριών φαίνεται να επηρεάζει την φοροδιαφυγή, με το μεγαλύτερο ποσοστό (40%) να δηλώνει αρκετά και το 34,4% το οποίο δήλωσε λίγο. Αντίθετα, μικρό ποσοστό παρουσιάστηκε για την απάντηση «Καθόλου» και «Πάρα πολύ» (Γράφημα 26).

Πίνακας 16. Ανταγωνισμός εταιριών

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ των εταιριών επηρεάζεται από το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;	5,6%	34,4%	40,0%	14,9%	5,1%

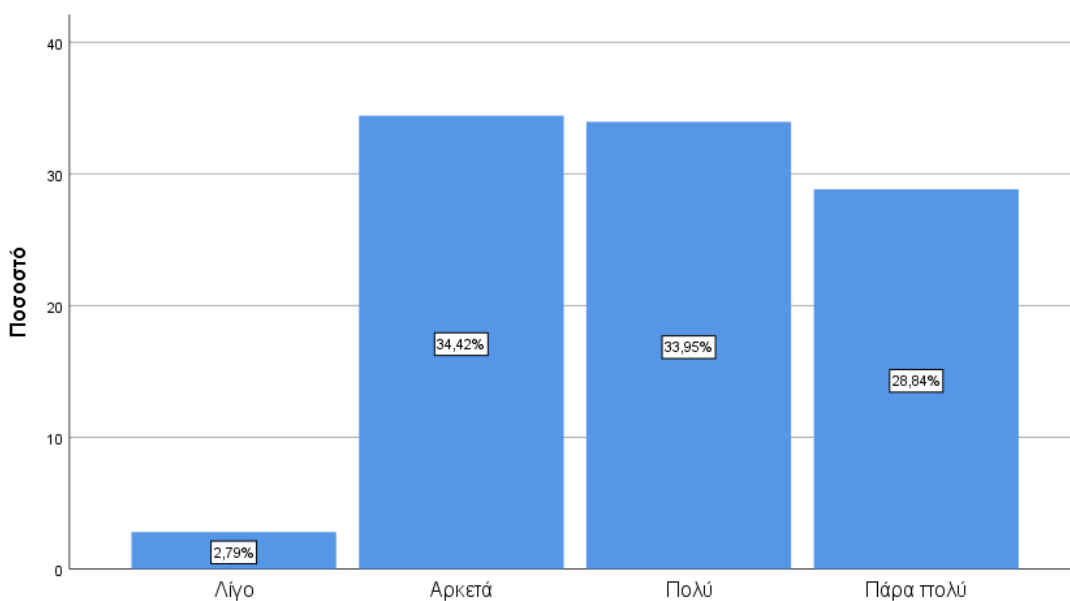
Γράφημα 26 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ των εταιρειών επηρεάζεται από το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;

Ερώτηση 13. Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι φοροδιαφεύγουν οι ελεύθεροι επαγγελματίες;

Αναφορικά με τους διαφορετικούς κλάδους και συνθήκες εργασίας (Πίνακας 17), οι περισσότεροι συμμετέχοντες συμφώνησαν πως οι ελεύθεροι επαγγελματίες φοροδιαφεύγουν σε μεγαλύτερο βαθμό, με το 34% να δηλώνει πολύ και το 28,8% να δηλώνει πάρα πολύ. Κανένας από τους συμμετέχοντες δεν απάντησαν «Καθόλου», και μόνο το 2,8% απάντησε «Λίγο» (Γράφημα 27).

Πίνακας 17. Φοροδιαφυγή στους ελεύθερους επαγγελματίες

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι φοροδιαφεύγουν οι ελεύθεροι επαγγελματίες;	0,0%	2,8%	34,4%	34,0%	28,8%

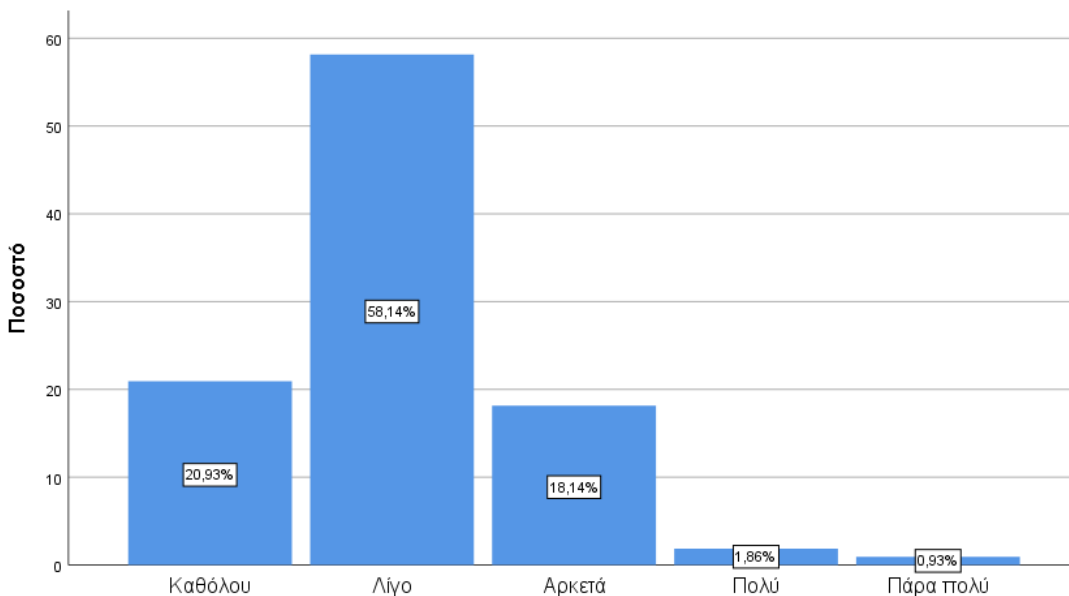
Γράφημα 27 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι φοροδιαφεύγουν οι ελεύθεροι επαγγελματίες;

Ερώτηση 14. Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι φοροδιαφεύγουν οι μισθωτοί υπάλληλοι;

Στον αντίποδα, και όπως φαίνεται στον Πίνακα 18, οι συμμετέχοντες σε ποσοστό 20,9% δήλωσαν πως οι μισθωτοί υπάλληλοι δεν φοροδιαφεύγουν καθόλου και η πλειοψηφία (58,1%) δήλωσε πως φοροδιαφεύγουν λίγο. Μόνο το 1,9% και το 0,9% απάντησαν πως οι μισθωτοί φοροδιαφεύγουν πολύ ή πάρα πολύ (Γράφημα 28). Φαίνεται πως οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι οι μισθωτοί υπάλληλοι φοροδιαφεύγουν σε πολύ μικρότερο βαθμό συγκριτικά με τους ελεύθερους επαγγελματίες.

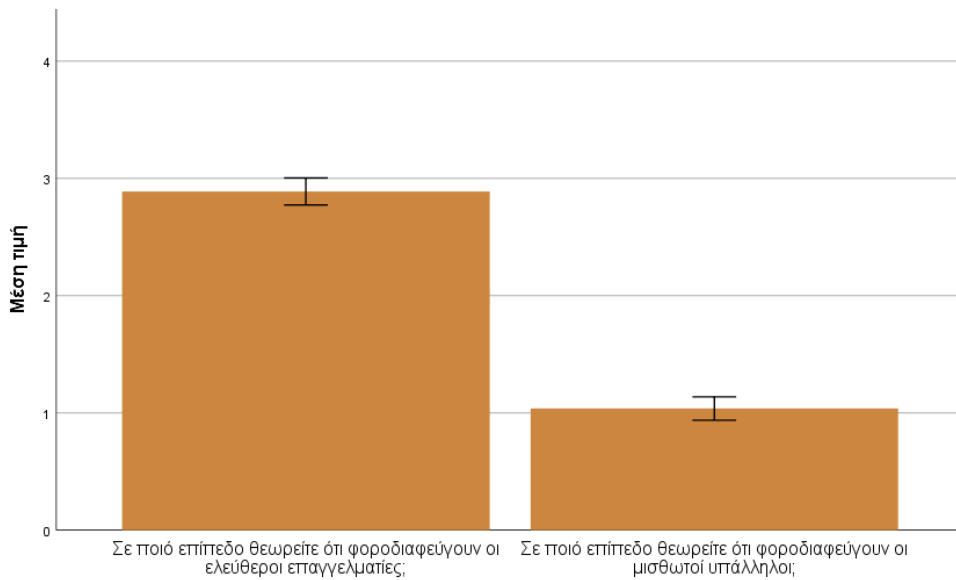
Πίνακας 18. Φοροδιαφυγή στους μισθωτούς υπαλλήλους

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι φοροδιαφεύγουν οι μισθωτοί υπάλληλοι;	20,9%	58,1%	18,1%	1,9%	0,9%

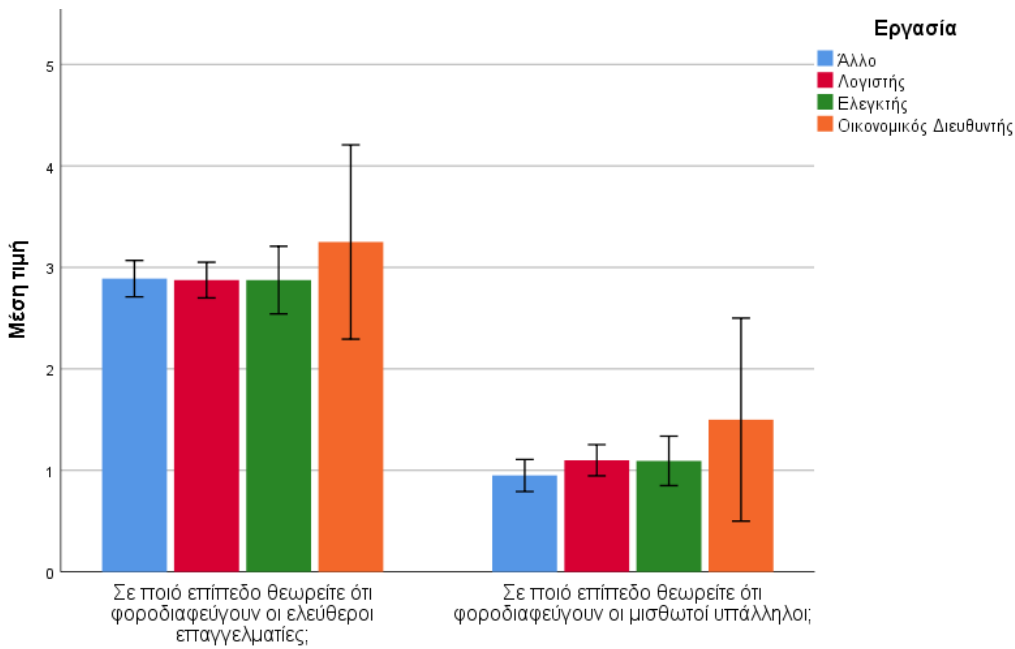

Γράφημα 24 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι φοροδιαφεύγουν οι μισθωτοί υπάλληλοι;

Η σύγκριση των απόψεων αναφορικά με τη φοροδιαφυγή των μισθωτών και των ελεύθερων επαγγελματιών παρουσιάζονται στο Γράφημα 29. Γενικά από τις απαντήσεις, παρατηρήθηκε μεγαλύτερη συμφωνία πως οι ελεύθεροι επαγγελματίες φοροδιαφεύγουν πιο συχνά. Οι οικονομικοί διευθυντές δήλωσαν πως τόσο οι εργαζόμενοι ως μισθωτοί τόσο και οι ελεύθεροι επαγγελματίες φοροδιαφεύγουν σε μεγαλύτερο επίπεδο συγκριτικά με τους λογιστές, τους ελεγκτές και τα άλλα οικονομικά επαγγέλματα (Γράφημα 30). Δεν παρατηρήθηκαν μεγάλες διαφορές στις απαντήσεις ανάμεσα στις ηλικιακές κατηγορίες, στην εκπαίδευση και στη εργασιακή εμπειρία.

Γράφημα 29 Μέσες τιμές αναφορικά με τη φοροδιαφυγή μισθωτών και ελεύθερων επαγγελματιών

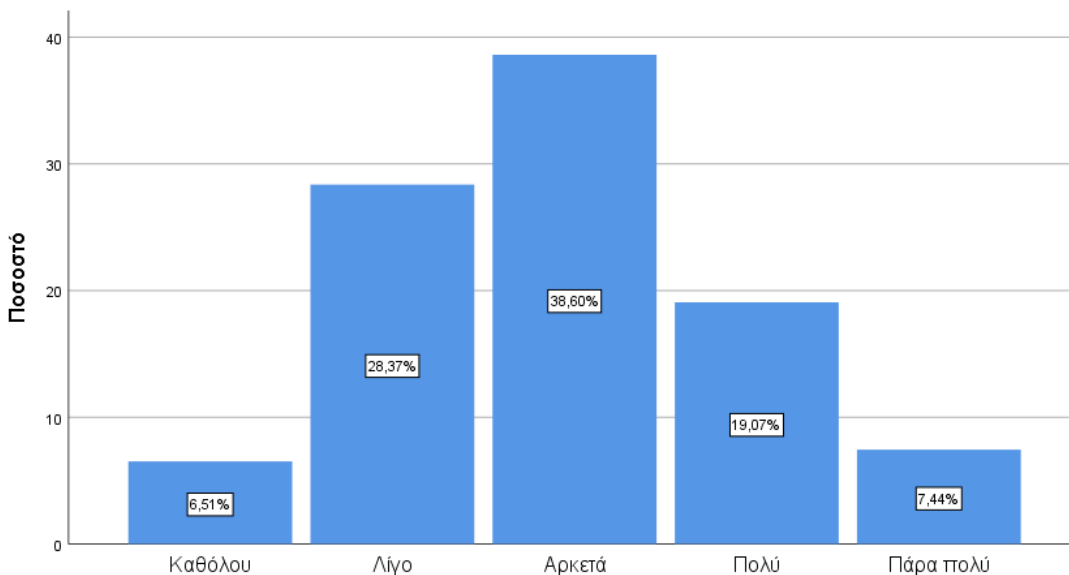
Γράφημα 30 Μέσες τιμές αναφορικά με τη φοροδιαφυγή μισθωτών και ελεύθερων επαγγελματιών ανά εργασία

Ερώτηση 15. Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι υπάρχει φοροδιαφυγή στους άμεσους φόρους; (Φόρος εισοδήματος, φόρος κληρονομιάς, ΕΝΦΙΑ)

Στους άμεσους φόρους (Πίνακας 19), η φοροδιαφυγή φαίνεται να ήταν μειωμένη σε σύγκριση με τους έμμεσους φόρους. Πιο συγκεκριμένα, το 28,4% δήλωσε πως υπάρχει μικρή φοροδιαφυγή στους άμεσους φόρους και το 6,5% δήλωσε πως δεν υπάρχει καθόλου φοροδιαφυγή. Παρ' όλα αυτά, το 38,6% δήλωσε πως υπάρχει φοροδιαφυγή αρκετά στους συγκεκριμένους φόρους (Γράφημα 31).

Πίνακας 19. Φοροδιαφυγή στους άμεσους φόρους

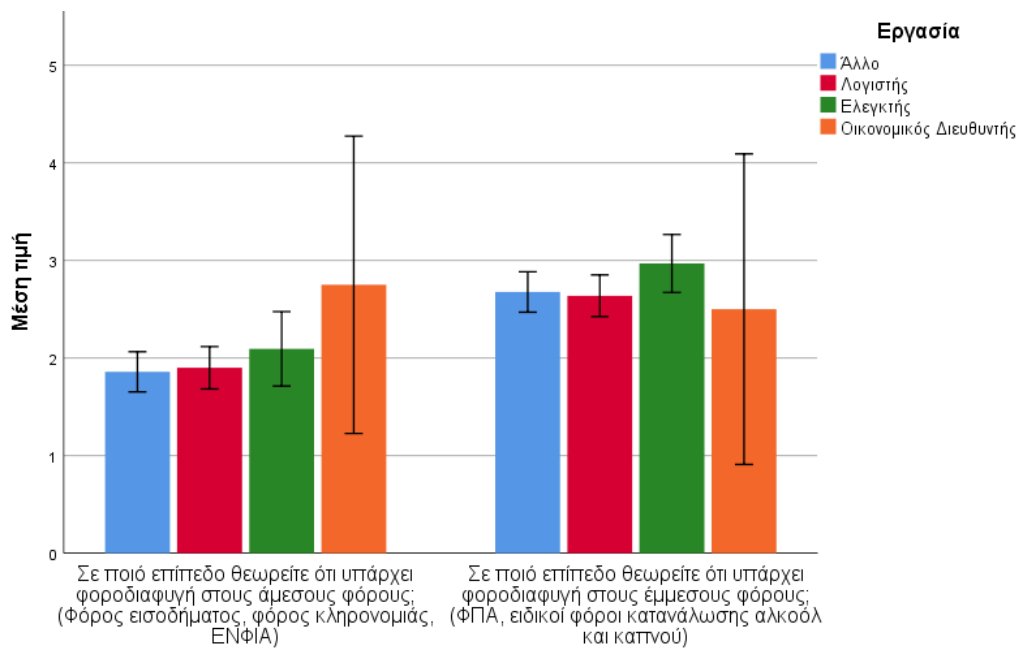
	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι υπάρχει φοροδιαφυγή στους άμεσους φόρους; (Φόρος εισοδήματος, φόρος κληρονομιάς, ΕΝΦΙΑ)	6,5%	28,4%	38,6%	19,1%	7,4%

Γράφημα 31 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι υπάρχει φοροδιαφυγή στους άμεσους φόρους; (Φόρος εισοδήματος, φόρος κληρονομιάς, ΕΝΦΙΑ)

Οι ελεγκτές, οι λογιστές και οι εργαζόμενοι σε άλλα πεδία δήλωσαν η φοροδιαφυγή είναι υψηλότερη στους έμμεσους φόρους σε σύγκριση με αυτή που συμβαίνει στους άμεσους φόρους. Αντίθετα, οι οικονομικοί διευθυντές δήλωσαν συμφώνησαν περισσότερο στο ότι η φοροδιαφυγή είναι υψηλότερη στους άμεσους φόρους σε σύγκριση με τους έμμεσους φόρους (Γράφημα 32).

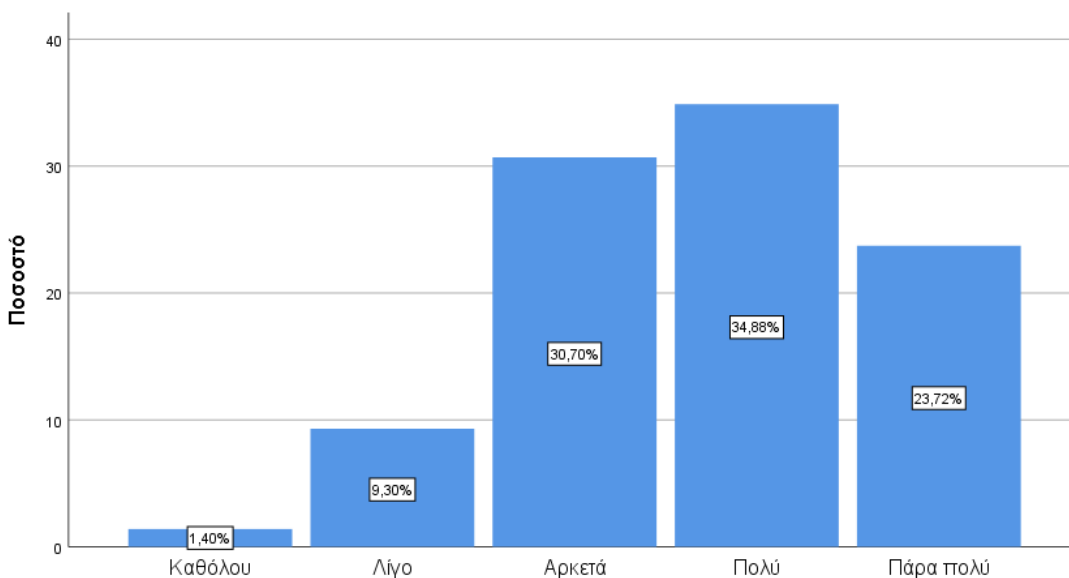
Γράφημα 32 Μέσες τιμές αναφορικά με τους άμεσους-έμμεσους φόρους ανά εργασία

Ερώτηση 16. Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι υπάρχει φοροδιαφυγή στους έμμεσους φόρους; (ΦΠΑ, ειδικοί φόροι κατανάλωσης αλκοόλ και καπνού)

Στους έμμεσους φόρους, τα ποσοστά ήταν υψηλότερα συγκριτικά με τους άμεσους φόρους, με το 30,7% να δηλώνει αρκετά, το 34,9% να δηλώνει πολύ και το 23,7% να δηλώνει πάρα πολύ. Αντίθετα, μόνο το 1,4% απάντησε καθόλου και το 9,3% απάντησε λίγο (Γράφημα 33).

Πίνακας 20. Φοροδιαφυγή σε έμμεσους φόρους

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι υπάρχει φοροδιαφυγή στους έμμεσους φόρους; (ΦΠΑ, ειδικοί φόροι κατανάλωσης αλκοόλ και καπνού)	1,4%	9,3%	30,7%	34,9%	23,7%

Γράφημα 33 Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι υπάρχει φοροδιαφυγή στους έμμεσους φόρους; (ΦΠΑ, ειδικοί φόροι κατανάλωσης αλκοόλ και καπνού)

Στον Πίνακα 21 παρουσιάζονται τα περιγραφικά στατιστικά μέτρα – ο μέσος όρος (Μ.Ο.), η τυπική απόκλιση (Τ.Α.), η ελάχιστη και η μέγιστη τιμή. Η υψηλότερη συμφωνία παρατηρήθηκε στην πρόταση ότι οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές ενισχύουν το φαινόμενο της φοροδιαφυγής (Μ.Ο = 3,02, Τ.Α. = 0,86) ακολουθούμενη από το επίπεδο συμφωνίας στην φοροδιαφυγή των ελευθέρων επαγγελματιών (Μ.Ο. = 2,89, Τ.Α. = 0,86). Η χαμηλότερη συμφωνία παρατηρήθηκε στο επίπεδο φοροδιαφυγής των μισθωτών (Μ.Ο. = 1,04, Τ.Α. = 0,74) και ότι το φορολογικό σύστημα της χώρας εμποδίζει συμπεριφορές φοροδιαφυγής (Μ.Ο. = 1,40, Τ.Α. = 1,00).

Πίνακας 21. Περιγραφικά στατιστικά μέτρα των απαντήσεων

	M.O.	T.A.	Ελάχιστη τιμή	Μέγιστη τιμή
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι επιδρά το μορφωτικό επίπεδο στην φοροδιαφυγή;	2,12	1,03	0,00	4,00
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών επηρεάζει το ποσοστό φοροδιαφυγής της χώρας μας;	2,78	0,92	0,00	4,00
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές ενισχύουν το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;	3,02	0,86	0,00	4,00
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι το φορολογικό σύστημα της χώρας εμποδίζει τέτοιου είδους συμπεριφορές φοροδιαφυγής;	1,40	1,00	0,00	4,00
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο δημόσιος δανεισμός είναι αποτέλεσμα της φοροδιαφυγής;	1,73	0,90	0,00	4,00
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ των εταιρειών επηρεάζεται από το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;	1,80	0,94	0,00	4,00
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η ηθική - συνείδηση των φορολογουμένων μπορεί να επηρεάσει το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;	2,36	1,12	0,00	4,00
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι υπάρχει φοροδιαφυγή στους άμεσους φόρους; (Φόρος εισοδήματος, φόρος κληρονομιάς, ΕΝΦΙΑ)	1,93	1,02	0,00	4,00
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι υπάρχει φοροδιαφυγή στους έμμεσους φόρους; (ΦΠΑ, ειδικοί φόροι κατανάλωσης αλκοόλ και καπνού)	2,70	0,98	0,00	4,00
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο φορολογικός έλεγχος επηρεάζει το ποσοστό της φοροδιαφυγής;	2,16	0,96	0,00	4,00
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι οι αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο επηρεάζουν τη συμπεριφορά των φορολογουμένων σχετικά με την φοροδιαφυγή;	2,20	0,94	1,00	4,00
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η παραγραφή των προστίμων επηρεάζει την συμπεριφορά των φορολογουμένων όσον αφορά τη φοροδιαφυγή;	2,25	1,09	0,00	4,00
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι φοροδιαφεύγουν οι ελεύθεροι επαγγελματίες;	2,89	0,86	1,00	4,00
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι φοροδιαφεύγουν οι μισθωτοί υπάλληλοι;	1,04	0,74	0,00	4,00
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι τα συστήματα διαχείρισης κινδύνων αποτρέπουν τη φοροδιαφυγή;	1,58	0,80	0,00	4,00
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο φορολογικός έλεγχος χρησιμοποιεί εργαλεία διαχείρισης κινδύνων;	1,47	0,74	0,00	4,00

4.3 Επαγωγική στατιστική ανάλυση

Στην συνέχεια, εξετάστηκε αν οι απαντήσεις του ερωτηματολογίου διαφοροποιούνται με βάση δημογραφικά χαρακτηριστικά. Για το σκοπό αυτό, εφαρμόστηκε ο έλεγχος ανάλυσης διακύμανσης – ANOVA, με ανεξάρτητες μεταβλητές την ηλικία, την εκπαίδευση, την εργασιακή εμπειρία και τον τομέα εργασίας. Το επίπεδο σημαντικότητας ορίστηκε ίσο με 5%, ενώ όταν το p-value είναι μικρότερο του 10% τότε θεωρούμε πως υπάρχει μια στατιστική τάση.

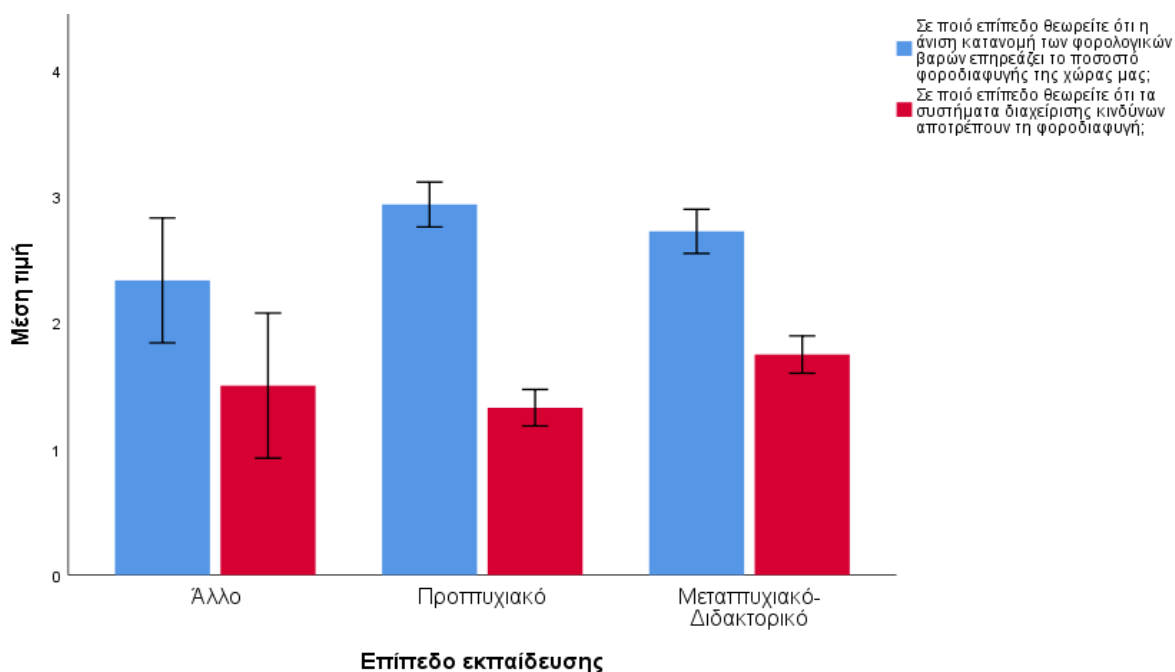
Στον Πίνακα 22 παρουσιάζονται τα p-values, για κάθε έλεγχο ANOVA όπου τιμές μικρότερες του 5% δηλώνουν στατιστικά σημαντικές διαφορές. Τα αποτελέσματα του ελέγχου έδειξαν πως καμία από τις ερωτήσεις δεν διαφοροποιήθηκε με βάση την ηλικία των συμμετεχόντων.

Αναφορικά με την εκπαίδευση, παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στην ερώτηση «Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών επηρεάζει το ποσοστό φοροδιαφυγής της χώρας μας;» και στην ερώτηση «Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι τα συστήματα διαχείρισης κινδύνων αποτρέπουν τη φοροδιαφυγή;». Οι συμμετέχοντες με ολοκληρωμένες τις προπτυχιακές σπουδές εμφάνισαν υψηλότερη συμφωνία στο ότι τα άνισα φορολογικά βάρη επηρεάζουν την φοροδιαφυγή σε σύγκριση με τους κατόχους μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου ή σε εκείνους που δήλωσαν άλλο (Γράφημα 34). Επίσης, οι κάτοχοι μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου έδειξαν υψηλότερη συμφωνία στο ότι τα συστήματα διαχείρισης κινδύνου αποτρέπουν τη φοροδιαφυγή. Αναφορικά με την εργασιακή εμπειρία και την εργασία των συμμετεχόντων δεν παρατηρήθηκε διαφορά στις απαντήσεις των συμμετεχόντων.

Πίνακας 22. Στατιστικά σημαντικές διαφορές (p-values) των απαντήσεων ανάμεσα στα δημογραφικά τμηματικά

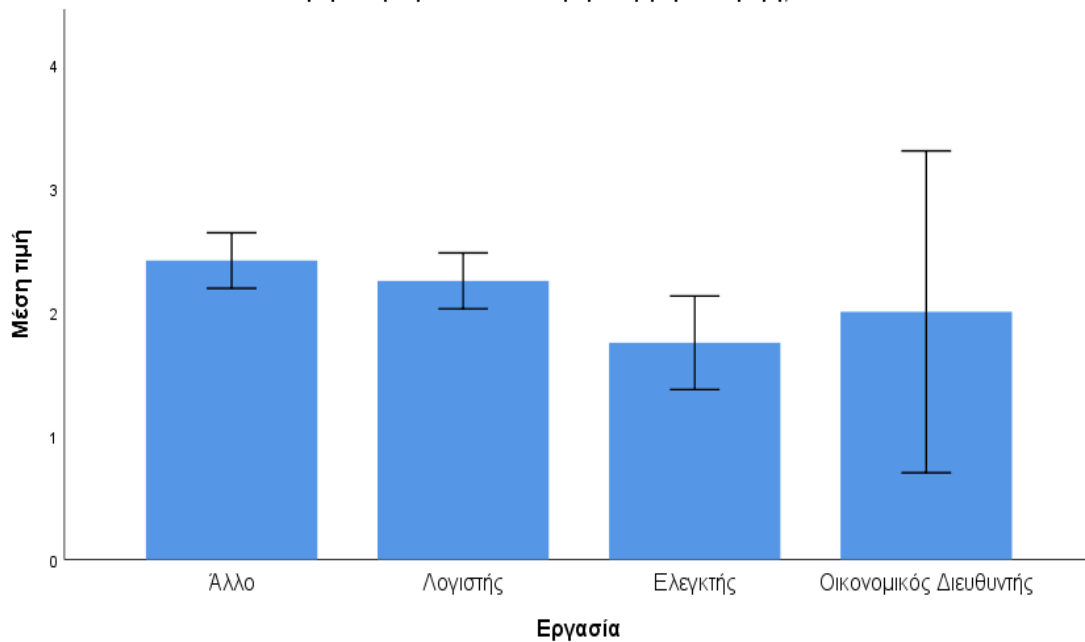
	Ηλικία	Εκπαίδευση	Εργασιακή εμπειρία	Εργασία
ο επίπεδο θεωρείτε ότι επιδρά το μορφωτικό επίπεδο στην φοροδιαφυγή;	0,338	0,941	0,972	0,789
ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών επηρεάζει το ποσοστό φοροδιαφυγής της χώρας μας;	0,185	0,039	00,484	0,260
ο επίπεδο θεωρείτε ότι οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές ενισχύουν το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;	0,531	0,360	0,194	0,169
οιο επίπεδο θεωρείτε ότι το φορολογικό σύστημα της χώρας εμποδίζει τέτοιου είδους συμπεριφορές φοροδιαφυγής;	0,116	0,862	0,996	0,434
ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο δημόσιος δανεισμός είναι αποτέλεσμα της φοροδιαφυγής;	0,290	0,971	0,555	0,877
επίπεδο θεωρείτε ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ των εταιρειών επηρεάζεται από το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;	0,289	0,102	0,524	0,980
ο επίπεδο θεωρείτε ότι η ηθική - συνείδηση των φορολογουμένων μπορεί να επηρεάσει το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;	0,255	0,153	0,138	0,758

ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι υπάρχει φοροδιαφυγή στους άμεσους φόρους; (Φόρος εισοδήματος, φόρος κληρονομιάς, ΕΝΦΙΑ)	0,171	0,208	0,855	0,315
ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι υπάρχει φοροδιαφυγή στους έμμεσους φόρους; (ΦΠΑ, ειδικοί φόροι κατανάλωσης αλκοόλ και καπνού)	0,308	0,809	0,225	0,351
ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο φορολογικός έλεγχος επηρεάζει το ποσοστό της φοροδιαφυγής;	0,477	0,307	0,582	0,483
ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι οι αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο επηρεάζουν τη συμπεριφορά των φορολογουμένων σχετικά με την φοροδιαφυγή	0,260	0,844	0,076	0,635
ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η παραγραφή των προστίμων επηρεάζει την συμπεριφορά των φορολογουμένων όσον αφορά τη φοροδιαφυγή	0,900	0,211	0,662	0,067
ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι φοροδιαφεύγουν οι ελεύθεροι επαγγελματίες;	0,908	0,259	0,859	0,907
ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι φοροδιαφεύγουν οι μισθωτοί υπάλληλοι;	0,140	0,605	0,328	0,466
ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι τα συστήματα διαχείρισης κινδύνων αποτρέπουν τη φοροδιαφυγή;	0,382	0,002	0,398	0,578
ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο φορολογικός έλεγχος χρησιμοποιεί εργαλεία διαχείρισης κινδύνων;	0,130	0,569	0,163	0,483

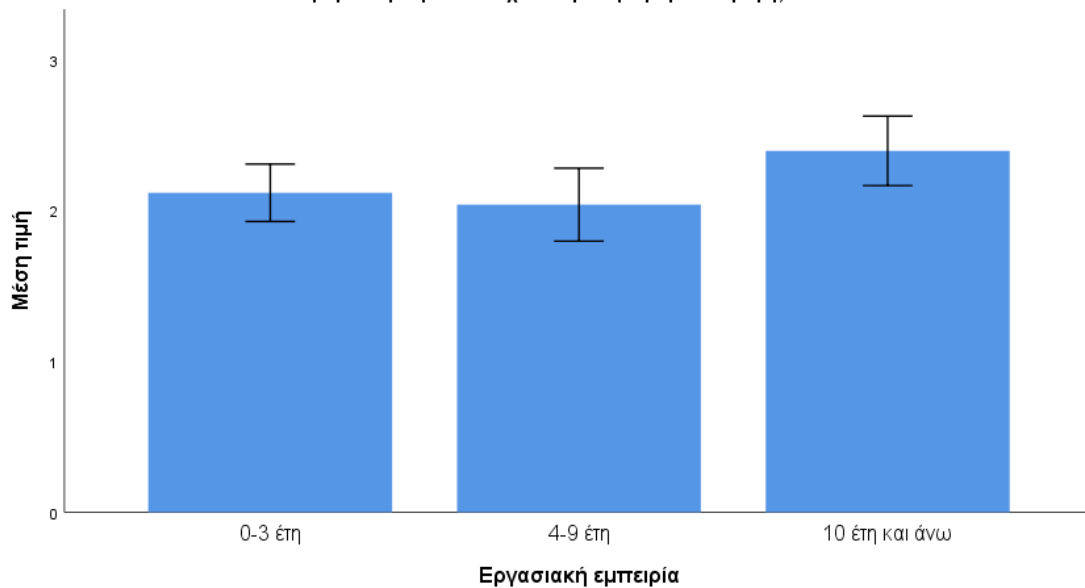
Γράφημα 34 Στατιστικά σημαντικές διαφορές των ερωτήσεων ανά εκπαιδευτικό επίπεδο.

Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η παραγραφή των προστίμων επηρεάζει την συμπεριφορά των φορολογουμένων όσον αφορά τη φοροδιαφυγή;

Γράφημα 35 Επίδραση της παραγραφής των προστίμων στη φοροδιαφυγή.

Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι οι αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο επηρεάζουν τη συμπεριφορά των φορολογουμένων σχετικά με την φοροδιαφυγή;

Γράφημα 36 Επίδραση του νομοθετικού πλαισίου στη φοροδιαφυγή.

4.4 Παραγοντική ανάλυση

Για να βρεθούν οι επιμέρους παράγοντες που συμπεριλαμβάνονται στο ερευνητικό εργαλείο με τις 16 ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκε στη μελέτη, πραγματοποιήθηκε διερευνητική παραγοντική ανάλυση χρησιμοποιώντας ορθογώνιους – ανεξάρτητους παράγοντες. Παρατηρήθηκε ότι το δείγμα είναι επαρκές για την διεξαγωγή της παραγοντικής ανάλυσης, καθώς το στατιστικό KMO (0,666) ήταν σε αποδεκτά επίπεδα. Επίσης, σύμφωνα με τον έλεγχο σφαιρικότητας του Bartlett, υπάρχουν στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις ανάμεσα στις ερωτήσεις ($p < 0,001$). Η ερώτηση «Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι υπάρχει φοροδιαφυγή στους έμμεσους φόρους;» φάνηκε πως δεν εξηγείται ικανοποιητικά από το μοντέλο των 6 παραγόντων (communality = 0,348) επομένως, εξαιρέθηκε από το μοντέλο.

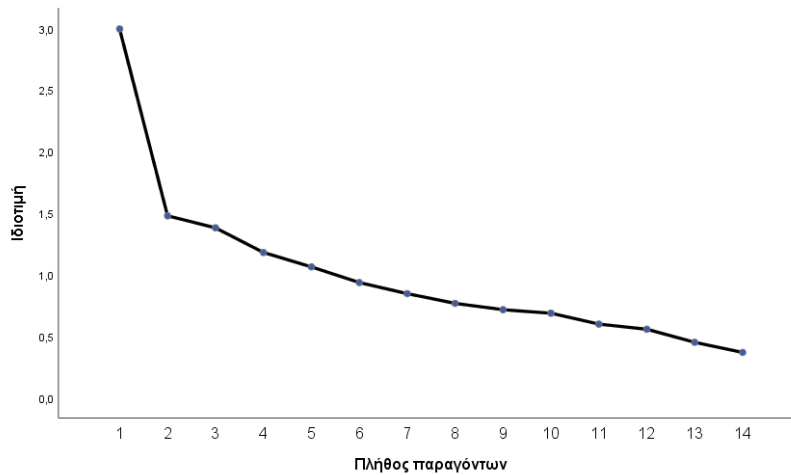
Στον Πίνακα 23, παρουσιάζονται οι φορτίσεις των ερωτήσεων με τους παράγοντες, μετά την περιστροφή. Ο πρώτος παράγοντας αφορά το φορολογικό έλεγχο, το νομοθετικό πλαίσιο, την παραγραφή των προστίμων, ενώ περιλαμβάνει και την ερώτηση της ηθικής με χαμηλότερη όμως φόρτιση (0,459). Ο δεύτερος παράγοντας περιλαμβάνει την άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών και τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές. Στον τρίτο παράγοντα αντιστοιχούν οι ερωτήσεις για την φοροδιαφυγή των μισθωτών, των ελευθέρων επαγγελματιών και των άμεσων φόρων. Ο τέταρτος παράγοντας αφορά τον ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων και το δημόσιο δανεισμό. Ο πέμπτος παράγοντας περιλαμβάνει τις ερωτήσεις για τα εργαλεία διαχείρισης κινδύνων και το φορολογικό σύστημα, ενώ στον έκτο παράγοντα φορτίζει μόνο η ερώτηση αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο, η οποία φαίνεται ανεξάρτητη από τις άλλες. Έτσι, ο έκτος παράγοντας αφαιρέθηκε, εφόσον περιλαμβάνει μόνο μια ερώτηση.

Πίνακας 23. Φορτίσεις των ερωτήσεων στους παράγοντες

	Παράγοντας					
	1	2	3	4	5	6
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο φορολογικός έλεγχος επηρεάζει το ποσοστό της φοροδιαφυγής;	0,789					
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η ηθική - συνείδηση των φορολογουμένων μπορεί να επηρεάσει το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;	0,683					
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι οι αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο επηρεάζουν τη συμπεριφορά των φορολογουμένων σχετικά με την φοροδιαφυγή;	0,638					
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η παραγραφή των προστίμων επηρεάζει την συμπεριφορά των φορολογουμένων όσον αφορά τη φοροδιαφυγή;	0,459					
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι η άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών επηρεάζει το ποσοστό φοροδιαφυγής της χώρας μας;		0,809				
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές ενισχύουν το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;		0,723				
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι υπάρχει φοροδιαφυγή στους άμεσους φόρους; (Φόρος εισοδήματος, φόρος κληρονομιάς, ΕΝΦΙΑ)			0,739			
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι φοροδιαφεύγουν οι μισθωτοί υπάλληλοι;			0,689			
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι φοροδιαφεύγουν οι ελεύθεροι επαγγελματίες;			0,607			
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο δημόσιος δανεισμός είναι αποτέλεσμα της φοροδιαφυγής;				0,785		
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ των εταιρειών επηρεάζεται από το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;				0,765		
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι το φορολογικό σύστημα της χώρας εμποδίζει τέτοιου είδους συμπεριφορές φοροδιαφυγής;					0,685	
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι τα συστήματα διαχείρισης κινδύνων αποτρέπουν τη φοροδιαφυγή;					0,644	
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι ο φορολογικός έλεγχος χρησιμοποιεί εργαλεία διαχείρισης κινδύνων;					0,616	
Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι επιδρά το μορφωτικό επίπεδο στην φοροδιαφυγή;						0,768

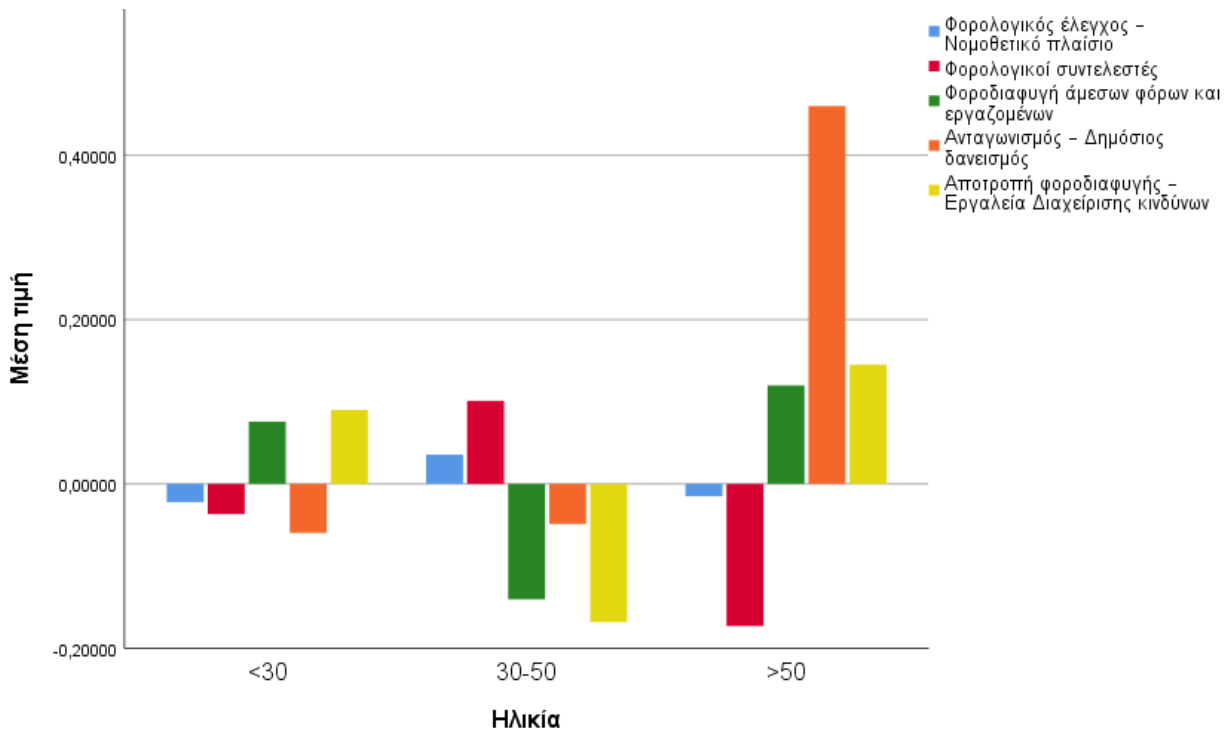

Παρατηρήθηκε πως το τελικό μοντέλο – και μετά την αφαίρεση την ερώτησης «Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι επιδρά το μορφωτικό επίπεδο στην φοροδιαφυγή;», περιλαμβάνει 5 παράγοντες (Γράφημα 37) οι οποίοι αντιστοιχούν σε ιδιοτιμή μεγαλύτερη της μονάδας (1) και συνολικά αυτοί οι παράγοντες εξηγούν το 57,79% της συνολικής διακύμανσης.

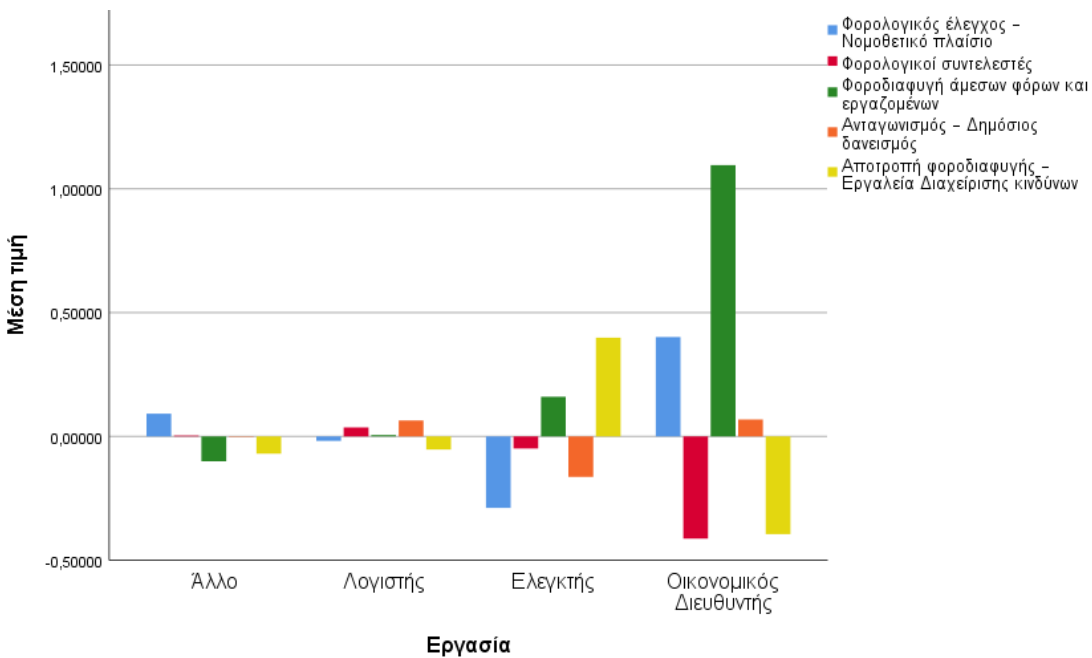

Γράφημα 37 Scree plot με την αντιστοιχία παραγόντων - ιδιοτιμών

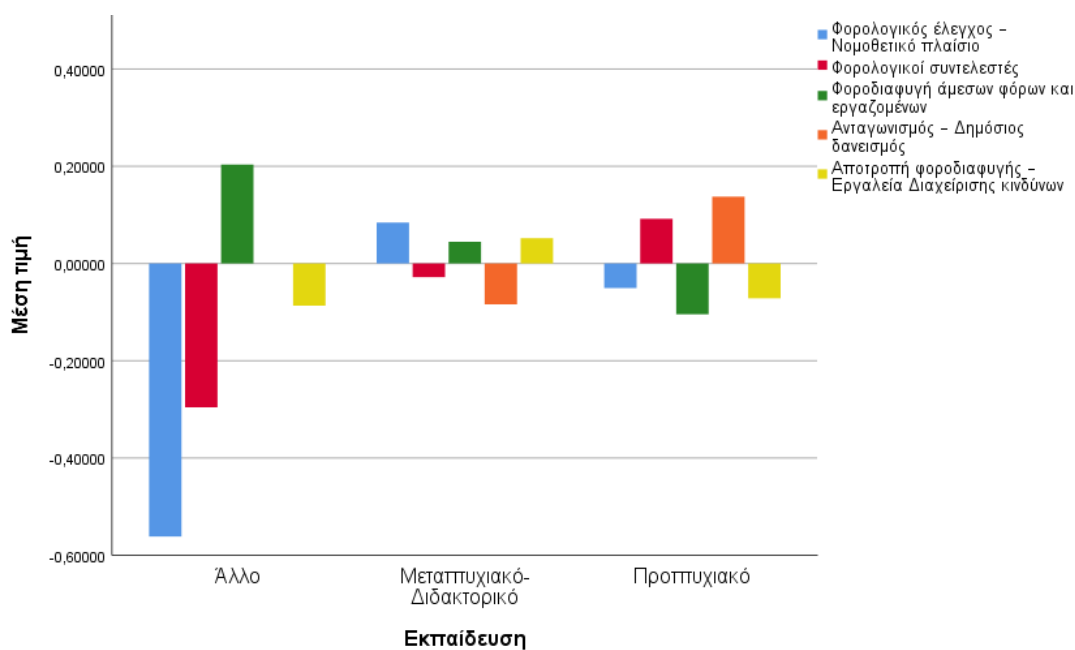
Έγινε σύγκριση των μέσων τιμών των παραγόντων ανά ηλικιακή ομάδα (Γράφημα 38), ανά εργασία (Γράφημα 39), ανά εκπαιδευτικό επίπεδο (Γράφημα 40) και ανά εργασιακή εμπειρία (Γράφημα 41). Αναφορικά με την ηλικία, οι συμμετέχοντες άνω των 50 ετών, έδειξαν την υψηλότερη συμφωνία στον παράγοντα «Ανταγωνισμός – Δημόσιος δανεισμός» και στον παράγοντα «Φορολογικοί συντελεστές». Αναφορικά με την εργασία, οι οικονομικοί διευθυντές είχαν την υψηλότερη μέση τιμή στον παράγοντα «Φοροδιαφυγή άμεσων φόρων και εργαζομένων». Οι κάτοχοι άλλου πτυχίου εκπαίδευσης είχαν χαμηλότερες μέσες τιμές στους παράγοντες «Φορολογικός έλεγχος – Νομοθετικό πλαίσιο» και «Φορολογικοί συντελεστές» σε σχέση με τους κατόχους πτυχίου από Πανεπιστήμιο. Τέλος, αυτοί με τη μεγαλύτερη εργασιακή εμπειρία (10 έτη ή περισσότερο), έδειξαν τη μεγαλύτερη συμφωνία στον παράγοντα «Φορολογικοί συντελεστές» και στον παράγοντα «Ανταγωνισμός – δημόσιος δανεισμός» και χαμηλότερη συμφωνία στον παράγοντα «Αποτροπή φοροδιαφυγής – Εργαλεία διαχείρισης κινδύνων».

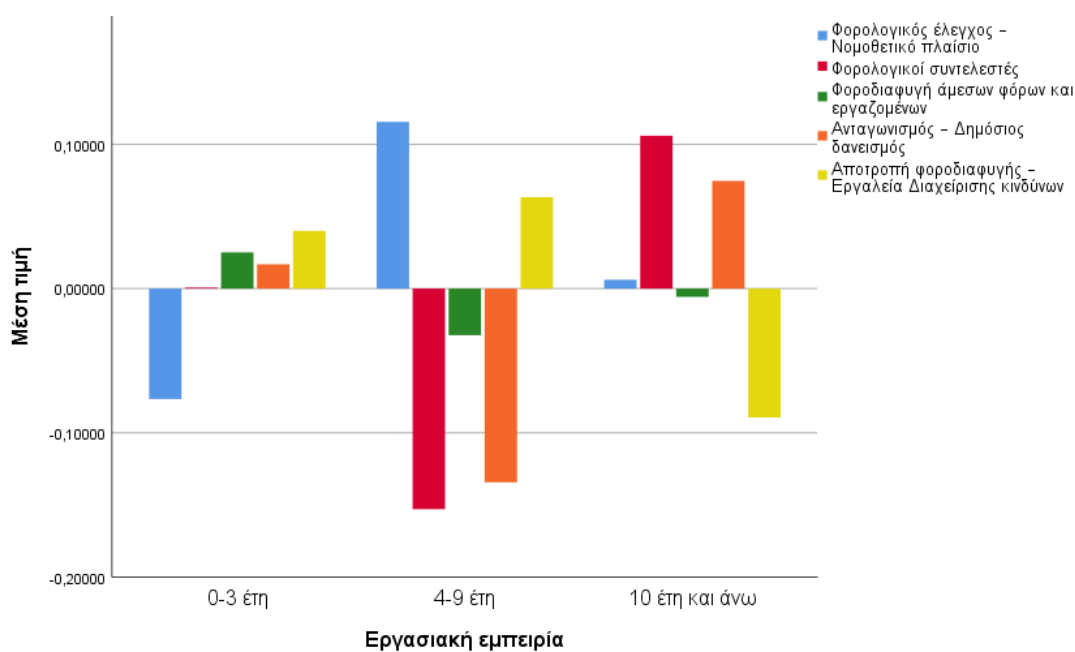
Γράφημα 38 Μέσες τιμές των παραγόντων ανά ηλικιακή ομάδα

Γράφημα 39 Μέσες τιμές των παραγόντων ανά εργασία

Γράφημα 40 Μέσες τιμές των παραγόντων ανά εκπαιδευτικό επίπεδο

Γράφημα 41 Μέσες τιμές των παραγόντων ανά εργασιακή εμπειρία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η φοροδιαφυγή αποτελεί γνωστό όρο σε όλες τις χώρες του κόσμου εδώ και αρκετά χρόνια. Παρόλα αυτά ακόμα και σήμερα τα ποσοστά του φαινομένου αυτού είναι αρκετά υψηλά, και όπως όλα δείχνουν η ύπαρξή του θα υπάρχει και στο μέλλον. Μείζον πρόβλημα όμως για τους μελετητές – ερευνητές, πολιτικούς και οικονομολόγους είναι να μπορέσουν να ορίζουν τις δικλίδες αυτές ασφαλείας προκειμένου να μειωθεί έως και να εξαλειφθεί το φαινόμενο αυτό.

Το φαινόμενο αυτό επηρεάζεται από σημαντικούς παράγοντες τους οποίους θα πρέπει η κοινωνία να κατανοήσει βαθύτερα για να μπορέσει να δημιουργήσει τις κατάλληλες αυτές συνθήκες που θα επιφέρουν και τα επιθυμητά αποτελέσματα. Παράγοντες του φαινομένου αυτού είναι το μορφωτικό επίπεδο, ο τρόπος κατανομής των φορολογικών βαρών, το φορολογικό σύστημα της χώρας, το επίπεδο της φορολογικής επιβάρυνσης, το υπάρχων νομοθετικό πλαίσιο, η μη ύπαρξη εκτενών φορολογικών ελέγχων – ενεργών φορολογικών μηχανισμών καθώς και το ύψος των ποινών που επιβάλλονται.

Οι φορολογούμενοι, με την σειρά τους, δυσκολεύονται να καλύψουν τις καθημερινές έως και μηνιαίες υποχρεώσεις και τείνουν όλο ένα και παραπάνω σε συμπεριφορές φοροδιαφυγής. Βέβαια, οι συμπεριφορές αυτές έχουν και μεγάλο ρίσκο όμως, οι πολίτες εμφανίζουν έντονη αδιαφορία διότι διαφωνούν με τρόπο με τον οποίο καταναλώνονται τα φορολογικά έσοδα του κράτους. Θα πρέπει, λοιπόν, να δημιουργεί ένα Κράτος μέσα στο οποίο θα υπάρχει διαφάνεια, εμπιστοσύνη μεταξύ των αντισυμβαλλομένων, πολιτών και κυβέρνησης.

Με γνώμονα τα παραπάνω πραγματοποιήθηκε εκτενής βιβλιογραφική επισκόπηση, η οποία συνέλαβε καθοριστικά στην κατανόηση των εννοιών, φοροδιαφυγής, φορολογικών ελέγχων, καθώς και σε αυτήν του κινδύνου. Για την ανάλυση των απαντήσεων, αναφορικά με ερωτηματολόγιο που χορηγήθηκε, χρησιμοποιήθηκε η περιγραφική στατιστική και για την κάθε μία ερώτηση. Συγκεκριμένα, υλοποιήθηκε ανάλυση στην οποία οι ερωτήσεις ομαδοποιήθηκαν στις κατηγορίες: «Μορφωτικό επίπεδο και ηθική», «Πολυπλοκότητα της νομοθεσίας», «Φορολογικός έλεγχος», «Υπερβολική φορολόγηση», και «Φοροδιαφυγή, φόροι και σχέσεις εργασίας».

Σημαντικά διακριτά αποτελέσματα εμφανίζονται καθώς ανά ηλικιακή ομάδα, επαγγελματική εμπειρία, επάγγελμα και εκπαιδευτικό επίπεδο λήφθηκαν απαντήσεις οι οποίες συνέλαβαν σε ευδιάκριτα δεδομένα. Αναφορικά με την εκπαίδευση, παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές. Οι συμμετέχοντες με ολοκληρωμένες τις προπτυχιακές σπουδές εμφάνισαν υψηλότερη συμφωνία στο ότι τα άνισα φορολογικά βάρη επηρεάζουν την φοροδιαφυγή σε σύγκριση με τους κατόχους μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου ή σε εκείνους που δήλωσαν άλλο. Επίσης, οι κάτοχοι μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου έδειξαν υψηλότερη συμφωνία στο ότι τα συστήματα διαχείρισης κινδύνου αποτρέπουν τη φοροδιαφυγή. Αναφορικά με την εργασιακή εμπειρία και την εργασία των συμμετεχόντων δεν παρατηρήθηκε διαφορά στις απαντήσεις των συμμετεχόντων.

Καταληκτικά, με γνώμονα όλων των παραπάνω απαιτείται η εφαρμογή των κατάλληλων τεχνικών με σκοπό τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος εμπιστοσύνης. Απαιτείται ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης κινδύνων το οποίο να μπορεί να προβλέψει, να παρακολουθήσει και να ελέγξει όλα τα απαραίτητα δεδομένα τα οποία θα συντελέσουν στην μείωση του ποσοστού φοροδιαφυγής. Οι κρατικοί ελεγκτικοί μηχανισμοί οφείλουν να λάβουν δράση ως αρωγοί στην προσπάθεια εξάλειψης του φαινομένου αυτού αλλά και σε πάσης φύσεως

παραβατικών συμπεριφορών. Όλα τα παραπάνω, θα επιφέρουν αύξηση των οικονομικών πόρων του Κράτους, το οποίο ολόένα και θα απομακρύνεται από τη λύση του δανεισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Allen, F. &. (2006). Credit risk transfer and contagion. *Journal of Monetary Economics*, 53(1), 89-111.
- Allingham, M. G. (1972). Income tax evasion: a theoretical analysis. *Taxation: critical perspectives on the world economy*, 3(1), 323-338.
- Allingham, M. G. (1972). Income tax evasion: A theoretical analysis. . *Taxation: critical perspectives on the world economy*, 3(1), 323-338.
- Alshrouf, M. (2019). The Effect of Tax Audit Using the Computer on Tax Non-Compliance . *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 9(3), 296-304.
- Athanasios, A. E. (2020). Estimation of the size of tax evasion in Greece. *Bulletin of Applied Economics*, 7(2), 97.
- Baryannis, G. V. (2019). Supply chain risk management and artificial intelligence: state of the art and future research directions. *International Journal of Production Research*, 57(7), 2179-2202.
- Chang, O. H. (1987). Taxpayer attitudes toward tax audit risk. *Journal of Economic Psychology*, 8(3), 299-309.
- Chua, H. F. (2006). Risk avoidance: Graphs versus numbers. *Memory & cognition*, 34(2), 399-410.
- Duffie, D. (2008). Innovations in credit risk transfer: Implications for financial stability.
- George, D. S. (2015). Tax audit effectiveness in Greek firms: Tax auditors' perceptions. *Journal of accounting and taxation*, 7(7), 123-130.
- Ghazo, A. M.-L. (2021). An Econometric Analysis of Tax Evasion and Its Consequences on Economic Performance. *Emerging Science Journal*, 5(2), 211-220.
- Hansson, S. O. (2003). Ethical criteria of risk acceptance. *Erkenntnis*, 59(3), 291-309.
- Menoni, S. M. (2012). Assessing multifaceted vulnerability and resilience in order to design risk-mitigation strategies. *Natural hazards*, 64, 2057-2082.
- Nikolaos, E. S. (2021). Greek tax reality and the VAT gap: Influential factors. *Journal of Accounting and Taxation*, 13(1), 28-44.
- Power, M. (2004). The risk management of everything. *The Journal of Risk Finance*, 5(3), 58-65.
- Scialfa, C. T. (2013). A comparison of static and dynamic hazard perception tests. *Accident Analysis & Prevention*, 51, 268-273.
- Skinner, J. &. (1985). An economic perspective on tax evasion. *National Tax Journal*, 38(3), 345-353.
- Study, Q. (χ.χ.). Differentiate between Pure risk and Speculative risk. *QS Study*.

- Talluri, S. K. (2013). Assessing the efficiency of risk mitigation strategies in supply chains. . *Journal of Business logistics*, 34(4), 253-269.
- Tanzi, V. &. (1993). A primer on tax evasion. *Staff Papers*, 40(4), 807-828.
- Tarasova, V. I. (2018). Methodological provision for the assessment of audit risk during the audit of tax reporting. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 6(1), 371-397.
- The four types of tax audits. (χ.χ.). Southern california's finest law firm.
- Uyar, A. N. (2021). Can e-government initiatives alleviate tax evasion? The moderation effect of ICT. *Technological Forecasting and Social Change*, 166, 120597.
- Wagner, W. &. (χ.χ.). Credit risk transfer and financial sector stability. *Journal of Financial Stability*, 2(2), 173-193.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βικιπαίδεια. Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος. Βικιπαίδεια.

Βοΐνας, Μ. (2017). Φοροδιαφυγή-φοροαποφυγή στη σύγχρονη Ελλάδα . Doctoral dissertation, University of Piraeus (Greece).

Γκούλιος, Κ. (2019). Η φοροδιαφυγή του φόρου εισοδήματος και η αποτελεσματικότητα της φορολογικής συμμόρφωσης, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Γλαμπεδάκη, Α. Κ. (2019). Ο έλεγχος των φορολογικών υποθέσεων και τα είδη του ελέγχου. Ο έλεγχος στα νομικά πρόσωπα. ΤΕΙ Κρήτης.

Δημητριάδου, Κ. (2010). Διαχείριση κινδύνου και πληροφοριακά συστήματα τεχνικών έργων.

Ελευθεριάδης, Ι. Εφαρμοσμένη Διαχείριση Κινδύνων . Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Φορολογική & Χρηματοοικονομική Διοίκηση Στρατηγικών Αποφάσεων .

Ελευθερίου, Ι. (2011). Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα εν μέσω οικονομικής κρίσης

Καθαροπούλου, Μ. (2018). Φοροδιαφυγή-Φοροαποφυγή στην Ελλάδα: τρόποι αντιμετώπισης.

Καινούργιου, Ε. Α. (2021). Η φοροδιαφυγή και το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ως αποτέλεσμα λειτουργίας των υπεράκτιων εταιρειών.

Καραγιώργος, Θ., & Διοίκηση, Π. Μ. Σ. Δ. (2017). Φορολογικός έλεγχος; η ανάλυση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου στην ελληνική πραγματικότητα.

Καραφεΐζης, Γ. (2013). Ανάλυση κινδύνου στην ελεγκτική διαδικασία-Η περίπτωση του φορολογικού ελέγχου στην Ελλάδα.

Καράμπελας, Ε. (2019). Φορολογική ηθική & φορολογία.

Κόκκινου, Ε. &. (2019). Σημασία φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής στην Ελλάδα την τελευταία πενταετία. .

Μπαλή, Β. Χ. (2019). Ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στην διαχείριση των επιχειρηματικών κινδύνων μελέτη περίπτωσης εισηγμένων εταιρειών στο χρηματιστήριο Αθηνών. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Μπούθα, Σ. (2021). Φορολογικοί έλεγχοι και δικαιώματα φορολογουμένων.

ΝΕΑ, Τ. (2020). Αυτά είναι τα 50 επαγγέλματα με τη μεγαλύτερη φοροδιαφυγή. ΤΑ ΝΕΑ.

Ποϊριάζη, Ε. (2015). Διαφθορά, ελεγκτικοί μηχανισμοί. Σχολή Επιστημών Διοίκησης Επιχειρήσεων, Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής .

Πρόκου, Ε. (2019). Διαχείριση κινδύνου: ο ρόλος της ελεγκτικής; η περίπτωση των ελληνικών επιχειρήσεων.

Σαρηγιαννίδης, Λ. (2019). Έμμεσες τεχνικές ελέγχου και προστίματα

Taxheaven. (2021). ΕΥ: Αυξημένος ο φορολογικός κίνδυνος για τις επιχειρήσεις παγκοσμίως, το 2021 και μετέπειτα.

Φαρλέκας, Π. (2014). Φοροδιαφυγή.

Χριστοδούλου, Χ. (2018). Διαχείριση κινδύνων και συστήματα εσωτερικού ελέγχου στον Δήμο Κρωπίας. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Saurela, K. (2018). Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα. Καλαμάτα: Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πελοποννήσου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Αγαπητοί κύριοι και κυρίες,

Ονομάζομαι Γρηγοριάδου Σοφία και είμαι μεταπτυχιακή φοιτήτρια, του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στη «Φορολογική, Λογιστική και Χρηματοοικονομική Διοίκηση Στρατηγικών Αποφάσεων», του Τμήματος Οργάνωσης & Διοίκησης Επιχειρήσεων, του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Στα πλαίσια της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας, θα ήθελα το χρόνο και τη στήριξή σας, συμπληρώνοντας το παρακάτω ερωτηματολόγιο.

Το θέμα της έρευνάς μου είναι η Ελληνική φορολογική πραγματικότητα, η φοροδιαφυγή και η στάση των φορολογουμένων απέναντι στον κίνδυνο του φορολογικού ελέγχου.

Οι απαντήσεις σας είναι απολύτως εμπιστευτικές και η ταυτότητα των συμμετεχόντων θα παραμείνει ανώνυμη.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συμμετοχή σας.

1. Ηλικία

- Έως 30 ετών
- 31 έως 40 ετών
- 41 έως 50 ετών
- Άνω των 50 ετών

2. Επάγγελμα

- Βοηθός Λογιστή
- Λογιστής – Φοροτεχνικός
- Εσωτερικός Ελεγκτής
- Εξωτερικός Ελεγκτής
- Οικονομικός Διευθυντής
- Άλλο.....

3. Τίτλοι Σπουδών

- Προπτυχιακός Τίτλος Σπουδών
- Μεταπτυχιακός Τίτλος Σπουδών
- Διδακτορικός Τίτλος Σπουδών
- Άλλο.....

4. Έτη εργασιακής εμπειρίας

Από 0 έως 3

Από 4 έως 6

Από 7 έως 9

Από 10 και άνω

5. Σε ποιο επίπεδο θεωρείτε ότι επιδρά το μορφωτικό επίπεδο στην φοροδιαφυγή;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

6. Σε ποιά επίπεδο θεωρείτε ότι η άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών επηρεάζει το ποσοστό φοροδιαφυγής της χώρας μας;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

7. Σε ποιά επίπεδο θεωρείτε ότι οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές ενισχύουν το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

8. Σε ποιά επίπεδο θεωρείτε ότι το φορολογικό σύστημα της χώρας εμποδίζει

τέτοιου είδους συμπεριφορές φοροδιαφυγής;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

9. Σε ποιά επίπεδο θεωρείτε ότι ο δημόσιος δανεισμός είναι αποτέλεσμα της

φοροδιαφυγής;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

10. Σε ποίο επίπεδο θεωρείτε ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ των εταιρειών επηρεάζεται από το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

11. Σε ποίο επίπεδο θεωρείτε ότι η ηθική - συνείδηση των φορολογουμένων μπορεί να επηρεάζει το φαινόμενο της φοροδιαφυγής;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

12. Σε ποίο επίπεδο θεωρείτε ότι υπάρχει φοροδιαφυγή στους άμεσους φόρους; (Φόρος εισοδήματος, φόρος κληρονομιάς, ΕΝΦΙΑ)

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

13. Σε ποίο επίπεδο θεωρείτε ότι υπάρχει φοροδιαφυγή στους έμμεσους φόρους; (ΦΠΑ, ειδικοί φόροι κατανάλωσης αλκοόλ και καπνού)

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

14. Σε ποίο επίπεδο θεωρείτε ότι ο φορολογικός έλεγχος επηρεάζει το ποσοστό της φοροδιαφυγής;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

15. Σε ποίο επίπεδο θεωρείτε ότι οι αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο επηρεάζουν τη συμπεριφορά των φορολογουμένων σχετικά με την φοροδιαφυγή;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

16. Σε ποίο επίπεδο θεωρείτε ότι η παραγραφή των προστίμων επηρεάζει την συμπεριφορά των φορολογουμένων όσον αφορά τη φοροδιαφυγή;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

17. Σε ποίο επίπεδο θεωρείτε ότι φοροδιαφεύγουν οι ελεύθεροι επαγγελματίες;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

18. Σε ποίο επίπεδο θεωρείτε ότι φοροδιαφεύγουν οι μισθωτοί υπάλληλοι;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

19. Σε ποίο επίπεδο θεωρείτε ότι τα συστήματα διαχείρισης κινδύνων αποτρέπουν τη φοροδιαφυγή;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

20. Σε ποίο επίπεδο θεωρείτε ότι ο φορολογικός έλεγχος χρησιμοποιεί εργαλεία διαχείρισης κινδύνων;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τον χρόνο σας.